

ZAGADNIENIA EKONOMIKI ROLNEJ

*Organ Komitetu Ekonomiki Rolnictwa Polskiej Akademii Nauk
Instytutu Ekonomiki Rolnej i Sekcji Ekonomiki Rolnictwa PTE*

KOSZTY I OPŁACALNOŚĆ PRODUKCJI ROLNEJ W POLSCE

Dodatek do numeru 5/1970

PAŃSTWOWE WYDAWNICTWO ROLNICZE I LEŚNE

KOMITET REDAKCYJNY:

Z. Grochowski (sekr. red.), F. Kolbusz,
T. Marszałkiewicz, T. Rychlik (red. nacz.), B. Strużek

Adres Redakcji: Warszawa 10, ul. Koszykowa 6, bl. C. tel. 216-271

Warunki prenumeraty: rocznie 90,— zł, półrocznie 45,— zł. Cena egzemplarza 18,— zł.

Prenumeratę przyjmują urzędy pocztowe oraz Centrala Kolportażu Prasy i Wyd.

Warszawa, ul. Towarowa 28. Konto PKO nr 1-6-100020.

PWRiL. Nakład 1950 egz., ark. wyd. 15,5, ark. druk. 10,00. Papier kl. III, 80 g., 70 x 100. Cena 18 zł.
INDEKS 38400

Prasowe Zakłady Graficzne, RSW „Prasa”, Łódź, ul. Żwirki 17. Z. 1562/70 K-60.

ZDZISŁAW GROCHOWSKI

ANALIZA KOSZTÓW, OPLACALNOŚCI I DOCHODOWOŚCI PRODUKCJI W GOSPODARCE CHŁOPSKIEJ W 1968 I 1969 ROKU

Niniejsze opracowanie jest szóstym z kolei, w którym przedstawione są dane o nakładach, kosztach jednostkowych, opłacalności i dochodowości produkcji w gospodarce indywidualnej, obliczone według metody makroekonomicznej, opartej na wykorzystaniu materiałów statystycznych GUS. W obecnym opracowaniu zawarte są dane dla Polski ogółem za rok 1969, skorygowane wyniki za rok 1968 (w poprzednim opracowaniu były to wyniki nieostateczne) oraz wyniki z lat poprzednich, począwszy od roku 1965. W celu określenia kierunku i tendencji zmian w nakładach, kosztach, opłacalności i dochodowości produkcji rolnej w dłuższym okresie czasu, a mianowicie w okresie bieżącego dziesięciolecia, zamieszczono w opracowaniu również odpowiednie dane za rok 1960.

I. METODA OBLICZANIA KOSZTÓW JEDNOSTKOWYCH, OPLACALNOŚCI DOCHODOWOŚCI PRODUKCJI

Zastosowana metoda liczenia kosztów przyjmuje za podstawę dane statystyczne GUS. Dane rachunkowości rolnej wykorzystywane są jako dane pomocnicze, głównie w postaci kluczy podziałowych. Z gospodarstw prowadzących rachunkowość rolną wykorzystane są w rachunku kosztów następujące parametry:

- 1) nakłady pracy żywej i siły pociągowej (odpowiednio skorygowane i dostosowane do innej wielkości gospodarstwa, innej struktury i wielkości produkcji);
- 2) normy zużycia pasz (korygowane przez bilans pasz sporządzany na podstawie danych statystycznych);
- 3) proporcje w nawożeniu mineralnym poszczególnych roślin;
- 4) wskaźniki kosztów remontów maszyn i budynków;
- 5) klucze podziałowe niektórych nakładów pieniężnych na poszczególne grupy zwierząt (ubezpieczenie, opał, wydatki weterynaryjne).

¹ Poprzednie opracowania publikowane są w dodatkach do numeru 5 „Zagadnień Ekonomiki Rolnej” z roku 1965, 1966, 1967, 1968 i 1969.

Wszystkie inne parametry niezbędne do przeprowadzenia rachunku kosztów i opłacalności produkcji przyjmowane są na podstawie danych GUS, a mianowicie:

- 1) wielkość obszaru użytków rolnych gospodarstwa;
- 2) struktura zasiewów i struktura użytkowania gruntów;
- 3) obsada inwentarzem żywym;
- 4) plony i wydajności jednostkowe zwierząt;
- 5) bilans produkcji roślinnej i zwierzęcej;
- 6) wysokość i struktura nakładów pieniężnych.

Na podstawie wymienionych wyżej danych skonstruowano dla poszczególnych województw i Polski ogółem przeciętny model gospodarstwa statystycznego, w którym koszty produkcji liczone są podobnie, jak w konkretnym gospodarstwie.

Wielkość obszaru gospodarstwa statystycznego. Wychodząc z założenia, że gospodarstwa do 2 ha powierzchni ogólnej, tj. do około 1,7 ha powierzchni użytków rolnych, nie są w pełnym tego słowa znaczeniu gospodarstwami rolnymi, lecz raczej działkami pracowniczymi, przyjęto do obliczania kosztów przeciętny obszar gospodarstw powyżej 2 ha powierzchni ogólnej, który dla Polski ogółem wynosi 6,77 ha użytków rolnych. Pominięcie gospodarstw do 2 ha, przy określaniu wielkości obszaru przeciętnego gospodarstwa statystycznego, jest również uzasadnione następującym faktem: wiadomo, że w miarę wzrostu obszaru gospodarstwa maleje poziom produkcji z 1 ha użytków rolnych; jeśli wykreślimy krzywą poziomu produkcji, to średni ważony poziom produkcji z 1 ha jest zbliżony do poziomu produkcji gospodarstw o powierzchni 6,77 ha, a nie gospodarstw o powierzchni 4,9 ha użytków rolnych (taki jest przeciętny obszar gospodarstw o powierzchni powyżej 0,1 ha)².

1. Uwagi na temat techniki liczenia kosztów jednostkowych

Nakłady pracy na jednostkę powierzchni w gospodarstwach statystycznych określono w oparciu o odpowiednie dane z gospodarstw prowadzących rachunkowość. Ponieważ gospodarstwa prowadzące rachunkowość różnią się od gospodarstw statystycznych wielkością obszaru, ustalono najpierw wielkość nakładów pracy na 1 ha przy tej samej wielkości obszaru. W tym celu wykreślono krzywą obrazującą kształtowanie się nakładów pracy w zależności od wielkości obszaru w gospodarstwach prowadzących rachunkowość. Na podstawie tej krzywej wyznaczono liczbę dni pracy na 1 ha, odpowiadającą danej wielkości gospodarstwa statystycznego. Biorąc za podstawę ogólną, znaną liczbę dni pracy w gospodarstwie prowadzącym rachunkowość, rozdzielono je na poszczególne rośliny i grupy zwierząt według dotychczas przyjmowanych norm. Następnie normy te skorygowano tak, aby zbilansować nakłady pracy w całym gospodarstwie. Nie wydzielano przy tym ogólnogospodarczych nakładów pracy, lecz całą ilość dni pracy rozdzielano na poszczególne

² Sprawa ta wyjaśniona jest dokładnie przy użyciu wykresów w publikacji z 1966 roku.

produkty. W ten sposób skorygowane i powiększone o nakłady ogólnogospodarcze normy pracy przeniesiono na gospodarstwa statystyczne.

W produkcji roślinnej zastosowano bez zmian normy obliczone dla gospodarstw prowadzących rachunkowość. Gospodarstwa te są wprawdzie lepiej wyposażone w siłę pociągową i w maszyny, co mogłoby przemawiać za niższymi nakładami pracy na 1 ha poszczególnych roślin, z drugiej jednak strony mają wyższe plony, co pociąga za sobą zwiększone nakłady pracy przy sprzęcie, zwózce i przechowywaniu produktów. W sumie te dwa czynniki nawzajem się eliminują i w związku z tym nie byłoby uzasadnione różnicowanie nakładów pracy w produkcji roślinnej pomiędzy gospodarstwami prowadzącymi rachunkowość i gospodarstwami statystycznymi.

Inaczej przedstawia się sprawa z nakładami na produkcję zwierzęcą. Jak wiadomo, nakłady na 1 sztukę maleją w miarę zwiększania się ilości sztuk w gospodarstwie. Ponieważ gospodarstwa statystyczne mają z reguły mniej inwentarza, dlatego też nakłady pracy na 1 sztukę są wyższe niż w gospodarstwach rachunkowiczów. W zależności od wielkości różnicy w liczbie sztuk inwentarza nakłady na 1 sztukę w gospodarstwach statystycznych przyjęto od 10 do 20% wyższe niż w gospodarstwach prowadzących rachunkowość.

Koszt pracy w gospodarstwie chłopskim przyjmujemy według rzeczywistej opłaty pracy, tj. wielkości funduszu spożycia w przeliczeniu na 1 dzień pracy. Fundusz spożycia stanowi tu różnicę pomiędzy wartością produkcji czystej brutto (tzn. łącznie z amortyzacją) a akumulacją brutto (świadczenia na rzecz państwa i akumulacja wewnątrzgospodarcza).

Produkty obrotu wewnętrznego liczone są według kosztów własnych badanego roku. Produkty te liczone są zarówno w jednym mierniku pieniężnym — co ma zastosowanie przy obliczaniu struktury nakładów na 1 ha, 1 sztukę inwentarza lub jednostkę produkcji — jak i w dwóch miernikach — co ma zastosowanie przy obliczaniu produkcji czystej z jednostki produkcji finalnej. Oprócz liczenia obrotu wewnętrznego według kosztów własnych, przeprowadzono dla produktów zwierzęcych dodatkowy rachunek kosztów alternatywnych, w których zboże (własnej produkcji) policzono według cen wolnorynkowych.

Wycena produktów ubocznych. Produkty uboczne (słoma, obornik, liście buraczane) liczone są według cen zaliczeniowych, które są wyrazem normatywnych kosztów własnych tych produktów. Ceny zaliczeniowe tych produktów dla roku 1968 i 1969 przyjęto w następującej wysokości: słoma 30, obornik 25 i liście buraczane 13, koniczyzna ściernianka 9 zł za 1 q.

Nawożenie organiczne. Koszt nawożenia obornikiem rozdzielany jest równomiernie na całą powierzchnię z tym, że 1 ha użytków zielonych obciążany jest w wysokości 1/4 kosztu przypadającego na 1 ha gruntów ornych.

Koszt stanowiska. Koszty uprawy 1 ha roślin motylkowych i strączkowych pomniejszone są o wartość stanowiska w wysokości 500 zł. Koszt stanowiska po koniczyźnie obciąża w całości koszty uprawy pszenicy, po seradeli — w całości koszty uprawy żyta, po strączkowych — koszty uprawy pszenicy i żyta proporcjonalnie do ich powierzchni, z tym, że

koszt stanowiska przy uprawie pszenicy nie może przekroczyć 500 zł na 1 ha.

Nakłady ogólnogospodarcze. Całość nakładów pracy w gospodarstwie rozdzielana jest bezpośrednio na poszczególne produkty, nie wydzielano więc ogólnogospodarczych nakładów pracy. Ogólnogospodarcze nakłady pieniężne rozdzielano na produkcję roślinną i zwierzęcą proporcjonalnie do nakładów bezpośrednich, przy czym — aby uniknąć podwójnego obciążania produkcji zwierzęcej nakładami ogólnogospodarczymi, na skutek liczenia obrotu wewnętrznego według kosztów własnych — w nakładach bezpośrednich na produkcję zwierzęcą nie brano pod uwagę pasz własnych. Ogólnogospodarcze nakłady pieniężne wewnątrz poszczególnych działów produkcji rozdzielane są proporcjonalnie do nakładów pracy.

Amortyzacja trwałych środków produkcji liczona jest od bieżącej wartości odtworzenia według następującej stopy procentowej: budynki i urządzenia gospodarcze 2,5%, budynki mieszkalne 2,0% (produkcja rolna obciążona jest tylko 25% kosztów utrzymania budynku mieszkalnego), traktory, silniki i środki transportowe 10%, inne maszyny i narzędzia rolnicze 8%.

Koszty remontów trwałych środków produkcji liczone są według wskaźników ustalonych na podstawie danych rachunkowości rolnej. Wskaźniki te, określające koszt remontu w stosunku do wartości odtworzeniowej, wynoszą w roku 1968 i 1969: dla budynków 0,70, dla maszyn i narzędzi 3,12%.

Koszty produkcji sprzężonej. Przy podziale kosztów mleka i żywca wołowego zastosowano klucz podziałowy oparty na przeciętnej relacji cen mleka i żywca wołowego w dłuższym okresie czasu, a mianowicie jak 1 do 5, a jaj i żywca drobiowego jak 1 do 16,3.

2. Kategorie nakładów i kosztów jednostkowych

W rachunku kosztów i dochodów z produkcji w gospodarce chłopskiej istotnym elementem tego rachunku jest wyliczenie produkcji czystej (dochodu globalnego) z 1 ha i na 1 dzień pracy. Dlatego też technika liczenia jest dostosowana do określania nakładów na jednostkę produktu w dwóch miernikach: dniach pracy i nakładach pieniężnych. Ażeby suma jednostkowych nakładów pracy i nakładów pieniężnych na produkcję finalną dała sumę nakładów całego gospodarstwa, produkty obrotu wewnętrznego są także liczone w dwóch miernikach. Liczenie ich w jednym mierniku pieniężnym (według kosztów własnych) uniemożliwiałoby bowiem obliczenie w końcowym rachunku pełnego dochodu globalnego z produkcji finalnej. Na dochód globalny, np. z produkcji zwierzęcej, składa się bowiem nie tylko dochód globalny, np. z produkcji zwierzęcej, lecz także dochód wytworzony bezpośrednio z samej produkcji zwierzęcej, lecz także dochód wytworzony przy produkcji pasz.

Przy obliczaniu natomiast struktury nakładów na 1 ha w produkcji roślinnej lub na 1 sztukę inwentarza nie byłoby celowe podawanie np. nakładu na nasiona lub pasze w dwóch miernikach. Dlatego też w tabelach nakładów na poszczególne produkty nasiona i pasze liczone są

w jednym mierniku — pieniężnym. Niezależnie jednak od kosztu jednostkowego poszczególnych produktów, podajemy w tabelach nakłady jednostkowe w dwóch miernikach, przy czym jednostkowe nakłady pracy na 1 q w produkcji roślinnej obejmują nakłady bezpośrednie i pośrednie, jak również nakłady pracy na nasiona i pasze dla koni.

Tabela 1

Oplacalność i dochodowość produkcji żywca wieprzowego w 1968 r. obliczana na podstawie różnych kategorii kosztów i nakładów jednostkowych

Wyszczególnienie	Koszt własny		Koszt alternatywny — nakład globalny
	nakład globalny	nakład finalny	
Nakład na 1 q żywca:			
dni	10,4	17,6	10,4
zł	1555	980	1692
Koszt 1 q żywca zł	2386	2386	2523
Wskaźnik opłacalności w % ^a	89,4	89,4	84,6
Dochód globalny z produkcji żywca:			
zł/q	579	1154	442
zł/dzień	55,7	65,6	42,5
Dochód globalny z produkcji pasz:			
zł/q	575	—	712
zł/dzień ^b	79,9	—	98,9

a) Przeciętna cena żywca wynosi 2134 zł za 1 q.

b) Nakłady pracy przy produkcji pasz na q 1 żywca wynoszą 7,2 dni (17,6–10,4).

W tabeli 1 przedstawione są koszty i nakłady jednostkowe w dwóch miernikach na 1 q żywca wieprzowego. Przy czym nakłady jednostkowe podane są tu w dwóch wersjach, a mianowicie: w wersji pierwszej (nakład globalny) nakłady te wynoszą 10,4 dni oraz 1555 zł, w wersji drugiej (nakład finalny) — 17,6 dni i 980 zł. W wersji pierwszej nakłady pracy obejmują nakłady bezpośrednie i ogólnogospodarcze (8,9 + 1,5), a wszystkie inne nakłady, włącznie z paszami, mieszczą się w nakładach pieniężnych, przy czym pasze wyprodukowane w gospodarstwie liczone są według kosztów własnych. W drugiej wersji zarówno nakłady pracy, jak i nakłady pieniężne odnoszą się do całego cyklu produkcyjnego, tzn. do produkcji pasz i do produkcji żywca.

Ponieważ nakłady jednostkowe w wersji pierwszej odnoszą się do rachunku, w którym wynik produkcyjny gospodarstwa ujmowany jest za pomocą produkcji globalnej, zaś w wersji drugiej — za pomocą produkcji finalnej, to przez analogię do odpowiedniej kategorii produkcji, nakład w wersji pierwszej określamy terminem **nakład globalny**, w drugiej zaś — **nakład finalny**.

Kategorie kosztów jednostkowych. Rozróżniamy dwie kategorie kosztów jednostkowych. Pierwsza kategoria kosztów obejmuje sumę nakładów jednostkowych wyrażoną w jednym mierniku pieniężnym. Przy czym jest sprawą obojętną, czy będzie to suma nakładów globalnych czy finalnych, w obu przypadkach suma ta jest jednakowa. Sumę tych nakładów w wyrażeniu pieniężnym określamy terminem **koszt własny produkcji**.

Druga kategoria kosztu jednostkowego różni się od pierwszej tym, że skarmiane przez inwentarz produkcyjny zboże liczy się nie według kosztów własnych, lecz według cen wolnorynkowych³. W rachunku tym zakłada się pełną alternatywność wyboru przez rolnika pomiędzy sprzedażą zboża, a jego przerobem na produkty zwierzęce. Dlatego też tę kategorię kosztu określamy terminem **koszt alternatywny**.

Sposób obliczania oraz wielkość kosztu alternatywnego, omawianego tu w formie przykładu żywca wieprzowego (tabela 1), przedstawia się następująco: średnioważona cena wolnorynkowa zbóż przeznaczonych w gospodarstwie na pasze wynosiła (w 1968 r.) 340 zł, koszt własny tych zbóż 256 zł; różnica między ceną a kosztem wynosi więc 84 zł za 1 q. Na 100 kg żywca zużyto 1,36 q zboża (nie licząc kupnych pasz treściwych i otrąb własnych z przemiału). Ilość ta pomnożona przez różnicę pomiędzy ceną wolnorynkową a kosztem własnym daje wzrost kosztu o 137 zł na 1 q żywca. W sumie koszt alternatywny żywca wynosi 2523 zł (2386 + 137).

Dla pierwszej kategorii kosztu, tj. kosztu własnego produkcji, przedstawiono w tabeli 1 dochodowość w dwóch wersjach, a mianowicie obliczoną na podstawie jednostkowego nakładu globalnego i finalnego. Przy zastosowaniu nakładu globalnego pasze liczone są w jednym mierniku — pieniężnym, można więc obliczyć oddzielnie dochód globalny z produkcji żywca i z produkcji paszy. Dochód globalny na 1 dzień pracy z produkcji pasz będzie oczywiście równy opłacie pracy. Przy zastosowaniu nakładu finalnego dochód globalny z produkcji żywca odnosi się do całego cyklu produkcyjnego, łącznie z produkcją pasz. Jak widać z tabeli 1, różny sposób liczenia nakładów jednostkowych (globalnych lub finalnych) nie ma wpływu na wysokość kosztu własnego i opłacalność produkcji. Różny jest tylko dochód globalny na 1 q żywca i na 1 dzień pracy, gdyż w pierwszym przypadku dochód ten obliczony jest oddzielnie dla samej produkcji żywca, w drugim zaś dochód ten odnosi się do całego cyklu produkcyjnego i do łącznych nakładów pracy na produkcję pasz i na produkcję zwierzęcą.

W drugiej kategorii kosztu (koszt alternatywny) zastosowano jednostkowy nakład globalny, gdyż część pasz liczona jest według cen wolnorynkowych. Jak wynika z tabeli, tego rodzaju rachunek wykazuje spadek opłacalności produkcji żywca wieprzowego (z 89,4 do 84,6%). Dochód zaś globalny na 1 dzień pracy z produkcji żywca jest przeszło 2-krotnie niższy niż z produkcji pasz zużytych na wytworzenie tego żywca (42,5 i 98,9 zł) i stanowi zaledwie 53% wysokości opłaty pracy, podczas gdy dochód globalny z produkcji pasz 124% wysokości opłaty pracy.

Z przedstawionych wyżej trzech różnych ujęć nakładów i kosztów jednostkowych najbardziej istotne różnice wykazuje dochód globalny uzyskiwany z produkcji 1 q żywca. Dochód ten przy liczeniu zboża według cen wolnorynkowych i pozostałych pasz według kosztów własnych wynosi 442 zł, przy liczeniu wszystkich pasz według kosztów własnych 579 zł, a przy liczeniu pasz według nakładów pieniężnych na ich

³ Ceny wolnorynkowe zbóż (według Rocznika Statystycznego) obniżamy o 10%, ze względu na koszty transportu i używanie na pasze pewnej ilości zboża o niższym standardzie (pośłady).

wytworzenie 1154 zł. Każda z tych wartości dochodu globalnego jest wyrazem innego aspektu ekonomiki produkcji zwierzęcej. Suma w wysokości 1154 zł wyraża wielkość dochodu globalnego wytworzonego w całym cyklu produkcyjnym, tzn. zarówno w produkcji pasz, jak i w produkcji żywca. Suma 579 zł wyraża wielkość dochodu globalnego wytworzonego w samej tylko produkcji zwierzęcej. Różnica między tymi dwiema sumami (575 zł) stanowi wielkość dochodu wytworzonego w produkcji pasz. Natomiast suma 442 zł oznacza dodatkowy dochód z produkcji żywca w stosunku do dochodu, jaki gospodarstwo mogłoby uzyskać ze sprzedaży pasz.

3. Kryteria oceny opłacalności i dochodowości produkcji

Opłacalność produkcji określamy za pomocą wskaźnika wyrażającego procentowy stosunek ceny do kosztu, **dochodowość** zaś — za pomocą wielkości dochodu odniesionego do innej wielkości, jak np. 1 ha lub 1 dnia pracy.

Wskaźnik opłacalności w odniesieniu do gospodarki chłopskiej jest stosunkowo najmniej miarodajnym kryterium opłacalności produkcji ze względu na cel działalności gospodarstwa chłopskiego, którym jest nie maksymalizacja zysku, lecz maksymalizacja dochodu. Wskaźnik opłacalności nie zawiera w sobie tak istotnego dla gospodarstwa chłopskiego kryterium, jakim jest efektywność wykorzystania podstawowego środka produkcji, a mianowicie ziemi. Niemniej, wskaźnik opłacalności jest miarą pozwalającą w sposób bezpośredni porównywać cenę z łączną sumą nakładów pracy żywej i uprzedmiotowionej poniesionych na wytworzenie jednostki produktu. Wskaźnik ten znajduje zastosowanie zarówno w analizie porównawczej opłacalności produkcji w układzie przestrzennym i czasowym, jak również w analizie relacji opłacalności różnych produktów.

Dochodowość produkcji możemy wyrazić za pomocą dochodu globalnego i czystego w przeliczeniu na różne jednostki odniesienia. Jednostką odniesienia może być jednostka produkcji (1 q, kg, sztuka inwentarza), jednostka powierzchni (1 ha) lub jednostka pracy (1 dzień, 1 godzina).

Mierniki dochodowości w przeliczeniu na jednostkę produkcji mogą mieć zastosowanie przy analizie dochodowości tych samych produktów w różnych gospodarstwach (rejonach) bądź w różnych latach, nie nadają się natomiast do porównywania dochodowości różnych produktów (z wyjątkiem porównywania dochodowości czterech zbóż pomiędzy sobą).

Mierniki dochodowości w przeliczeniu na 1 ha posiadają znacznie większy walor porównawczy, gdyż wskazują na dochodowość powierzchni przeznaczonej pod uprawę różnych produktów. Przy czym inną rolę odgrywa tu miernik dochodu globalnego i inną miernik dochodu czystego. Dochód globalny z 1 ha spełnia rolę kryterium dochodowości przede wszystkim w gospodarstwach mniejszych, w których czynnikiem produkcji znajdującym się w minimum jest obszar gospodarstwa, zaś dochód czysty z 1 ha spełnia tu rolę głównie w gospodarstwach większych, w których czynnikiem produkcji znajdującym się w minimum

są zasoby siły roboczej. Dochód globalny z 1 ha daje możliwość oceny dochodowości produkcji z punktu widzenia maksymalizacji dochodu z całej powierzchni będącej w posiadaniu gospodarstwa, niezależnie od ilości zużytej pracy, zaś dochód czysty z 1 ha — z punktu widzenia maksymalizacji tej części dochodu, która pozostaje jako nadwyżka po opłaceniu zastosowanych w produkcji nakładów pracy.

Miernik dochodowości w przeliczeniu na 1 dzień pracy stosujemy tylko w odniesieniu do dochodu globalnego, bowiem dochód czysty na dzień pracy równa się po prostu różnicy pomiędzy dochodem globalnym a opłatą pracy. Dochód globalny na 1 dzień pracy — w przeciwieństwie do dochodu z 1 ha — oprócz oceny dochodowości produkcji daje również pewną orientację co do jej opłacalności. Dochód ten bowiem porównywany z opłatą pracy pozwala stwierdzić, czy i w jakim stopniu produkcja danego artykułu jest opłacalna. Miernik dochodu na 1 dzień pracy odpowiada ocenie dochodowości produkcji z punktu widzenia maksymalizacji dochodu w stosunku do zastosowanych w produkcji nakładów pracy rolnika i jego rodziny, nie odpowiada natomiast ocenie maksymalizacji sumy dochodu z całego gospodarstwa. To ostatnie zadanie spełnia miernik dochodu globalnego z 1 ha. Dlatego też tylko równoczesne rozpatrywanie obu mierników może dać właściwą ocenę nie tylko względnej, lecz i absolutnej dochodowości, jak również opłacalności poszczególnych produktów.

II. ANALIZA ZMIAN W NAKŁADACH, PRODUKCJI, KOSZTACH JEDNOSTKOWYCH I OPŁACALNOŚCI PRODUKCJI

Ostatnie dwa lata w rolnictwie polskim (1968 i 1969) charakteryzowały się wyjątkowo dużymi wahaniami w poziomie produkcji rolnej. Rok 1968 należał do szczególnie korzystnych, gdyż wartość produkcji finalnej z 1 ha użytków rolnych w gospodarce chłopskiej wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim o prawie 8% (licząc w cenach stałych z 1965 roku), natomiast rok 1969 — do wyjątkowo niekorzystnych (ze względu na niesprzyjające warunki atmosferyczne), bowiem wartość produkcji finalnej z 1 ha zmniejszyła się o około 10% i była nawet nieco niższa niż w roku 1967. Ponieważ w 1969 roku nastąpił dalszy wzrost nakładów pieniężnych, to spadek produkcji czystej (dochodu) był znacznie większy niż produkcji finalnej, wyniósł bowiem około 16%.

Ze względu na duże wahania w wynikach dwóch ostatnich lat, celowe będzie rozpatrzenie ich na tle wieloletniej tendencji. Dlatego też zarówno w tabelach wynikowych, jak i w analizie, obok danych za lata 1965—1969, przytaczamy również dane za rok 1960.

Przedstawione w niniejszej publikacji dane o nakładach i kosztach na jednostkę poszczególnych produktów w latach 1960—1969 wyrażone są w cenach bieżących. Odniesienie tych nakładów i kosztów do cen realizacji produkcji daje właściwy obraz zmian absolutnej i względnej opłacalności i dochodowości poszczególnych produktów lub gałęzi produkcji. Przy rozpatrywaniu jednak całości wyników produkcyjnych i ekonomicznych gospodarki chłopskiej nie można ograniczać się tylko do ujmowania ich wartości w cenach bieżących, lecz w celu zachowania

warunków porównywalności w czasie, należy wyniki te wyrazić w cenach stałych. W opracowaniu niniejszym za ceny stałe przyjmujemy ceny z 1965 roku.

Dla wartości produkcji finalnej przyjęto indeksy cen towarowej produkcji rolniczej z gospodarki chłopskiej (średnie ważone ceny skupu ponadobowiązkowego i sprzedaży wolnorynkowej), obliczone na zmiennej z roku na rok strukturze; dla nakładów pieniężnych indeksy cen towarów i usług zakupywanych przez ludność chłopską na cele bieżącej produkcji rolniczej, obliczone również na zmiennej z roku na rok strukturze⁴.

Wartość produkcji i nakładów pieniężnych w poszczególnych latach, wyrażone w cenach bieżących, przeliczono na ceny stałe 1965 roku według następujących indeksów cen:

Lata	Produkcja finalna	Nakłady pieniężne
1960	111,5	111,6
1961	110,5	109,3
1962	105,4	106,4
1963	104,4	102,0
1964	102,7	100,9
1965	100,0	100,0
1966	101,1	98,3
1967	99,3	98,9
1968	98,5	98,4
1969	95,4	98,8

Obliczona na podstawie różnicy pomiędzy wartością produkcji finalnej i nakładów materialnych w cenach stałych wartość produkcji czystej może nie odpowiadać rzeczywistej, realnej jej wartości; produkcja czysta określa bowiem wielkość dochodu gospodarstw rolnych, a zmiana cen środków utrzymania — na które przeznaczony jest ten dochód — może mieć inny przebieg niż to wynika z tak obliczonej różnicy odniesionej do produkcji czystej w cenach bieżących.

Za podstawę do obliczenia indeksów cen dla produkcji czystej posłużą dwa rodzaje wskaźników, a mianowicie indeks cen towarów i usług zakupywanych przez ludność chłopską na cele konsumpcyjne (według tego samego źródła co poprzednie indeksy) oraz indeks cen towarowej produkcji rolniczej. Jak wiadomo, produkcja czysta w gospodarstwach chłopskich składa się z dwóch części — pieniężnej i naturalnej, tj. wartości produktów rolniczych przeznaczonych na spożycie. Ponieważ dla tych ostatnich, które wchodzi w skład wartości produkcji finalnej, zastosowano taki sam indeks cen jak i dla produkcji towarowej, to niezbędne jest również zastosowanie tego indeksu dla wartości samozaspotrzeżenia. Indeks cen przyjęty dla produkcji czystej będzie więc śred-

⁴ źródła: 1) Relacje cen produktów rolniczych sprzedawanych do cen towarów i usług zakupywanych przez ludność chłopską w latach 1961—1965, GUS, Warszawa 1966; 2) K. Łastowiecki: Nożyce cen artykułów sprzedawanych i zakupywanych przez ludność chłopską w latach 1965—1969, Zagadnienia Ekonomiki Rolnej nr 6, 1970.

nim ważonym indeksem cen spożycia naturalnego i cen towarów i usług zakupywanych przez ludność chłopską na cele konsumpcyjne. Wagami dla tych dwóch indeksów będzie udział spożycia naturalnego i wydatków pieniężnych w ogólnym funduszu spożycia.

Wielkość funduszu spożycia (w zł na 1 ha w cenach bieżących) z podziałem na część naturalną i pieniężną przedstawia się w rozpatrywanym okresie następująco:

Lata	Fundusz spożycia		Procentowy udział	
	ogółem	w tym produkty	produkty	gotówka
1960	3834	2018	52,6	47,4
1961	4139	2070	50,0	50,0
1962	4313	2140	49,6	50,4
1963	4243	2201	51,9	48,1
1964	4678	2392	51,1	48,9
1965	4875	2567	52,6	47,4
1966	5061	2581	51,0	49,0
1967	5183	2585	49,9	50,1
1968	5392	2707	50,2	49,8
1969	5138	2767	53,8	42,6

Nizej przedstawione są indeksy cen towarów i usług zakupywanych przez ludność chłopską na cele konsumpcyjne oraz obliczone na podstawie udziału wydatków pieniężnych i spożycia naturalnego w funduszu spożycia indeksy cen, na podstawie których sprowadzamy wartość produkcji czystej w cenach bieżących do wartości w cenach stałych 1965 roku:

Lata	Towary i usługi konsumpcyjne	Produkcja czysta ogółem
1960	105,4	108,6
1961	104,7	107,7
1962	103,3	104,3
1963	101,6	103,1
1964	99,9	101,4
1965	100,0	100,0
1966	99,6	100,4
1967	98,5	98,9
1968	97,1	97,7
1969	95,0	95,2

1. Nakłady, produkcja finalna i czysta

Postępujący proces intensyfikacji produkcji rolniczej w gospodarce chłopskiej charakteryzuje się szybkim wzrostem nakładów materialnych pochodzących z zakupu, tj. obrotowych środków produkcji i usług, przy stabilizacji, a w ostatnich latach nawet przy pewnym spadku nakładów

pracy żywej. Nakłady pracy rodziny chłopskiej (bez nakładów pracy traktorzystów kółek rolniczych) kształtowały się w ubiegłym pięcioleciu na poziomie 69 dni na 1 ha użytków rolnych (bez uwzględnienia wyższych nakładów pracy w gospodarstwach poniżej 2 ha powierzchni ogólnej), w bieżącym natomiast pięcioleciu zaznacza się tendencja spadku nakładów pracy — w 1969 roku wynosiły one 67,2 dni na 1 ha, tzn. obniżyły się o 2,6%. Jest to wynikiem postępującej mechanizacji robót w gospodarstwach chłopskich, o czym świadczą m. in. stale rosnące wydatki na usługi mechanizacyjne kółek rolniczych (tabela 2). Wzrost wydatków na usługi mechanizacyjne w ciągu ostatnich czterech lat (o 131 zł na 1 ha) był większy niż w poprzednich pięciu latach (o 110 zł).

Tabela 2

Nakłady pieniężne na produkcję rolniczą w zł na 1 ha użytków rolnych

Wyszczególnienie	1960	1965	1966	1967	1968	1969	Wskaźniki wzrostu		
							1965 1960	1969 1965	1969 1960
W cenach bieżących									
Pasze przemysłowe	175	280	299	344	375	423	160	151	242
Nasiona	72	162	189	233	226	241	225	149	334
Zwierzęta hodowlane	25	55	68	65	74	85	220	155	340
Razem produkty pocho- dzenia rolniczego	272	497	556	632	675	749	183	151	275
Nawozy mineralne	173	283	305	338	410	488	164	172	282
Środki ochrony roślin	15	36	37	37	38	42	240	117	280
Usługi mechanizacyjne	27	137	148	225	247	268	507	196	993
Opał, paliwo, smary	46	131	133	122	132	141	284	108	307
Energia elektryczna	12	25	26	29	35	36	208	144	300
Drobny sprzęt	37	45	48	49	51	52	122	116	141
Remonty	168	193	212	237	204	210	115	109	125
Pozostałe wydatki	324	447	460	476	519	538	138	120	157
Razem wydatki pieniężne	1074	1794	1925	2145	2311	2524	167	141	235
Amortyzacja	581	705	739	750	786	821	121	116	146
Razem nakłady pieniężne	1655	2499	2664	2895	3098	3345	151	134	202
W cenach 1965 roku									
Wydatki pieniężne	1217	1794	1910	2121	2274	2494	147	139	210
Amortyzacja	630	705	717	729	764	792	112	112	123
Nakłady pieniężne	1847	2499	2627	2850	3038	3286	135	132	179

W ubiegłym pięcioleciu nakłady pieniężne na zakup obrotowych środków produkcji i usług wzrosły z 1217 do 1794 zł na 1 ha (w cenach 1965 roku), a wraz z amortyzacją z 1847 do 2499 zł, tzn. o 652 zł. Przeciętny roczny przyrost nakładów pieniężnych wynosił 130 zł na 1 ha. W ciągu ostatnich czterech lat nakłady pieniężne (łącznie z amortyzacją) wzrosły o 787 zł, tj. o 197 zł rocznie. Roczne przyrosty nakładów w obecnym pięcioleciu są więc o 67 zł, tj. o przeszło 50% wyższe niż w poprzednim.

Pośród poszczególnych grup nakładów pieniężnych najbardziej (procentowo) w bieżącym pięcioleciu wzrastają nakłady na usługi mechanizacyjne (o 96%), na nawozy mineralne (o 72%) i pasze przemysłowe

(o 51%). W przeliczeniu na 1 ha najbardziej wzrosły wydatki na nawozy mineralne (o 205 zł), następnie na pasze przemysłowe (o 143 zł) i usługi mechanizacyjne (o 131 zł).

Tabela 3

Nakłady pieniężne, produkcja finalna i czysta w zł z 1 ha użytków rolnych

Lata	Nakłady pieniężne			Produkcja finalna		Produkcja czysta ^a	
	ogółem	amortyzacja	prod. pochodzenia roln.	brutto	netto	brutto	netto
W cenach bieżących							
1960	1655	581	272	6021	5749	4947	4366
1961	1799	602	280	6849	6569	5692	5090
1962	1859	623	263	6396	6133	5160	4537
1963	1990	644	300	7000	6700	5654	5010
1964	2247	674	396	7499	7103	5896	5222
1965	2499	705	497	8154	7657	6360	5655
1966	2664	739	556	8591	8035	6666	5927
1967	2895	750	632	8869	8237	6723	5973
1968	3098	786	675	9648	8973	7336	6550
1969	3345	821	749	8950	8201	6426	5605
W cenach 1965 roku							
1960	1847	630	305	6713	6408	5372	4741
1961	1923	644	306	7568	7262	6130	5482
1962	1978	657	280	6741	6461	5382	4732
1963	2030	668	306	7308	7002	5829	5165
1964	2267	680	400	7650	7250	5978	5295
1965	2499	705	497	8154	7657	6360	5655
1966	2582	717	530	8686	8156	6639	5903
1967	2819	729	600	8807	8207	6649	5907
1968	2989	764	638	9503	8865	7167	6399
1969	3247	792	707	8538	7831	6117	5336
Srednie roczne tempo wzrostu w %	6,5	2,6	9,8	3,0	2,6	1,9	1,8

^a) Produkcja czysta w cenach 1965 roku obliczona jest nie z różnicy pomiędzy wartością produkcji finalnej i nakładów pieniężnych (jak w cenach bieżących), lecz z pomnożenia odpowiednich wartości w cenach bieżących przez indeks cen kosztów utrzymania

Wielkość nakładów pieniężnych, produkcji finalnej i czystej w gospodarce chłopskiej w latach 1960—1969 przedstawia tabela 3. Produkcja finalna netto stanowi tu różnicę pomiędzy produkcją finalną brutto i zakupem produktów pochodzenia rolniczego (jest to więc produkcja rzeczywiście wytworzona w gospodarstwie rolnym). Wydzielenie obu tych kategorii produkcji jest o tyle istotne, iż wydatki na zakup produktów pochodzenia rolniczego wzrastają szybciej niż ogółem nakłady pieniężne (9,8 i 6,5% rocznie), a w związku z tym zwiększa się również ich udział w produkcji finalnej brutto — w 1960 roku udział ten wynosił 4,5%, natomiast w ostatnich dwóch latach (1968 i 1969) 7,5%. W wyniku tego prawie 17% przyrostu produkcji finalnej brutto stanowi przyrost z tytułu zakupu produktów pochodzenia rolniczego. Wyraża

się to również w wyższym tempie przyrostu produkcji finalnej brutto, które dla badanego okresu wynosiło 3,0%, niż produkcji finalnej netto, które wynosiło 2,6% rocznie. Spadek produkcji w 1969 roku wpłynął poważnie na zmniejszenie średniego rocznego tempa wzrostu w całym rozpatrywanym okresie. Jeśli pominąć ostatnie dwa lata (wyjątkowo wysokiej produkcji w 1968 i wyjątkowo niskiej w 1969 roku), to średnie roczne tempo wzrostu w latach 1960—1967 wynosiło dla produkcji finalnej brutto 3,7, a finalnej netto 3,3%, tzn. było o 0,7 punkta wyższe.

Tabela 4

Podział produkcji czystej brutto na akumulację i fundusz spożycia (w cenach bieżących)

Lata	Produk- cja czy- sta brutto	Akumu- lacja społeczna	Akumulacja wewnątrzgospodarcza				Ogółem akumu- lacja	Fundusz spożycia
			inwes- tycje	przyrost stada i zapasów	przyrost zadłuże- nia	razem		
W zł na 1 ha użytków rolnych								
1960	4947	653	448	60	- 48	460	1113	3834
1965	6360	806	607	239	-168	679	1485	4875
1966	6666	819	717	192	-123	786	1605	5061
1967	6723	805	770	135	-170	735	1540	5183
1968	7336	876	872	412	-217	1067	1944	5392
1969	6426	881	918	-216	-295	407	1288	5138
W procentach produkcji czystej brutto								
1960	100,0	13,2	9,1	1,2	-1,0	9,3	22,5	77,5
1965	100,0	12,7	9,6	3,8	-2,6	10,7	23,4	76,6
1966	100,0	12,3	10,7	2,9	-1,8	11,8	24,1	75,9
1967	100,0	12,0	11,4	2,0	-2,5	10,9	22,9	77,1
1968	100,0	12,0	11,9	5,6	-3,0	14,5	26,5	73,5
1969	100,0	13,7	14,3	-3,4	-4,6	6,3	20,0	80,0

W tabeli 3 wydzielono także dwie kategorie produkcji czystej — brutto i netto. Produkcja czysta brutto jest wyższa od produkcji czystej netto o wartość odpisów amortyzacyjnych. Kategorię tę wydzielamy dlatego, iż w indywidualnej gospodarce chłopskiej amortyzacja nie jest w rzeczywistości wydzielana i odprowadzana na specjalny fundusz (jak w spółdzielniach produkcyjnych i PGR), lecz jest tylko pozycją kalkulacyjną w rachunku kosztów. W rzeczywistości stanowi ona integralną część dochodu gospodarstwa chłopskiego, który jako całość dzielony jest na akumulację i spożycie.

Jeszcze w większym stopniu niż w przypadku produkcji finalnej wyniki ostatniego roku wpłynęły na obniżenie średniego rocznego tempa wzrostu produkcji czystej, które z 3,3% dla lat 1960—1967, obniżyło się do 1,8% dla lat 1960—1969, tzn. o 1,5 punkta.

Duże wahania w wartości produkcji czystej w gospodarce chłopskiej w znacznie większym stopniu odbijają się na akumulacji niż na funduszu spożycia (tabela 4). Jest to przede wszystkim skutkiem wahań w akumulacji wewnętrznej w postaci przyrostu wartości stada i zapasów. Wahania w produkcji czystej mają jednak trochę sztuczny cha-

rakter, wynikający z przyjmowania za okres obrachunkowy roku kalendarzowego. W roku gospodarczym wahania te byłyby znacznie mniejsze, zbliżone mniej więcej do wahań wartości funduszu spożycia. W jaki sposób przyrosty produkcji czystej brutto w poszczególnych latach dzielone są na akumulację i spożycie przedstawia poniższe zestawienie (w zł na 1 ha):

Rok	Produkcja czysta	Akumulacja	Spożycie
1966	+306	+120	+186
1967	+ 57	— 65	+122
1968	+613	+504	+219
1969	—910	—655	—254

Fundusz spożycia w poszczególnych latach charakteryzuje się więc znacznie mniejszą amplitudą wahań niż obliczana dla roku kalendarzowego produkcja czysta brutto, co wskazuje pośrednio na dostosowywanie się jego do poziomu rzeczywiście wytworzonej wartości produkcji czystej w danym roku gospodarczym. Jeśli bowiem odejmiemy od wartości produkcji czystej brutto wartość przyrostu stada i zapasów, to udział funduszu spożycia w tak skorygowanej produkcji czystej przedstawia się w ostatnich latach następująco (w %):

1965	79,6
1966	78,2
1967	78,7
1968	77,9
1969	77,4

Z zestawienia tego wynika, że w ten sposób obliczony udział funduszu spożycia w produkcji czystej jest — w przeciwieństwie do poprzedniego rachunku — bardziej wyrównany. Wykazuje on przy tym w rozpatrywanym okresie pewną tendencję spadku. Tendencja ta znajduje potwierdzenie również w dłuższym okresie czasu, a mianowicie przeciętny udział funduszu spożycia w produkcji czystej (nie skorygowanej o przyrost wartości stada i zapasów) w latach 1960—1964 wynosił 77,6%, natomiast w latach 1965—1969 obniżył się do 76,5%. Jeśli przy tym pominąć akumulację społeczną (świadczenia), a wziąć pod uwagę tylko wartość produkcji czystej pozostającej do dyspozycji gospodarstwa, to udział funduszu spożycia w tych samych okresach czasu obniżył się z 89,8 do 87,5%. Oznacza to, że z każdych 100 zł dochodu pozostającego do dyspozycji gospodarstwa rolnicy przeznaczali w poprzednim pięcioleciu 10,2 zł na akumulację, w obecnym zaś 12,5 zł. Z każdych natomiast 100 zł przyrostu dochodu w obecnym pięcioleciu rolnicy przeznaczają już 22,2 zł na akumulację. Świadczy to oczywiście o występowaniu silniejszej niż poprzednio tendencji do zwiększania akumulacji kosztem pewnego przyhamowania wzrostu spożycia. W związku z powyższym należy jeszcze raz podkreślić (czyniliśmy to już w poprzednich publikacjach), że rosnące z roku na rok kredyty, udzielane gospodarce chłopskiej, nie są w żadnej mierze czynnikiem zwiększają-

cym aktualne dochody wsi, lecz wyłącznie czynnikiem zwiększającym nakłady inwestycyjne ponad poziom uwarunkowany bieżącą sytuacją dochodową gospodarstw chłopskich.

2. Nakłady i koszty w przeliczeniu na przeciętną jednostkę finalnej produkcji rolniczej

Zanim przejdziemy do analizy zmian w nakładach i kosztach przeciętnej jednostki produkcji rolniczej, wyjaśnimy najpierw co będziemy rozumieli pod pojęciem nakładu i kosztu jednostkowego i w jakim pozostają one do siebie stosunku.

Przez nakład rozumiemy tu fizyczny rozmiar nakładów pracy żywej i uprzedmiotowionej poniesiony na fizyczną jednostkę finalnej produkcji rolniczej, natomiast przez koszt jednostkowy — wartość nakładów poniesionych na fizyczną jednostkę finalnej produkcji rolniczej. Przy czym rozróżniamy dwa pojęcia kosztów jednostkowych — koszt nominalny i koszt realny. Koszt nominalny równa się wartości nakładów w cenach bieżących danego roku, natomiast koszt realny wartości nakładów w cenach stałych z roku przyjętego za podstawę odniesienia (w naszym przypadku za rok odniesienia dla cen przyjmujemy rok 1965). Koszt realny różni się tym od nakładu, że w nakładzie (ujmowanym wartościowo) przyjmuje się dla wszystkich badanych lat jednakową opłatę pracy z roku odniesienia, natomiast w koszcie rzeczywistą realną opłatę pracy w danym roku, tzn. nominalną opłatę pracy skorygowaną przez indeks cen kosztów utrzymania.

Jeśli w dwóch okresach czasu nie ulegną zmianie ceny rolniczych środków produkcji i usług i nie zmieni się opłata pracy, to wtedy zmiany w nakładach na jednostkę produkcji są identyczne ze zmianami jednostkowych kosztów produkcji. Ponieważ jednak wzrost opłaty pracy jest ogólną prawidłowością towarzyszącą ekonomicznemu wzrostowi gospodarki narodowej, to nawet przy niezmienności cen następować może coraz większa rozpiętość między nakładem a kosztem (realnym). W przypadku zaś wzrostu cen rolniczych środków produkcji i usług oraz cen produktów rolnych, rozpiętość między nakładem i kosztem (nominalnym) będzie się jeszcze bardziej pogłębiać, bowiem wzrasta przy tym nie tylko cena jednostki nakładu pracy żywej, lecz i uprzedmiotowionej.

Przy ocenie efektów intensyfikacji produkcji rolnej ze społecznego punktu widzenia podstawowe znaczenie mają zmiany w nakładach jednostkowych, określają one bowiem, w jakim stopniu zmienia się suma nakładów pracy żywej i uprzedmiotowionej na jednostkę produktu rolniczego, a tym samym jaki charakter ma **techniczna efektywność dodatkowych nakładów** — rosnący, proporcjonalny czy malejący. Zmiany realnych kosztów jednostkowych, które z jednej strony są funkcją zmian w nakładach na jednostkę produkcji, z drugiej zaś funkcją polityki państwa w zakresie kształtowania dochodów ludności rolniczej, są wyrazem zmian **ekonomicznej efektywności procesu intensyfikacji**. Natomiast zmiany nominalnych kosztów jednostkowych mają znaczenie dla oceny opłacalności produkcji, dla porównań poziomu kosztów

między różnymi przedsiębiorstwami lub rejonami, jak również dla bieżącej polityki państwa.

W celu określenia tendencji zmian w nakładach i kosztach jednostkowych produkcji rolnej w rozpatrywanym okresie wartość produkcji w poszczególnych latach wyrażamy w jednakowych, porównywalnych jednostkach. Taką jednostką może być jednostka wartościowa, wyrażona w cenach stałych, czyli obliczona już poprzednio wartość produkcji finalnej w cenach 1965 r. Zmiany w wartości tej produkcji są więc w przybliżeniu proporcjonalne do zmian fizycznych rozmiarów produkcji.

Podobnie, jeśli aktualną wartość nakładów w poszczególnych latach policzymy w cenach 1965 r., to również zmiany w wartości nakładów będą odpowiadać zmianom fizycznym rozmiarów nakładów. Odnosząc w ten sposób obliczoną wartość nakładów do wartości produkcji stwierdzamy, jak zmieniają się nakłady na jednostkę produkcji. Jeśli natomiast aktualną wartość nakładów odniesiemy do wartości produkcji w cenach stałych, to stwierdzimy, jak zmieniają się koszty nominalne w przeliczeniu na jednostkę produkcji.

Ze względu na występujący w badanym okresie ogólny wzrost cen, istotne znaczenie z punktu widzenia skutków procesu intensyfikacji produkcji rolnej będą miały nie tyle koszty nominalne, ile realne.

Przyjmując za podstawę odniesienia wartość produkcji rolniczej w cenach 1965 roku, odpowiadającą fizycznym rozmiarom produkcji w poszczególnych latach rozpatrywanego okresu, przedstawiamy w tabeli 5 zmiany w:

- a) nakładach na jednostkę produkcji,
- b) nominalnych kosztach jednostkowych,
- c) realnych kosztach jednostkowych.

Nakłady pieniężne w cenach bieżących i w cenach stałych 1965 roku na przeciętną jednostkę finalnej produkcji rolniczej (100 zł wartości w cenach 1965 roku) przedstawione w tabeli 5, obliczone zostały na podstawie danych zawartych w tabeli 3. Niżej podajemy dodatkową informację o wysokości opłaty (kosztu) jednego dnia pracy w cenach bieżących i w cenach 1965 roku:

Rok	W cenach bieżących	W cenach 1965 roku
1960	55,6	60,4
1961	61,0	65,7
1962	62,5	65,2
1963	61,5	63,4
1964	67,8	68,7
1965	70,6	70,6
1966	74,0	74,3
1967	76,4	75,6
1968	79,9	78,1
1969	76,5	72,8

Ze względu na znaczną obniżkę nakładów i kosztów jednostkowych w roku 1968 oraz ponowny ich wzrost w roku 1969, przedstawiono

w tabeli 5 średnie wartości i wskaźniki dla obu tych lat. Wskaźniki te obrazują stopień spadku lub wzrostu nakładów i kosztów na jednostkę produkcji rolniczej w okresie od roku 1960 do 1968—1969.

Tabela 5

Nakłady, koszty realne i nominalne produkcji rolnej w przeliczeniu na 100 zł wartości produkcji finalnej brutto w cenach 1965 roku

Lata	Nakłady pracy dni	Koszt pracy			Nakłady pienięż- ne w cenach		Nakład na jed- nostkę pro- dukcji	Koszt produkcji	
		stały z 1965 roku	rzeczywisty		bieżą- cych	1965 r.		nomi- nalny	realny
			nomi- nalny	realny					
1960	1,03	72,7	57,3	62,2	24,6	27,5	100,2	81,9	89,7
1961	0,91	64,2	55,5	59,8	23,2	25,4	89,6	78,7	85,2
1962	1,02	72,0	63,7	66,4	27,6	29,4	101,4	91,3	95,8
1963	0,94	66,4	57,8	59,6	27,2	27,9	94,3	85,0	87,5
1964	0,90	63,5	61,0	61,9	29,4	29,7	93,2	90,4	91,6
1965	0,85	60,0	60,0	60,0	30,6	30,6	90,6	90,6	90,6
1966	0,79	55,8	58,5	58,7	30,2	29,7	85,5	88,7	88,4
1967	0,77	54,4	58,8	58,2	32,4	32,0	86,4	91,2	90,2
1968	0,71	50,1	56,7	55,4	32,0	31,5	81,5	88,7	86,9
1969	0,79	55,8	60,4	57,5	38,5	38,0	93,8	98,9	95,5
Średnia 1968–1969	0,75	53,0	58,5	56,5	35,2	34,7	87,6	93,8	91,2
Wskaźniki (rok 1960 = 100)									
1961	88,3	88,3	96,9	96,1	94,3	92,4	89,4	96,1	95,0
1962	99,0	99,0	111,2	106,8	112,2	106,9	101,2	111,5	106,8
1963	91,3	91,3	100,9	95,8	110,6	101,5	94,1	103,8	97,5
1964	87,4	87,3	106,5	99,5	119,5	108,0	93,0	110,4	102,1
1965	82,5	82,5	104,7	96,5	124,4	111,3	90,4	110,6	101,0
1966	76,7	76,8	102,1	94,4	122,8	108,0	85,3	108,3	98,6
1967	74,8	74,8	102,6	93,6	131,7	116,4	86,2	111,4	100,6
1968	68,9	68,9	99,0	89,1	130,1	114,5	81,3	108,3	96,9
1969	76,7	76,8	105,4	92,4	156,5	138,2	93,6	120,8	106,5
Średnia 1968–1969	72,8	72,8	102,2	90,7	143,3	126,3	87,4	114,5	101,7

Nakłady pracy na jednostkę produkcji rolniczej obniżyły się w rozpatrywanym okresie o 27,2⁰%, zaś nakłady pieniężne (w cenach stałych) wzrosły o 26,3⁰%. Tak więc proces intensyfikacji produkcji rolniczej zachodzący w gospodarce chłopskiej charakteryzuje znaczny spadek pracochłonności i równoczesny wzrost materiałochłonności. W wyniku tego ulega zmianom struktura nakładów: w 1960 roku udział nakładów pracy uprzedmiotowionej w nakładach ogółem wynosił 27,5⁰%, natomiast w roku 1968/69 wynosi już 39,6⁰%. Mimo zbliżonego tempa spadku pracochłonności i wzrostu materiałochłonności produkcji (około 2,8⁰% rocznie), łączny nakład pracy żywej i uprzedmiotowionej na przeciętną jednostkę produkcji rolniczej — ze względu na niższy udział nakładów pracy uprzedmiotowionej — obniżył się o 12,6⁰% (roczny spadek nakładów wynosi około 1,5⁰%).

Mimo wzrostu w rozpatrywanym okresie realnej opłaty jednego dnia pracy o 25⁰% (z 60,4 do 75,5 zł), opłata ta — w wyniku spadku

o 27,2% nakładów pracy na jednostkę produkcji — obniżyła się o 9,3% (z 62,2 do 56,5 zł).

Realne koszty produkcji wykazują z roku na rok znaczne wahania spowodowane wahaniami w akumulacji, głównie w postaci wartości przyrostu stada i zapasów. Jednak na przestrzeni rozpatrywanych 10 lat zaznacza się lekka tendencja wzrostu tych kosztów, a mianowicie w latach 1961—1964 przeciętny wskaźnik kosztów realnych (w stosunku do roku 1960) wynosił 100,4, w latach 1965—1969 wzrósł do 100,7, natomiast przeciętny wskaźnik w ostatnich dwóch latach wynosi już 101,7.

Wzrost nominalnych kosztów produkcji (o 14,5% w ostatnich dwóch latach) wynika oczywiście zarówno ze wzrostu ceny nakładów materialnych (o 13,2%), jak i ceny kosztów utrzymania (o 12,5%).

Rozpatrzmy obecnie jakie są przyczyny wzrostu realnych kosztów produkcji na przeciętną, fizyczną jednostkę produkcji rolniczej w gospodarce chłopskiej. Na zmianę wskaźnika kosztów realnych, jak zresztą i innych rozpatrywanych tu mierników, może mieć pewien wpływ niedoskonałość zastosowanego systemu indeksów cen, ponieważ jednak nie mamy żadnych podstaw do ich weryfikacji, musimy z konieczności od tego abstrahować. Jak wiadomo, opłata pracy w gospodarce chłopskiej jest kategorią wynikową, determinowaną wielkością wytworzonej produkcji czystej. Przy niezmiennych cenach i jednakowej stopie akumulacji, opłata pracy powinna wzrastać proporcjonalnie do wydajności pracy (mierzonej produkcją czystą). Koszty produkcji rolniczej (koszty nominalne odpowiadałyby wtedy kosztom realnym) w poszczególnych latach powinny w takim przypadku kształtować się na jednakowym poziomie. Jeśli więc przy wzrastających cenach realne koszty produkcji wykazują również tendencję do wzrostu, a stopa akumulacji nie ulega zmniejszeniu, oznacza to, że realna opłata pracy wzrasta szybciej niż wydajność pracy.

Wydajność pracy w skrajnych latach rozpatrywanego okresu (1960 i 1968/1969) obliczono następująco: w 1960 roku produkcja czysta (netto) w cenach bieżących wynosiła 63,3 zł na 1 dzień pracy (4366:69). W celu obliczenia wartości wytworzonej produkcji czystej w 1968/69 roku (w cenach 1960 roku) należy zarówno wartość produkcji finalnej, jak i nakładów pieniężnych policzyć również w cenach 1960 roku za pomocą przedstawionych poprzednio indeksów cen. Rachunek ten przedstawia się następująco (w zł na 1 ha):

	Ceny bieżące	Indeks cen	Ceny 1960 r.
Produkcja finalna	9300	115,0	8086
Nakłady pieniężne	3222	113,2	2847
Produkcja czysta	6078	—	5239

Wartość produkcji czystej w pierwszej kolumnie (6078 zł) wyrażona jest w cenach bieżących; podzielona przez wskaźnik kosztów utrzymania (112,5) określa realną wartość (w cenach 1960 roku) **zrealizowanej** w 1968/69 roku produkcji czystej (5402 zł). Natomiast wartość ta w dru-

giej kolumnie (5239 zł) określa realną wartość rzeczywiście **wytworzonej** w tymże roku produkcji czystej.

Różnica pomiędzy wartością produkcji czystej zrealizowanej i wytworzonej (163 zł) jest wynikiem większego wzrostu cen realizacji produkcji rolniczej, niż cen zakupów środków produkcji i usług na cele produkcyjne oraz towarów i usług na cele konsumpcyjne.

W przeliczeniu na 1 dzień pracy (69 dni na 1 ha w 1960 roku i 67,4 dni w 1968/69 roku) wartość produkcji czystej (w cenach 1960 roku) kształtuje się następująco:

1960	63,3 zł
1968/69	77,7 zł (wytworzona)
1968/69	80,1 zł (zrealizowana)

Z odniesienia wartości **wytworzonej** produkcji czystej w 1968/69 roku do wartości produkcji czystej w 1960 roku (77,7 do 63,3) wynika, że wydajność pracy wzrosła w tym okresie o 22,7%. Natomiast wartość **zrealizowanej** produkcji czystej w 1968/69 roku wzrosła w stosunku do 1960 roku o 26,5% (80,1 do 63,3 zł).

Z poprzednio przytoczonych danych wynika, że realna opłata pracy w omawianym okresie wzrosła o 25,0% (w cenach 1960 roku z 55,6 do 69,5 zł na 1 dzień pracy). Oznacza to, że część nadwyżki produkcji czystej, uzyskanej z tytułu większego wzrostu cen produktów sprzedawanych niż zakupywanych przez ludność chłopską, powiększa dodatkowo opłatę pracy, część zaś akumulację netto (dochód czysty) w gospodarstwach chłopskich. Świadczą również o tym przytoczone niżej dane dotyczące wzrostu produkcji czystej (zrealizowanej), opłaty pracy i akumulacji w przeliczeniu na 1 dzień pracy oraz udziału akumulacji netto w produkcji czystej netto (poprzednio w tabeli 4 rozpatrywaliśmy udział akumulacji brutto w produkcji czystej brutto, tzn. łącznie z amortyzacją):

	1960	1968/69	Wskaźnik
Produkcja czysta zł/dzień	63,3	80,1	126,5
Opłata pracy zł/dzień	55,6	69,5	125,0
Akumulacja netto zł/dzień	7,7	10,6	137,7
Stopa akumulacji w %	12,2	13,2	—

Jeśli poziom opłaty pracy i akumulacji na 1 dzień pracy w 1968/69 roku dostosować do wskaźnika wzrostu wydajności pracy (122,7), to opłata pracy wyniosłaby 68,2 zł, a akumulacja 9,5 zł na 1 dzień pracy. W rzeczywistości opłata pracy jest o 1,3 zł, a akumulacja o 1,1 zł na 1 dzień pracy wyższa. Tak więc z nadwyżki produkcji czystej, uzyskanej z tytułu wyższego wzrostu cen produktów sprzedawanych niż nabywanych przez ludność chłopską w latach 1960—1968/69 (163 zł w przeliczeniu na 1 ha) około 54% (88 zł) przeznaczane jest na wzrost funduszu spożycia i około 46% (75 zł) na zwiększenie akumulacji.

Wzrost realnej opłaty 1 dnia pracy o 1,3 zł w stosunku do opłaty

odpowiadającej wzrostowi wydajności pracy, tzn. o 1,0 zł na jednostkę produkcji finalnej (nakłady pracy wynoszą 0,75 dni) nie w pełni jeszcze wyjaśnia wzrost realnego kosztu produkcji, który wynosi 1,5 zł na jednostkę produkcji (91,2—89,7 zł). Pozostała różnica w kosztach (0,5 zł) jest wynikiem nieco niższego (o 0,2%)⁵ udziału akumulacji w wartości produkcji finalnej (udział akumulacji wzrasta w stosunku do produkcji czystej, lecz maleje w stosunku do produkcji finalnej) oraz wynikiem różnic bilansowych, spowodowanych nierównomiernym tempem wzrostu cen poszczególnych elementów rachunku kosztów (produkcji, nakładów materialnych i pracy żywej). Szybszy wzrost ceny realizacji produkcji niż nakładów powoduje, iż udział akumulacji (dochodu czystego) w wartości produkcji finalnej jest nieco wyższy w cenach bieżących niż w cenach stałych.

3. Koszty, dochodowość i opłacalność poszczególnych produktów i działów produkcji rolniczej

W przytoczonej poprzednio tabeli 5 przedstawiliśmy tendencje zmian w nakładach, kosztach nominalnych i realnych w przeliczeniu na przeciętną jednostkę produkcji rolnej, tj. 100 zł wartości produkcji finalnej w cenach stałych (z 1965 roku). Obecnie rozpatrzymy zmiany w kosztach nominalnych, tzn. wyrażonych w cenach bieżących, a także w dochodowości i opłacalności poszczególnych produktów, gałęzi i działów produkcji rolnej.

Z tabeli 5 wynika, że koszt nominalny przeciętnej jednostki produkcji rolniczej w 1968 roku obniżył się w stosunku do roku poprzedniego o 2,8%, natomiast w 1969 roku wzrósł w porównaniu z rokiem 1968 o 11,5%. Dostyć duże wahania w kosztach dwóch ostatnich lat — szczególnie zaś wzrost kosztów w 1969 roku, który to wzrost ma charakter jednorazowy i przejściowy (podobnie jak to miało miejsce w 1962 roku) — skłoniły nas, zwłaszcza przy analizie tendencji zmian w kosztach w dłuższym okresie czasu, do przyjęcia za podstawę rozważań kosztu przeciętnego z dwóch ostatnich lat.

W tabelach 6, 7 i 8 przedstawione są nakłady pracy i nakłady pieniężne na jednostkę podstawowych, towarowych produktów rolnych, koszty jednostkowe, ceny, dochód globalny (produkcja czysta) na jednostkę produkcji i na 1 dzień pracy oraz wskaźniki opłacalności. Podane są również wskaźniki zmian dla średnich danych z ostatnich dwóch lat przy przyjęciu za podstawę odniesienia danych z 1960 roku.

Z porównania danych w tych tabelach wynika, że nakłady pracy żywej na jednostkę produkcji obniżyły się w większym stopniu w przypadku produkcji roślinnej — od 33 do 40% (z wyjątkiem buraków cukrowych i rzepaku, ze względu na poważny spadek plonów w 1969 roku) — niż produkcji zwierzęcej — od 22 do 28%.

⁵ W 1960 roku akumulacja netto (dochód czysty) w stosunku do wartości produkcji finalnej w cenach bieżących wynosiła 8,8, a w 1968/69 roku 8,6%.

Tabela 6

**Zmiany w nakładach, kosztach jednostkowych, dochodowości i opłacalności towarowej
produkcji roślinnej w latach 1960–1969**

Rok	Plon q/ha	Nakład finalny			Koszt pro- dukcji zł/q	Cena skupu zł/q	Dochód globalny		Wskaź- nik opła- calności w %
		nakład pracy dni/q	opłata pracy zł/q	nakład pie- niężny netto zł/q			zł/q	zł/ dzień	
Pszenica									
1960	16,9	2,05	114	146	260	312	166	81	120
1965	20,5	1,58	112	138	250	379	241	152	152
1966	21,6	1,46	108	139	247	387	248	170	157
1967	22,1	1,41	108	147	255	389	242	172	153
1968	24,4	1,21	97	140	237	393	253	209	166
1969	23,8	1,23	94	156	250	399	243	198	160
Średnia 1968 - 1969	24,2	1,22	95	148	243	396	248	203	163
Wskaźnik ^a	143	60	83	101	93	127	149	251	-
Żyto									
1960	15,4	2,03	113	110	223	221	111	55	99
1965	18,5	1,49	105	118	223	282	164	110	126
1966	17,8	1,53	114	135	249	292	157	103	117
1967	17,8	1,52	116	152	268	293	141	93	109
1968	19,9	1,29	103	138	241	296	158	122	123
1969	19,7	1,29	99	152	251	300	148	115	120
Średnia 1968 - 1969	19,8	1,29	101	145	246	298	153	118	121
Wskaźnik ^a	129	64	89	132	110	135	138	215	-
Jęczmień									
1960	18,2	1,72	96	103	199	325	222	129	163
1965	21,0	1,33	94	119	213	374	255	191	176
1966	21,0	1,30	96	128	224	370	242	186	165
1967	21,5	1,26	97	138	235	365	227	180	155
1968	23,5	1,11	89	133	222	373	240	216	168
1969	25,3	1,03	78	130	208	373	243	236	179
Średnia 1968 - 1969	24,4	1,07	84	131	215	373	242	226	173
Wskaźnik ^a	13,4	62	87	127	108	115	109	175	-
Owies									
1960	16,9	1,78	99	104	203	203	99	55	100
1965	18,7	1,37	97	126	223	268	142	103	120
1966	18,8	1,35	99	135	234	276	141	104	118
1967	19,5	1,29	99	142	241	280	138	107	116
1968	20,7	1,15	92	143	235	283	140	122	120
1969	22,3	1,06	81	140	221	289	149	141	131
Średnia 1968 - 1969	21,5	1,10	87	141	228	286	145	132	125
Wskaźnik ^a	127	62	88	136	112	141	146	240	-
4 zboża									
1960	16,1	1,98	111	112	223	256	144	72	115
1965	19,1	1,47	104	124	228	324	200	136	142
1966	19,0	1,47	109	134	243	328	194	132	135
1967	19,2	1,44	110	147	257	338	191	133	132
1968	21,2	1,24	99	138	237	340	202	163	143
1969	21,5	1,22	93	149	242	344	195	160	142
Średnia 1968 - 1969	21,3	1,23	96	143	239	342	199	162	143
Wskaźnik ^a	132	62	86	127	107	134	138	225	-

a) Średnia z lat 1968 i 1969 odniesiona do roku 1960.

Tabela 7

**Zmiany w nakładach, kosztach jednostkowych, dochodowości i opłacalności towarowej
produkcji roślinnej w latach 1960–1969**

Rok	Plon q/ha	Nakład finalny			Koszt pro- dukcji zł/q	Cena skupu zł/q	Dochód globalny		Wskaż- nik opła- calności w %
		nakład pracy dni/q	opłata pracy zł/q	nakład pie- niężny netto zł/q			zł/q	zł/ dzień	
Ziemniaki									
1960	132	0,73	40,6	24,4	65,0	86	61,6	84	132
1965	154	0,56	39,5	28,8	68,3	101	72,2	129	148
1966	169	0,49	36,3	29,1	65,4	100	70,9	145	153
1967	176	0,47	35,9	29,5	65,4	102	72,5	154	156
1968	185	0,43	34,4	27,7	62,1	100	72,3	168	161
1969	166	0,47	36,0	34,4	70,4	120	85,6	182	170
Średnia 1968 - 1969	175	0,45	35,2	31,1	66,3	110	78,9	175	166
Wskaźnik ^a	133	62	87	127	102	128	128	208	—
Buraki cukrowe									
1960	262	0,46	25,6	8,8	34,4	66 ^b	57,2	124	192
1965	267	0,39	27,5	11,2	38,7	66	54,8	141	170
1966	317	0,33	24,4	9,0	33,4	69	60,0	182	207
1967	360	0,29	22,2	7,8	30,0	71	63,2	218	237
1968	360	0,28	22,4	8,6	31,0	72	63,4	226	232
1969	284	0,35	26,8	16,6	43,4	72	55,4	158	166
Średnia 1968 - 1969	322	0,32	24,6	12,6	37,2	72	59,4	192	194
Wskaźnik ^a	125	69	96	143	108	109	104	155	—
Rzepak									
1960	10,7	3,26	181	250	431	786	536	164	182
1965	17,6	1,88	132	208	340	794	586	326	234
1966	15,3	2,18	161	250	411	800	550	252	195
1967	18,8	1,76	135	219	354	811	592	336	229
1968	18,3	1,78	143	238	381	824	586	329	216
1969	11,3	2,86	219	418	637	830	412	144	130
Średnia 1968 - 1969	14,8	2,32	181	328	509	827	499	215	162
Wskaźnik ^a	138	71	100	131	118	105	97	131	—

^{a)} Średnie z lat 1968 i 1969 odniesiono do roku 1960.

^{b)} Łącznie z wartościami otrzymywanymi bezpłatnie wysłodków oraz różnymi dopłatami i premiami.

Spadek nakładów pracy na jednostkę produkcji roślinnej spowodowany jest przede wszystkim przez wzrost plonów, bowiem zmniejszenie nakładów na 1 ha — z tytułu wzrostu mechanizacji — było stosunkowo niewielkie, nie przekraczało bowiem na ogół 10⁰%, jedynie w przypadku zbóż wyniosło około 12⁰%.

Spadek nakładów pracy na jednostkę produkcji zwierzęcej spowodowany jest wzrostem obsady zwierząt (przy wzroście ilości sztuk maleją nakłady na 1 sztukę), wzrostem wydajności jednostkowej zwierząt oraz obniżką nakładów pracy na wyprodukowanie jednostki paszy — przed-

stawione bowiem w tabeli 8 nakłady pracy na jednostkę produkcji zwierzęcej obejmują nakłady w całym cyklu produkcyjnym, włącznie z produkcją pasz.

Tabela 8

Zmiany w nakładach, kosztach jednostkowych, dochodowości i opłacalności towarowej produkcji zwierzęcej w latach 1960–1969

Rok	Nakład finalny			Koszt pro- dukcji zł/q	Cena skupu zł/q	Dochód globalny		Wskaż- nik opła- calności w %
	nakład pracy dni/q	opłata pracy zł/q	nakład pie- niężny netto zł/q			zł/q	zł/ dzień	
Żywiec wieprzowy								
1960	22,7	1262	621	1883	1926	1305	57,5	102,3
1965	19,0	1341	840	2181	2082	1242	65,3	95,4
1966	18,3	1354	874	2228	2090	1216	66,4	93,8
1967	18,4	1406	976	2382	2100	1124	61,1	88,2
1968	17,6	1406	980	2386	2122	1142	64,9	88,9
1969	17,9	1369	1101	2470	2149	1048	58,5	87,0
Średnia 1968–1969	17,8	1387	1041	2428	2136	1095	61,5	87,9
Wskaźnik ^a	78	110	168	129	111	84	107	–
Żywiec wołowy								
1960	19,0	1060	150	1210	1409	1259	66,3	116,4
1965	17,0	1200	200	1400	1469	1269	74,6	104,9
1966	15,6	1154	241	1395	1497	1256	80,5	107,2
1967	15,5	1184	276	1460	1500	1224	79,0	102,7
1968	14,5	1159	286	1445	1499	1213	83,7	103,7
1969	15,1	1155	335	1490	1498	1163	77,0	100,5
Średnia 1968–1969	14,8	1157	310	1467	1498	1188	80,3	102,1
Wskaźnik ^a	78	109	207	121	106	94	121	–
Mleko (100 l)								
1960	3,81	212	30	242	234	204	53,5	96,7
1965	3,39	239	41	280	260	219	64,6	92,8
1966	3,13	232	47	279	261	214	68,4	93,5
1967	3,11	238	54	292	262	208	66,9	89,7
1968	2,91	233	56	289	262	206	70,8	90,6
1969	3,01	230	68	298	263	195	64,8	88,3
Średnia 1968–1969	2,96	231	62	293	263	201	67,8	89,5
Wskaźnik ^a	78	109	207	121	112	98	127	–
Jaja (100 szt.)								
1960	1,54	86	54	140	145	91	59,1	103,6
1965	1,30	91	61	152	148	87	66,9	97,4
1966	1,23	91	66	157	146	80	65,0	93,0
1967	1,23	94	74	168	154	80	65,0	91,7
1968	1,11	89	68	157	163	95	85,6	103,8
1969	1,12	86	77	163	166	89	79,5	101,8
Średnia 1968–1969	1,11	88	72	160	164	92	82,6	102,8
Wskaźnik ^a	72	102	133	114	113	101	140	–

^a) Średnia z lat 1968 i 1969 odniesiona do roku 1960.

Koszt pracy na jednostkę produkcji roślinnej zmalał w znacznie mniejszym stopniu niż nakłady pracy, bowiem opłata 1 dnia pracy (nominalna) wzrosła w tym czasie o 40,6% (z 55,6 do 78,2 zł)⁶. W produkcji zwierzęcej natomiast — na skutek mniejszej obniżki nakładów pracy — opłata pracy na jednostkę produkcji wzrosła o 2% w produkcji drobiarskiej, o 9% w produkcji bydłowej i o 10% w produkcji żywca wieprzowego.

Wzrost nakładów pieniężnych na jednostkę produkcji jest bardzo zróżnicowany, wynosi bowiem od 1% w przypadku pszenicy (w wyniku wzrostu plonów o 43%) do 107% w przypadku produkcji bydłowej.

Jednostkowe koszty produkcji w analizowanym okresie zmniejszyły się tylko w przypadku pszenicy (o 7%), nieznacznie wzrosły koszty produkcji ziemniaków (o 2%), najbardziej zaś produktów zwierzęcych, zwłaszcza żywca wieprzowego (o 29%). W wyniku różnych zmian cen poszczególnych produktów rolnych, w większości przypadków znacznie odbiegających od zmian w kosztach produkcji, nastąpiło duże zróżnicowanie w dochodowości i opłacalności produkcji. Zmiany w dochodzie globalnym na jednostkę produkcji wahają się od -16% (żywiec wieprzowy) do +49% (pszenica), zaś dochód globalny na dzień pracy wzrósł od 7% (żywiec wieprzowy) do 151% (pszenica).

Dzieląc wskaźnik wzrostu kosztów nominalnych (w cenach bieżących) przez wskaźnik wzrostu kosztu przeciętnej jednostki produkcji rolnej (114,5), a wskaźnik wzrostu cen poszczególnych produktów przez ogólny wskaźnik wzrostu cen produktów rolnych (115,0) otrzymamy obraz relatywnych zmian zarówno w kosztach produkcji, jak i w ce-

Tabela 9

Zmiany w kosztach jednostkowych, cenach skupu i opłacalności produkcji w latach 1960–1968/69

Produkty	Wskaźniki kosztów jednostkowych	Relatywne zmiany kosztów jednostkowych	Wskaźniki cen skupu	Relatywne zmiany cen skupu	Relatywne zmiany w opłacalności
Pszenica	93	81	127	110	136
Żyto	110	96	135	117	122
Jęczmień	108	94	115	100	106
Owies	112	98	141	123	126
Ziemniaki	102	89	128	111	125
Buraki cukrowe	108	94	109	95	101
Oleiste	118	103	105	91	88
Len	122	106	122	106	100
Razem produkty roślinne	105	92	122	106	115
Żywiec wieprzowy	129	113	111	96	85
Żywiec wołowy	121	106	106	92	87
Mleko	121	106	112	97	92
Jaja	114	100	113	98	98
Żywiec drobiowy	114	100	110	96	96
Razem produkty zwierzęce	123	107	111	96	90
Ogółem produkty rolne	114,5	100	115	100	100

⁶ Realna opłata pracy (w cenach 1960 roku) wzrosła w tym samym czasie o 25% (z 55,6 do 69,5 zł).

nach poszczególnych produktów rolnych. Porównując następnie wskaźniki zmian cen i kosztów uzyskujemy obraz relatywnych zmian w opłacalności tych produktów. Odpowiednie dane zawiera tabela 9. Należy przy tym zaznaczyć, że prezentowane tu wskaźniki zmian cen (podobnie jak w tabelach 6—8) odnoszą się tylko do cen ponadobowiązkowego skupu państwowego i kontraktacji.

Z przedstawionych w tabeli 9 danych wynika, że nominalny koszt produktów roślinnych wzrósł w badanym okresie o 5%, zwierzęcych natomiast o 23%, a ogółem produkcji rolnej o 14,5%. Przyjmując wskaźnik wzrostu kosztów produkcji ogółem za 100, relatywny koszt produkcji roślinnej obniżył się o 8%, zwierzęcej zaś wzrósł o 7%.

Odwrotna sytuacja kształtuje się w odniesieniu do zmian cen produktów rolnych. Przy ogólnym wzroście cen produktów rolnych o 15%, cena produktów roślinnych wzrosła o 22%, a zwierzęcych o 11%, relatywna natomiast cena produktów zwierzęcych obniżyła się o 4%, podczas gdy roślinnej wzrosła o 6%.

W wyniku różnokierunkowych zmian kosztów i cen produktów roślinnych i zwierzęcych, relatywna opłacalność produktów roślinnych wzrosła o 15%, zwierzęcych zaś obniżyła się o 10%.

Spośród produktów roślinnych najbardziej relatywnie wzrosła opłacalność pszenicy (o 36%), a także owsa (o 26%) i żyta (o 22%). Wskaźniki zmian relatywnej opłacalności ziemniaków, buraków cukrowych i oleistych nie są tu w pełni miarodajne dla ilustracji tendencji wieloletniej, ze względu na wysoki wzrost ceny skupu ziemniaków w 1969 roku (o 20%) oraz spadek plonów w tymże roku zarówno ziemniaków, jak buraków cukrowych i rzepaku, co wpłynęło na wzrost ich kosztów w stosunku do lat poprzednich.

Spośród produktów zwierzęcych najwyższy relatywny spadek opłacalności wykazuje żywiec wieprzowy (o 15%) i wołowy (o 13%), najmniejszy zaś produkcja jaj (o 2%).

Obecnie rozpatrzmy jak zmienia się dochodowość poszczególnych produktów, gałęzi i działów produkcji rolnej. W przeciwieństwie do jednostkowych kosztów produkcji i wskaźników opłacalności (relacja ceny do kosztu), które w gospodarce indywidualnej mają charakter raczej względny, dochodowość produkcji w przeliczeniu na 1 ha powierzchni zajętej pod uprawę danego produktu (w przypadku produkcji zwierzęcej jest to powierzchnia zajęta pod produkcję pasz) oraz w przeliczeniu na 1 dzień pracy ma znacznie większy walor porównawczy, nie tylko w dynamice, przy określaniu tendencji zmian, lecz również w statystyce, przy porównywaniu dochodowości poszczególnych produktów.

W tabelach 6—8 dochód globalny (produkcja czysta) na 1 dzień pracy obliczany był tylko dla produkcji towarowej, realizowanej według cen skupu ponadobowiązkowego i kontraktacji. W tabeli 10 dochód ten dla poszczególnych produktów, gałęzi i działów produkcji obliczany jest na podstawie wartości całej produkcji finalnej według średnich ważonych cen skupu ponadobowiązkowego (według tych cen liczonego również produkcję realizowaną w ramach obowiązkowych dostaw), cen wolnego rynku oraz cen zaopatrzenia wewnętrznego (zbliżonych, choć nieco niższych od cen skupu państwowego). Dlatego też dochód

Tabela 10

Dochód globalny z 1 ha i na 1 dzień

	1960	1965	1967	1968	1969	Średnia 1968 – 1969	Wskaźniki		
							1965 1960	1968/69 1965	1968/69 1960
W zł na 1 ha									
Pszenica	2617	4239	4615	5430	5209	5219	162	123	199
Żyto	1557	2478	2324	2848	2737	2792	159	113	179
Jęczmień	2796	3410	3544	4056	4238	4147	122	122	148
Owies	1406	2006	2099	2483	2428	2455	143	122	175
Ziemiaki	6547	7753	7527	8134	8432	8283	118	107	127
Buraki cukrowe	11353	11283	17095	17621	12195	14908	99	132	131
Rzepak	5150	8324	8533	8438	4100	6269	162	75	122
Len	5262	5099	4984	4683	4700	4691	97	92	89
Razem produkcja roślinna	3781	5934	6989	7344	6392	6868	157	116	182
Bydło	4241	5024	5189	5699	4925	5312	118	106	125
Trzoda	5713	6257	5832	6304	5326	5815	109	93	102
Drób	4862	5845	5551	7370	6282	6826	120	117	140
Razem produkcja zwierzęca	4771	5491	5421	6080	5236	5658	115	103	119
Ogółem produkcja	4366	5655	5974	6550	5605	6078	129	107	139
W zł na 1 dzień pracy									
Pszenica	95	170	196	236	232	234	179	138	248
Żyto	66	116	115	143	141	142	177	122	216
Jęczmień	118	158	168	203	220	212	134	134	179
Owies	61	101	114	124	142	133	167	131	219
Ziemiaki	91	117	121	133	139	136	129	116	150
Buraki cukrowe	124	141	218	225	158	191	114	135	154
Rzepak	194	326	353	332	171	252	169	77	130
Len	127	122	148	140	138	139	96	114	110
Razem produkcja roślinna	89	126	158	173	143	158	141	125	177
Bydło	53	65	68	74	68	71	123	109	133
Trzoda	56	66	62	66	59	62	118	95	112
Drób	63	75	74	92	85	89	120	117	141
Razem produkcja zwierzęca	55	67	67	74	67	71	121	105	128
Ogółem produkcja	64	82	88	97	83	90	129	110	141

globalny na 1 dzień w tabeli 10 różni się nieco od dochodu przedstawionego w poprzednich tabelach (zwłaszcza duże różnice występują w ziemniakach, których średnia ważona cena jest znacznie niższa od ceny skupu państwowego).

Z porównania wskaźników wzrostu dochodu globalnego z 1 ha i na 1 dzień pracy dla całej produkcji rolnej widzimy, że wskaźniki te na 1 dzień pracy, dla całego okresu oraz dla okresu 1965—1968/69, są nieco wyższe, co wynika ze spadku nakładów pracy na 1 ha z 69 dni w roku 1960 i 1965 do 67,4 dni w roku 1968/69.

Dochód globalny z 1 ha użytków rolnych w poprzednim pięcioleciu zwiększył się o 29⁰/₀ (w cenach bieżących), natomiast w ciągu czterech lat obecnego pięciolecia zaledwie o 7⁰/₀. Złożyły się na to głównie, choć nie jedynie, niekorzystne wyniki 1969 roku, w którym dochód globalny z 1 ha spadł nawet nieco poniżej poziomu z 1965 roku, podczas gdy w 1968 roku był od niego wyższy o prawie 16⁰/₀. Oprócz niekorzystnego ostatniego roku, na zahamowanie tempa wzrostu dochodu mają wpływ również inne czynniki, a mianowicie, nawet przy jednakowym tempie wzrostu produkcji finalnej w pierwszym i w drugim pięcioleciu (niestety ze względu na wahania w ostatnich dwóch latach nie można tendencji tej dla ostatnich lat dokładnie określić) wzrastające nakłady pieniężne na jednostkę produkcji powodują zmniejszenie tempa przyrostu dochodu globalnego.

Abstrahując od tempa wzrostu dochodu z całej produkcji rolnej w obu wydzielonych tu podokresach, należy stwierdzić znacznie wyższe tempo wzrostu dochodu globalnego zarówno z 1 ha, jak i na 1 dzień pracy w produkcji roślinnej niż zwierzęcej. Dochód globalny z 1 ha przeznaczonego pod finalną produkcję roślinną wzrósł w całym badanym okresie o 82⁰/₀, natomiast z 1 ha przeznaczonego pod produkcję pasz dla inwentarza produkcyjnego zaledwie o 19⁰/₀ (przeciętnie o 39⁰/₀).

Różnice we wzroście dochodu globalnego na 1 dzień pracy są nieco mniejsze niż z 1 ha, niemniej z produkcji roślinnej dochód ten wzrasta o 77⁰/₀, w zwierzęcej zaś o 28⁰/₀ (przeciętnie o 41⁰/₀).

Rozpatrując dane z poprzednich tabel stwierdziliśmy absolutny i relatywny spadek opłacalności produkcji zwierzęcej. Jak wyżej zaznaczyliśmy, dla gospodarstwa indywidualnego wskaźniki opłacalności — ze względu na cel działalności gospodarstwa, którym jest maksymalizacja dochodu z jednostki powierzchni — mają mniejszy walor porównawczy niż mierniki dochodowości. Biorąc więc pod uwagę dochód globalny z 1 ha, należy stwierdzić, że dochodowość bydła i drobiu kształtuje się na tle całej produkcji zwierzęcej stosunkowo korzystnie, bowiem dochód globalny z 1 ha powierzchni pasz dla drobiu wzrósł o 40⁰/₀ (przy wzroście z 1 ha całej produkcji rolnej o 39⁰/₀), zaś z 1 ha powierzchni pasz dla bydła o 25⁰/₀. Jeśli wziąć pod uwagę, że w tej ostatniej powierzchni 54⁰/₀ stanowią trwałe użytki zielone, to procentowy przyrost dochodu z powierzchni pasz dla bydła nie jest mały, zbliżony jest bowiem do procentowego przyrostu z 1 ha ziemniaków i buraków cukrowych. Również stosunkowo korzystnie kształtują się dla tych dwóch gałęzi produkcji zwierzęcej wskaźniki wzrostu dochodu globalnego na 1 dzień pracy.

Na niski wzrost dochodu z 1 ha i na 1 dzień pracy w całej produkcji

zwierzęcej niekorzystny wpływ wywiera dochodowość produkcji żywca wieprzowego. Dochód globalny z 1 ha powierzchni przeznaczonej na pasze dla żywca wieprzowego (zboża, ziemniaki) nie ulega większej zmianie od roku 1960, a na 1 dzień pracy wzrósł zaledwie o 12%, przy przeciętnym wzroście tych mierników dla całej produkcji rolnej o około 40%.

Warszawa, czerwiec 1970.

KOSZTY, OPLACALNOŚĆ I DOCHODOWOŚĆ PRODUKCJI W GOSPODARCE CHŁOPSKIEJ W 1968 I 1969 ROKU

Poniżej podajemy w skrócie najważniejsze informacje, niezbędne dla właściwego odczytania i interpretacji danych zawartych w tabelach wynikowych. Informacje te są uzupełnieniem uwag na temat metody i techniki liczenia kosztów jednostkowych, zawartych w opracowaniu Z. Grochowskiego.

W tabelach nakładów na 1 ha i na 1 sztukę inwentarza w jednostkach naturalnych podane są tylko nakłady pracy. Ze względu na brak miejsca w tabelach nakładów, ilości pasz skarmianych przez poszczególne gatunki inwentarza żywego zestawione są w oddzielnej tabeli. Nakłady pracy na poszczególne produkty zawierają w sobie nie tylko nakłady bezpośrednie, lecz również pośrednie, włącznie z nakładami pracy przy obsłudze koni. Wszystkie inne nakłady podane są tylko wartościowo. Wartość produktów ubocznych liczona jest tu według cen zaliczeniowych, koszty amortyzacji i remontów budynków i maszyn według wskaźników normatywnych, nasiona i pasze własne według kosztów własnych badanego roku, wszystkie inne nakłady według faktycznie poniesionych wydatków.

W wyniku liczenia nasion i pasz według kosztów własnych występują pewne wahania wartości tych nakładów w różnych latach. Koszt nasion własnych na 1 ha tych samych roślin w różnych latach zmienia się nie tyle na skutek zmian w ilości wysiewanych nasion — różnice są tu bowiem niewielkie — ile na skutek zmian ich kosztów własnych. Po odliczeniu nasion kupnych zmiany w kosztach nasion własnych na 1 ha są proporcjonalne do zmian kosztu jednostkowego danego produktu.

Wartość pasz w przeliczeniu na sztukę inwentarza zmienia się w zależności od ilości, struktury i kosztów własnych skarmianych pasz. Zmiany w pozostałych nakładach pieniężnych na 1 ha lub sztukę, jakie obserwujemy pomiędzy rokiem 1965, 1968 i 1969 wynikają bezpośrednio ze zmian w ilości lub wartości tych nakładów.

Zmiany wartościowe przy niewielkich stosunkowo zmianach ilościowych mają miejsce głównie w kosztach utrzymania budynków. Mimo ogólnego wzrostu kosztów utrzymania budynków, w wielu wypadkach obserwujemy spadek tych kosztów na 1 ha lub na 1 sztukę inwentarza. Jest to wynikiem nierównomiernych zmian w plonach poszczególnych roślin lub w ilości sztuk różnych gatunków inwentarza.

W produkcji roślinnej koszty utrzymania budynków (stodoły) obciążają tylko zboża i siano. Koszty te dzielone są proporcjonalnie do zbiorów słomy i siana. W produkcji zwierzęcej koszt utrzymania wszystkich budynków inwentarskich dzielony jest w każdym roku w stosunku do aktualnego stanu inwentarza według klucza opartego na normatywnych kosztach jednego stanowiska.

Oddzielnego wyjaśnienia wymagają zmiany w nakładach pracy na 1 ha lub na sztukę inwentarza. W badanym okresie nastąpił wzrost wydatków na usługi maszynowe. Wydatki te wpływały oczywiście na obniżkę nakładów pracy na 1 ha. Dlatego też w kolejnych latach nakłady te zmniejszano. W produkcji zwierzęcej natomiast normy pracy na 1 sztukę zmieniały się wraz ze zmianą ilości sztuk w gospodarstwie. Ponieważ w badanym okresie następował wzrost pogłowia, normy nakładów na 1 sztukę uległy również obniżce. Zmiany w nakładach pracy na 1 ha w całym gospodarstwie były w rozpatrywanym okresie minimalne, mimo bowiem obniżki nakładów na 1 ha poszczególnych upraw, następował równoczesny wzrost nakładów w innych gałęziach produkcji, spowodowany zmianami w strukturze zasiewów i wzrostem pogłowia zwierząt. W latach 1960—1965 nakłady pracy na 1 ha użytków rolnych nie uległy zmianie i wynosiły 69 dni, natomiast w latach 1966—1969, w wyniku dalszego wzrostu usług mechanizacyjnych i niewielkich zmian w rozmiarach bardziej pracochłonnych gałęzi produkcji, ogólna suma nakładów na 1 ha uległa zmniejszeniu. W 1966 roku nakłady te ustalono w wysokości 68,4 dni, w 1967 r. 67,8 dni, w 1968 r. 67,5 dni, zaś w 1969 r. w wysokości 67,2 dni na 1 ha użytków rolnych.

Jednostkowy nakład globalny, podany w tabelach wynikowych, jest rezultatem podzielenia nakładów pracy i nakładów materiałowo-pieniężnych netto na 1 ha lub 1 sztukę przez plon lub ilość produkcji od sztuki. Jednostkowy nakład finalny nie wynika tu z liczb zawartych w tabelkach, lecz z rachunku wyjściowego, w którym nasiona i pasze liczone były w dwóch miernikach. Jednostkowy nakład finalny różni się od globalnego większymi nakładami pracy i mniejszymi nakładami pieniężnymi. Suma tych nakładów wyrażona w jednym mierniku pieniężnym jest oczywiście w obu wypadkach identyczna, równa jednostkowemu kosztowi własnemu.

W tabelach opłacalności i dochodowości produkcji finalnej zastosowano kryteria dochodowości w postaci dochodu globalnego i czystego z 1 ha oraz dochodu globalnego na 1 dzień pracy. Kryterium opłacalności jest wskaźnik wyrażający procentowy stosunek wartości produkcji do wartości nakładów. Zarówno wartość produkcji, jak i nakłady wyrażone tu są w cenach bieżących danego roku.

W tabelach opłacalności i dochodowości produkcji odrębnego wyjaśnienia wymaga sprawa wielkości obszaru przypadającego na poszczególne produkty finalne. Zarówno w produkcji roślinnej, jak i zwierzęcej, obszar uwidoczniiony w tabelach, obejmuje nie tylko obszar efektywny, wynikający z podzielenia ilości produktu finalnego przez plon (w produkcji zwierzęcej ilości zużytych pasz własnych przez ich plony), lecz również obszar reprodukcji wewnętrznej gospodarstwa, tzn. obszar przeznaczony pod produkcję nasion, pasz dla koni i nawozy

zielone. Obszar ten obciąża również produkty finalne i został rozdzielony proporcjonalnie do obszaru efektywnego.

Ujmowanie jednostkowych nakładów finalnych w dwóch miernikach umożliwiło bezpośrednie dodanie nakładów pracy i nakładów pieniężnych, poniesionych na obszar reprodukcji wewnętrznej do nakładów pracy i nakładów pieniężnych, poniesionych na obszar efektywny. W rezultacie tak przeprowadzonego rachunku uzyskano całkowitą zgodność bilansu nakładów gospodarstwa. Nakłady pracy i nakłady pieniężne na 1 ha poszczególnych produktów, pomnożone przez liczbę hektarów odpowiadających ilości produktu finalnego, dają sumę nakładów całego gospodarstwa. Suma nakładów całego gospodarstwa obejmuje tylko nakłady pracy i nakłady pieniężne, nie obejmuje natomiast nakładów materiałowych w postaci produktów obrotu wewnętrznego, które mimo że wchodzi do nakładów pieniężnych na poszczególne produkty, w całości nakładów gospodarstwa nawzajem się eliminują. Nakłady pracy i nakłady pieniężne na wytworzenie produktów obrotu wewnętrznego zaliczone są w końcowym rachunku do nakładów obciążających produkty finalne.

Nakłady na 1 ha							
Lp.	Wyszczególnienie	Pszenica					
		1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^a
1	Nawozy mineralne	285	393	425	455	545	649
2	Obornik	1326	1789	1870	1949	2042	2097
3	Środki chemiczne	14	31	34	33	34	38
4	Nasiona kupne	30	109	99	106	231	239
5	Nasiona własne	485	427	426	436	344	359
6	Utrzymanie maszyn	231	249	263	282	281	289
7	Utrzymanie budynków	189	198	216	225	226	231
8	Sznurek	11	19	22	25	29	30
9	Siła pociągowa	385	357	398	438	392	447
10	Usługi maszynowe	29	130	134	180	214	221
11	Ubezpieczenie	25	36	38	42	49	48
12	Stanowisko	370	296	312	304	308	273
13	Nakłady ogólnogospodarcze	146	239	259	278	283	295
14	Nakłady materiałowo-pieniężne	3526	4273	4496	4753	4978	5216
15	Nakłady pracy dni	29,3	27,4	26,6	26,3	25,7	25,3
16	Oплата pracy	1629	1937	1968	2012	2052	1937
17	Nakłady brutto	5155	6210	6464	6765	7030	7153
18	Słoma	761	1094	1134	1127	1244	1183
19	Nakłady netto	4394	5116	5330	5638	5786	5970
20	Plon q/ha	16,9	20,5	21,6	22,1	24,4	23,8
21	Nakład globalny dni/q	1,74	1,34	1,23	1,19	1,05	1,0
22	„ „ zł/q	163,3	155,0	155,8	164,2	153,2	168,7
23	„ finalny dni/q	2,05	1,58	1,46	1,41	1,21	1,23
24	„ „ zł/q	146,0	138,1	138,8	147,4	140,4	155,7
25	Koszt własny zł/q	260,0	249,6	246,8	255,1	237,1	249,8

a) Dane nieostateczne.

Nakłady na 1 ha							
Lp.	Wyszczególnienie	Owies					
		1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^a
1	Nawozy mineralne	157	238	257	289	347	413
2	Obornik	1326	1789	1870	1949	2042	2097
3	Środki chemiczne	17	39	42	42	42	47
4	Nasiona kupne	30	67	77	85	159	175
5	Nasiona własne	384	396	401	416	359	327
6	Utrzymanie maszyn	184	196	207	222	221	228
7	Utrzymanie budynków	141	155	162	169	163	189
8	Sznurek	9	17	16	19	21	25
9	Siła pociągowa	307	237	254	291	260	296
10	Usługi maszynowe	29	125	128	171	201	216
11	Ubezpieczenie	25	36	38	42	49	48
12	Stanowisko	-	-	-	-	-	-
13	Nakłady ogólnogospodarcze	114	200	220	234	239	249
14	Nakłady mater.-pieniężne	2723	3495	3672	3929	4103	4310
15	Nakłady pracy dni	24,0	21,7	21,4	21,2	20,7	20,4
16	Oплата pracy	1334	1533	1583	1619	1651	1558
17	Nakłady brutto	4057	5028	5255	5548	5754	5868
18	Słoma	635	856	846	848	900	966
19	Nakłady netto	3422	4172	4409	4700	4854	4902
20	Plon q/ha	16,9	18,7	18,8	19,5	20,7	22,3
21	Nakład globalny dni/q	1,42	1,16	1,14	1,09	1,00	0,92
22	„ „ zł/q	123,5	141,2	150,1	157,7	154,6	150,4
23	„ finalny dni/q	1,78	1,37	1,35	1,29	1,15	1,06
24	„ „ zł/q	103,5	126,4	134,6	142,4	142,6	139,7
25	Koszt własny zł/q	202,5	223,1	234,5	241,0	234,5	220,8

a) Dane nieostateczne.

Tabela 1

i koszty jednostkowe

Lp.	Żyto						Jęczmień					
	1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^a	1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^a
1	130	197	212	243	291	346	198	282	305	340	408	486
2	1326	1789	1870	1949	2042	2097	1326	1789	1870	1949	2042	2097
3	2	4	4	4	4	5	17	39	42	42	42	47
4	13	45	50	57	78	87	142	250	271	308	335	304
5	443	414	446	486	425	436	299	252	249	233	254	253
6	183	195	206	221	220	226	203	217	229	246	245	252
7	171	199	199	202	206	214	153	174	180	186	186	215
8	11	19	20	22	26	28	10	18	18	21	24	28
9	323	282	305	346	309	353	337	309	324	379	339	387
10	27	123	126	165	198	208	31	131	133	178	211	226
11	25	36	38	42	49	48	25	36	38	42	49	48
12	74	90	96	99	90	88	-	-	-	-	-	-
13	119	209	228	244	249	258	125	218	238	254	260	270
14	2847	3602	3800	4080	4187	4394	2866	3715	3897	4178	4395	4613
15	24,4	23,1	22,5	22,3	21,7	21,4	25,9	24,4	23,8	23,6	23,0	22,3
16	1357	1629	1665	1702	1735	1638	1440	1725	1761	1801	1835	1733
17	4204	5231	5465	5782	5922	6032	4306	5440	5658	5979	6230	6346
18	770	1100	1041	1015	1134	1093	688	961	945	935	1022	1096
19	3434	4131	4424	4767	4788	4939	3618	4479	4713	5044	5208	5250
20	15,4	18,5	17,8	17,8	19,9	19,7	18,2	21,0	21,0	21,5	23,5	25,3
21	1,58	1,25	1,26	1,25	1,09	1,09	1,42	1,16	1,13	1,10	0,98	0,90
22	135,2	135,0	155,3	172,3	153,5	167,3	119,8	131,4	140,8	150,6	143,3	139,5
23	2,03	1,49	1,53	1,52	1,29	1,29	1,72	1,33	1,30	1,26	1,11	1,03
24	110,1	118,1	135,3	151,7	137,5	152,0	103,2	119,4	128,2	138,3	132,9	129,5
25	223,0	223,3	248,5	267,8	240,6	250,7	198,8	213,3	224,4	234,6	221,6	208,3

Tabela 2

i koszty jednostkowe

Lp.	4 zboża						Oleiste					
	1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^a	1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^a
1	163	248	267	300	361	433	407	635	686	763	914	1088
2	1326	1789	1870	1949	2042	2097	1326	1789	1870	1949	2042	2097
3	8	16	18	18	19	22	97	176	180	187	191	214
4	27	95	77	86	135	146	203	171	150	143	126	152
5	428	385	414	449	390	392	27	20	31	28	44	65
6	192	209	219	235	234	242	187	200	211	226	226	232
7	166	193	193	198	199	211	-	-	-	-	-	-
8	10	19	19	22	25	28	7	9	18	24	25	17
9	329	298	318	355	319	365	385	420	463	517	460	526
10	28	126	129	170	202	213	33	120	124	168	192	180
11	25	36	38	42	49	48	25	36	38	42	49	48
12	95	106	113	110	109	101	-	-	-	-	-	-
13	122	216	233	249	255	265	155	269	278	308	319	333
14	2919	3736	3908	4183	4339	4563	2852	3845	4049	4355	4588	4952
15	25,1	24,0	23,1	22,9	22,4	22,1	31,7	30,3	30,0	30,0	29,7	29,3
16	1396	1694	1709	1750	1790	1693	1762	2143	2242	2292	2376	2242
17	4315	5430	5617	5933	6129	6256	4614	5988	6291	6647	6964	7194
18	733	1065	1009	993	1098	1080	-	-	-	-	-	-
19	3582	4365	4608	4940	5031	5176	4614	5988	6291	6647	6964	7194
20	16,1	19,1	19,0	19,2	21,2	21,5	10,7	17,6	15,3	18,8	18,3	11,3
21	1,56	1,26	1,22	1,19	1,02	1,03	2,93	1,72	1,98	1,60	1,63	2,60
22	135,8	139,5	152,2	166,4	155,8	163,1	268,3	218,8	264,7	231,4	250,3	437,7
23	1,98	1,47	1,47	1,44	1,24	1,22	3,26	1,88	2,18	1,76	1,78	2,86
24	112,4	124,7	133,7	147,3	138,2	148,6	249,9	207,5	249,9	219,1	238,3	417,8
25	222,5	228,5	242,5	257,3	237,3	241,9	431,2	240,2	411,2	353,6	380,5	636,6

Nakłady na 1 ha

Lp.	Wyszczególnienie	Ziemniaki					
		1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^a
1	Nawozy mineralne	162	247	267	299	358	427
2	Obornik	1 326	1 789	1 870	1 949	2 042	2 097
3	Środki chemiczne	55	126	135	133	136	152
4	Nasiona kupne	132	426	686	772	613	684
5	Nasiona własne	1 319	1 276	1 114	1 069	1 040	1 148
6	Utrzymanie maszyn	210	223	236	252	252	259
7	Siła pociągowa	911	869	973	1 068	952	1 088
8	Usługi maszynowe	5	49	55	83	100	116
9	Ubezpieczenie	25	36	38	42	49	48
10	Nakłady ogólnogospodarcze	387	544	580	630	643	672
11	Nakłady mater.-pieniężne	4 532	5 585	5 954	6 297	6 185	6 691
12	Nakłady pracy dni	72,8	69,9	68,9	68,2	66,3	65,4
13	Oплата pracy	4 048	4 936	5 099	5 213	5 299	5 002
14	Nakłady brutto	8 580	10 521	11 053	11 510	11 484	11 693
15	Liście	—	—	—	—	—	—
16	Nakłady netto	8 580	10 521	11 053	11 510	11 484	11 693
17	Plon q/ha	132	154	169	176	185	166
18	Nakład globalny dni/q	0,55	0,45	0,41	0,39	0,36	0,39
19	„ „ zł/q	34,4	36,5	35,1	35,6	33,3	40,6
20	„ finalny dni/q	0,73	0,56	0,49	0,47	0,43	0,47
21	„ „ zł/q	24,4	28,8	29,1	29,5	27,7	34,4
22	Koszt własny zł/q	65,0	68,3	65,4	65,4	62,1	70,4

a) Dane nieostateczne.

Nakłady na 1 ha

Lp.	Wyszczególnienie	Len nieodziarniony					
		1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^a
1	Nawozy mineralne	268	407	439	480	576	685
2	Obornik	1326	1789	1870	1949	2042	2097
3	Środki chemiczne	—	—	—	—	75	80
4	Nasiona kupne	1079	1063	1125	1142	1196	1195
5	Nasiona własne	155	237	175	260	73	79
6	Utrzymanie maszyn	88	94	103	110	110	113
7	Siła pociągowa	391	433	493	537	480	548
8	Usługi maszynowe	5	50	55	83	100	116
9	Ubezpieczenie	25	36	38	42	49	48
10	Nakłady ogólnogospodarcze	283	356	383	413	430	448
11	Nakłady mater.-pieniężne	3620	4465	4681	5016	5131	5409
12	Nakłady pracy dni	43,5	42,9	42,9	52,5	42,2	41,6
13	Oплата pracy	2419	3029	3174	3246	3371	3181
14	Nakłady brutto	6039	7494	7855	8262	8502	8590
15	Stanowisko	—	—	—	—	—	—
16	Nakłady netto	6039	7494	7855	8262	8502	8590
17	Plon q/ha	33,0	36,5	38,6	40,9	37,7	37,9
18	Nakład globalny dni/q	1,32	1,18	1,11	1,04	1,12	1,10
19	„ „ zł/q	109,6	122,0	121,4	122,5	136,0	142,4
20	Nakład finalny dni/q	1,74	1,47	1,36	1,15	1,20	1,18
21	„ „ zł/q	86,3	101,5	102,9	114,1	129,6	136,3
22	Koszt własny zł/q	183,0	205,3	203,5	202,0	225,5	226,6

a) Dane nieostateczne.

Tabela 3

i koszty jednostkowe

Lp.	Okopowe pastewne						Buraki cukrowe					
	1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^a	1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^a
1	383	585	632	678	813	968	1 291	1 740	1 878	2 012	2 412	2 872
2	1 326	1 789	1 870	1 949	2 042	2 097	1 326	1 789	1 870	1 949	2 042	2 097
3	3	8	8	8	8	10	48	110	118	116	119	133
4	347	450	450	450	450	450	150	150	150	150	150	150
5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	185	198	209	224	224	230	245	262	277	296	296	304
7	1 000	1 011	1 120	1 240	1 094	1 246	1 347	1 285	1 439	1 574	1 408	1 609
8	5	50	55	83	100	116	5	49	55	83	100	116
9	-	-	-	-	-	-	25	36	38	42	49	48
10	476	607	648	715	731	764	625	720	778	847	880	921
11	3 725	4 698	4 992	5 347	5 462	5 881	5 062	6 141	6 603	7 069	7 456	8 250
12	82,1	79,1	78,0	77,2	76,3	75,2	99,3	95,3	95,0	94,1	93,2	91,8
13	4 565	5 586	5 771	5 901	6 093	5 751	5 521	6 729	7 028	7 187	7 443	7 025
14	8 290	10 284	10 763	11 248	11 555	11 632	10 583	12 870	13 631	14 256	14 899	15 275
15	984	1 317	1 349	1 459	1 637	1 414	1 570	2 554	3 043	3 456	3 744	2 954
16	7 306	8 967	9 414	9 789	9 918	10 218	9 013	10 316	10 588	10 800	11 155	12 321
17	246	274	281	304	315	272	262	267	317	360	360	284
18	0,33	0,29	0,28	0,25	0,24	0,28	0,38	0,36	0,30	0,26	0,26	0,32
19	11,4	12,2	12,8	13,1	12,3	16,2	13,3	13,3	11,2	10,1	10,2	18,9
20	0,37	0,31	0,30	0,28	0,26	0,30	0,46	0,39	0,33	0,29	0,28	0,35
21	9,1	10,8	11,3	10,8	10,7	14,6	8,8	11,2	9,0	7,8	8,6	16,6
22	29,7	32,7	33,5	32,2	31,5	37,6	34,4	38,7	33,4	30,0	31,0	43,4

Tabela 4

i koszty jednostkowe

Lp.	Strączkowe jadalne						Strączkowe pastewne					
	1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^a	1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^a
1	446	679	733	791	948	1129	-	464	501	537	643	766
2	1326	1789	1870	1949	2042	2097	1326	1789	1870	1949	2042	2097
3	8	12	13	13	13	14	-	-	-	-	-	-
4	1069	1163	1410	2061	2215	2520	323	378	478	557	456	479
5	803	764	693	446	403	255	453	577	486	471	648	656
6	139	148	160	171	171	175	149	160	171	183	183	188
7	409	421	472	523	467	534	307	308	343	384	339	386
8	20	95	98	133	150	161	22	99	104	130	160	171
9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	258	346	363	402	424	442	194	273	285	305	312	325
11	4478	5417	5812	6489	6833	7327	2774	4048	4238	4516	4783	5068
12	40,8	41,5	41,5	41,1	41,0	40,9	34,1	30,9	29,9	29,6	28,9	28,5
13	2268	2930	3070	3140	3277	3130	1896	2182	2213	2262	2306	2177
14	6746	8347	8882	9629	10110	10457	4670	6230	6451	6778	7089	7245
15	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500	500
16	6246	7847	8382	9129	9610	9957	4170	5730	5951	6278	6589	6745
17	11,4	13,6	14,1	14,5	13,7	14,0	11,9	13,0	13,0	12,9	13,0	12,8
18	3,58	3,05	2,94	2,84	2,99	2,92	2,87	2,38	2,30	2,30	2,22	2,22
19	348,9	361,7	376,9	412,6	462,6	487,8	190,8	272,8	287,6	311,0	329,4	357,1
20	4,52	3,60	3,43	3,20	3,34	3,19	3,50	2,81	2,68	2,66	2,62	2,63
21	296,7	322,8	340,7	385,1	434,6	467,2	155,8	242,4	259,5	283,5	297,5	325,7
22	547,9	577,0	594,5	629,6	701,5	711,2	350,4	440,8	457,8	486,7	506,8	526,9

Nakłady na 1 ha

Lp.	Wyszczególnienie	Siano koniczyny					
		1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^{a)}
1	Nawozy mineralne	59	90	98	106	127	151
2	Obornik	1326	1789	1870	1949	2042	2097
3	Nasiona kupne	159	198	285	330	272	295
4	Nasiona własne	322	281	362	353	318	295
5	Utrzymanie maszyn	95	102	108	116	115	119
6	Utrzymanie budynków	343	368	402	420	395	354
7	Siła pociągowa	264	225	252	276	246	281
8	Usługi maszynowe	7	74	82	124	149	171
9	Nakłady ogólnogospodarcze	97	166	176	185	189	196
10	Nakłady mater.-pieniężne	2672	3293	3635	3859	3853	3959
11	Nakłady pracy dni	16,4	15,5	15,5	15,3	15,0	14,8
12	Oplata pracy	912	1095	1147	1173	1196	1128
13	Nakłady brutto	3584	4388	4782	5032	5049	5087
14	Ściernianka	243	268	268	265	301	299
15	Stanowisko	500	500	500	500	500	500
16	Nakłady netto	2841	3620	4014	4267	4248	4288
17	Plon q/ha	61,5	66,8	70,3	70,3	72,5	60,3
18	Nakład globalny dni/q	0,27	0,23	0,22	0,22	0,21	0,25
19	„ „ „ zł/q	31,2	38,0	40,8	43,9	41,8	52,0
20	Nakład finalny dni/q	0,37	0,29	0,29	0,28	0,26	0,31
21	„ „ „ zł/q	25,6	33,7	35,6	39,3	37,8	47,4
22	Koszt własny zł/q	46,2	54,2	57,1	60,7	58,6	71,1

a) Dane nieostateczne.

Tabela 5

i koszty jednostkowe

Lp.	Siano łąkowe						Zielonki					
	1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^{a)}	1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^{a)}
1	134	175	189	227	271	323	-	48	51	59	68	81
2	332	447	468	487	511	524	1326	1789	1870	1949	2042	2097
3	5	7	11	12	16	16	74	110	166	175	258	254
4	-	-	-	-	-	-	564	741	703	745	719	746
5	90	97	103	110	110	113	66	71	75	80	80	82
6	198	240	276	294	277	266	-	-	-	-	-	-
7	241	206	230	254	226	259	166	152	170	194	170	193
8	2	24	27	42	48	56	5	54	60	93	108	125
9	78	169	178	188	190	199	98	131	136	144	144	149
10	1080	1365	1482	1614	1649	1756	2299	3096	3231	3439	3589	3727
11	16,4	15,8	15,8	15,6	15,3	15,0	10,8	10,5	10,3	10,2	9,9	9,8
12	912	1116	1169	1195	1219	1150	600	739	762	779	794	750
13	1992	2481	2651	2809	2868	2906	2899	3835	3993	4218	4383	4477
14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	-	-	-	-	-	-	500	500	500	500	500	500
16	1992	2481	2651	2809	2868	2906	2399	3335	3493	3718	3883	3977
17	35,7	43,5	48,2	49,1	50,8	45,4	149	145	148	143	146	145
18	0,44	0,36	0,33	0,32	0,30	0,33	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07	0,07
19	31,3	31,6	30,6	32,8	32,5	38,8	12,2	18,1	18,4	20,7	21,0	22,0
20	0,50	0,40	0,36	0,35	0,33	0,36	0,12	0,11	0,10	0,11	0,10	0,10
21	28,0	28,8	28,4	30,5	30,1	36,5	9,4	15,2	16,2	17,6	18,6	19,7
22	55,8	57,0	55,0	57,2	56,5	64,0	16,1	23,0	23,6	26,0	26,6	27,4

Tabela 6

Nakłady na bydło i koszty jednostkowe produkcji mleka i żywca

Lp.	Wyszczególnienie	Na 1 krowę ^{a)}					
		1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^{b)}
1	Treściwe	564	584	714	783	868	956
2	Okopowe	1132	1519	1527	1686	1691	1869
3	Siano	812	951	1232	1257	1309	1358
4	Zielonki	378	478	520	565	592	543
5	Pastwisko	149	197	212	219	212	223
6	Mleko	388	428	422	492	484	514
7	Inne pasze	127	194	126	138	136	103
8	Razem pasze	3550	4351	4753	5140	5299	5566
9	Słoma	606	895	840	815	883	884
10	Utrzymanie budynków	395	466	479	500	492	503
11	Dokupno cieląt	24	31	36	38	42	47
12	Weterynaria	18	53	53	45	55	61
13	Siła pociągowa	113	180	201	221	197	225
14	Przemiał pasz treściwych	17	13	14	12	13	12
15	Ubezpieczenie	97	126	133	141	148	159
16	Nakłady ogólnogospodarcze	224	295	314	342	352	360
17	Nakłady materiał.-pieniężne	5044	6410	6823	7254	7474	7817
18	Nakłady pracy dni	63,7	62,9	62,7	62,1	61,0	60,1
19	Opłata pracy	3542	4441	4640	4743	4875	4601
20	Nakłady brutto	8586	10851	11463	11997	12349	12418
21	Obornik	2362	3095	3149	3240	3327	3339
22	Nakłady netto	6224	7756	8314	8757	9022	9079
23	Produkcja żywca kg	110,3	124,0	144,0	149,3	175,4	156,4
24	Produkcja mleka ltr	2021	2150	2261	2253	2249	2262
	Żywiec - 1 kg						
25	Nakład globalny: dni	0,124	0,114	0,105	0,103	0,098	0,099
26	„ „ zł	5,21	5,95	6,18	6,73	6,62	7,33
27	Nakład finalny: dni	0,190	0,170	0,156	0,155	0,145	0,151
28	„ „ zł	1,54	2,00	2,41	2,76	2,86	3,35
29	Koszt własny zł/kg	12,10	14,00	13,95	14,60	14,45	14,90
30	Koszt alternatywny zł/kg	12,30	14,35	14,20	14,85	14,75	15,20
	Mleko						
31	Nakład glob.: dni/100 ltr	2,48	2,27	2,11	2,07	1,95	1,98
32	„ „ zł/ltr	1,04	1,20	1,23	3,14	1,33	1,47
33	Nakład finalny: dni/100 ltr	3,81	3,39	3,13	3,11	2,91	3,01
34	„ „ zł/ltr	0,30	0,41	0,47	0,54	0,56	0,68
35	Koszt własny zł/ltr	2,42	2,80	2,79	2,92	2,89	2,98
36	Koszt alternatywny zł/ltr	2,46	2,87	2,84	2,97	2,95	3,04

a) Nakłady na bydło ogółem w przeliczeniu na 1 krowę.

b) Dane nieostateczne.

Tabela 7

Nakłady na owce i koszty jednostkowe produkcji wełny i żywca

Lp.	Wyszczególnienie	Na 1 owcę					
		1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^{a)}
1	Tręściwe	25	28	32	35	33	37
2	Okopowe	50	73	68	75	75	83
3	Siano	71	88	109	121	126	130
4	Zielonki	30	46	49	53	55	51
5	Pastwisko	24	20	21	22	21	22
6	Inne pasze	2	22	14	15	15	11
7	Razem pasze	202	277	293	321	325	334
8	Słoma	86	88	82	80	86	86
9	Utrzymanie budynków	56	61	62	63	61	63
10	Dokupno jagniąt	—	4	10	25	36	51
11	Weterynaria	0	2	3	2	3	3
12	Siła pociągowa	6	6	7	7	7	7
13	Przemiał pasz tręściwych	—	—	—	1	1	1
14	Ubezpieczenie	1	3	1	3	3	3
15	Nakłady ogólnogospodarcze	18	24	25	27	29	30
16	Nakłady materiał-pieniężne	369	465	483	529	551	578
17	Nakłady pracy dni	5,1	4,9	4,9	4,3	5,0	5,0
18	Oплата pracy	284	349	363	371	401	379
19	Nakłady brutto	653	814	846	900	952	957
20	Obornik	120	172	172	184	200	212
21	Mleko	11	10	9	11	12	12
22	Nakłady netto	522	632	665	705	740	733
23	Produkcja żywca kg	13,6	13,8	18,1	14,9	15,4	12,0
24	Produkcja wełny kg	2,38	2,41	2,54	2,54	2,70	2,71
	Żywiec - 1 kg						
25	Nakład globalny: dni	0,108	0,097	0,080	0,089	0,084	0,101
26	„ „ zł	5,14	5,60	4,94	6,20	5,68	7,27
27	Nakład finalny: dni	0,147	0,130	0,108	0,121	0,111	0,136
28	„ „ zł	2,97	3,27	2,87	3,76	3,52	4,60
29	Koszt własny zł/kg	11,14	12,45	10,86	13,00	12,39	15,00
	Wełna - 1 kg						
30	Nakład globalny: dni	1,52	1,49	1,36	1,38	1,38	1,38
31	„ „ zł	71,1	85,3	83,7	95,5	92,9	98,2
32	Nakład finalny: dni	2,06	1,99	1,83	1,86	1,82	1,85
33	„ „ zł	41,1	50,0	48,9	58,8	57,8	62,3
34	Koszt własny zł/kg	155,6	190,5	184,3	200,9	203,2	203,8

^{a)} Dane nieostateczne.

Tabela 8

Nakłady i koszty jednostkowe produkcji żywca wieprzowego

Lp.	Wyszczególnienie	Na 100 kg żywca trzody					
		1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^{a)}
1	Treściwe	478	511	593	650	646	726
2	Okopowe	542	633	580	648	639	689
3	Zielonki	12	14	15	16	17	16
4	Mleko	103	124	122	136	128	127
5	Inne pasze	4	13	8	9	9	7
6	Razem pasze	1139	1295	1318	1459	1439	1565
7	Słoma	71	82	76	74	80	80
8	Utrzymanie budynków	50	58	58	60	59	61
9	Opał	35	93	93	93	99	102
10	Zakup materiału hodowlan.	5	21	16	19	23	28
11	Weterynaria	7	18	18	15	19	21
12	Siła pociągowa	28	30	33	37	33	38
13	Przemiał pasz treściwych	15	11	11	10	9	9
14	Ubezpieczenie	6	7	8	8	9	9
15	Nakłady ogólnogospod.	43	52	54	59	60	61
16	Nakłady mater.-pieniężne	1399	1667	1685	1834	1830	1974
17	Nakłady pracy dni	12,3	10,9	10,8	10,7	10,4	10,3
18	Opłata pracy	684	771	799	817	831	783
19	Nakłady brutto	2083	2438	2484	2651	2661	2757
20	Obornik	200	257	257	269	275	287
21	Nakłady netto	1883	2181	2227	2382	2386	2470
22	Żywiec - 1 kg						
23	Nakład globalny: dni	0,123	0,109	0,108	0,107	0,104	0,103
24	„ zł	11,99	14,12	14,29	15,65	15,55	16,82
25	Nakład finalny dni	0,227	0,190	0,183	0,184	0,176	0,179
26	„ zł	6,21	8,40	8,74	9,76	9,80	11,01
27	Koszt własny zł/kg	18,83	21,81	22,28	23,82	23,86	24,70
27	Koszt alternatywny zł/kg	19,67	23,40	23,47	25,14	25,23	26,18

^{a)} Dane nieostateczne.

Tabela 9

Nakłady na drób i koszty jednostkowe produkcji jaj i żywca

Lp.	Wyszczególnienie	Na 10 szt. drobiu					
		1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^{a)}
1	Treściwe	559	538	647	709	684	777
2	Okopowe	174	201	184	206	203	219
3	Siano		20	20	20	20	21
4	Zielonki	19	27	13	14	14	13
5	Mleko	33	46	45	51	49	49
6	Inne/pasze	24	1	1	1	1	1
7	Razem pasze	809	833	910	1001	971	1080
8	Słoma	14	13	12	11	12	12
9	Utrzymanie budynków	37	40	41	41	41	42
10	Opał	11	33	30	30	31	32
11	Zakup materiału hodowlan.	11	44	54	49	56	62
12	Weterynaria	4	10	10	8	10	11
13	Siła pociągowa	3	3	3	4	3	4
14	Przełamał pasz treściwych	17	12	13	11	10	9
15	Nakłady ogólnogospod.	26	36	38	42	43	44
16	Nakłady mater.-pieniężne	932	1024	1111	1197	1177	1296
17	Nakłady pracy dni	8,0	7,7	7,6	7,5	7,4	7,3
18	Oplata pracy	445	541	562	575	594	560
19	Nakłady brutto	1377	1565	1673	1772	1771	1856
20	Obornik	60	86	86	93	100	112
21	Pierze	26	51	42	39	48	49
22	Nakłady netto	1291	1428	1545	1640	1623	1695
23	Produkcja żywca kg	14,6	15,1	16,8	15,3	20,3	19,1
24	„ jaj szt.	697,4	697,7	717,0	735,1	711,2	738,8
	Żywiec - 1 kg						
25	Nakład globalny: dni	0,137	0,134	0,126	0,125	0,117	0,115
26	„ „ zł	13,94	15,46	16,38	17,84	16,32	17,79
27	Nakład finalny: dni	0,239	0,212	0,202	0,202	0,182	1,84
28	„ „ zł	8,27	9,95	10,75	11,97	11,13	12,51
29	Koszt własny zł/kg	21,56	24,92	25,70	27,40	25,67	26,59
30	Koszt alternatywny zł	23,35	28,03	27,85	29,76	27,96	29,10
	Jaja						
31	Nakład glob.: dni/100 szt.	0,87	0,82	0,77	0,76	0,72	0,70
32	„ „ zł/szt.	0,92	0,94	1,00	1,10	0,99	1,09
33	Nakład final.: dni/100 szt.	1,54	1,30	1,23	1,23	1,11	1,12
34	„ „ zł/szt.	0,54	0,60	0,66	0,74	0,68	0,77
35	Koszt własny zł/szt.	1,40	1,52	1,57	1,68	1,57	1,63
36	Koszt alternatywny zł/szt.	1,51	1,72	1,70	1,82	1,71	1,78

a) Dane nieostatec zne.

Tabela 10

Nakłady na 1 konia i koszt 1 dnia pracy konia

Lp.	Wyszczególnienie	1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^{a)}
1	Tręściwe	2151	2270	2675	2961	2556	2972
2	Ziemniaki	212	237	210	234	236	266
3	Okopowe pastewne	32	58	60	65	63	66
4	Siano	537	689	894	910	948	982
5	Zielonki	96	111	120	140	142	127
6	Pastwisko	49	69	71	73	70	74
7	Inne pasze	—	36	22	24	23	18
8	Razem pasze	3077	3470	4052	4407	4038	4505
9	Słoma	543	568	527	512	556	556
10	Utrzymanie budynków	270	296	299	307	301	308
11	Amortyzacja	272	277	359	337	293	380
12	Kucie	126	154	153	149	153	152
13	Weterynaria	85	153	154	90	73	71
14	Przemiał pasz tręściwych	68	73	75	66	57	57
15	Ubezpieczenie	107	150	159	168	207	221
16	Nakłady materiał.-pieniężne	4548	5123	5778	6036	5678	6250
17	Nakłady pracy	40,5	40,5	40,0	40,0	40,0	40,0
18	Opłata pracy	2252	2859	2960	3056	3196	3060
19	Nakłady brutto	6800	7982	8738	9092	8874	9310
20	Obornik	1099	1421	1421	1470	1500	1550
21	Żywiec	121	64	312	237	311	161
22	Włosie	12	15	15	15	15	16
23	Nakłady netto	5568	6482	6990	7370	7048	7583
24	Dni pracy w roku	116	121	120	117	117	120
	Nakład globalny:						
25	dni/koniodzień	0,35	0,34	0,33	0,34	0,34	0,33
26	zł/koniodzień	28,5	29,7	33,7	37,0	33,0	38,0
27	Koszt 1 koniodnia	48,0	53,7	58,1	63,0	60,2	63,2

^{a)} Dane nieostateczne.

Tabela 11

Zużycie pasz przez inwentarz żywy
(mleko w litrach, pozostałe pasze w kwintalach)

Lp.	Wyszczególnienie	1960	1965	1966	1967	1968	1969 ^{a)}
Bydło w przeliczeniu na 1 krowę							
1	Treściwe	2,46	2,52	3,02	3,09	3,31	3,53
2	Ziemniaki	11,8	18,0	16,7	18,5	19,8	19,6
3	Okopowe pastewne	10,6	10,0	10,1	11,4	11,3	9,9
4	Wysłodki	6,2	6,1	6,6	7,4	7,0	5,5
5	Siano	14,6	16,8	20,8	20,0	21,4	19,5
6	Zielonki	30,6	35,1	39,6	42,1	44,0	36,2
7	Pastwisko	26,4	26,8	29,3	29,0	27,2	24,7
8	Mleko pełne	158,0	142,0	145,0	162,0	161,4	166,5
9	Mleko chude	30,1	30,0	29,4	32,3	29,6	28,6
Trzoda na 100 kg żywca							
1	Treściwe	2,08	2,11	2,26	2,34	2,44	2,60
2	Ziemniaki	7,7	8,5	8,2	9,1	9,5	9,0
3	Zielonki	0,9	1,1	1,2	1,3	1,3	1,1
4	Mleko pełne	16,0	13,2	13,4	15,0	14,9	15,4
5	Mleko chude	141,0	142,0	139,0	153,0	140,7	135,5
Drób na 10 sztuk dorosłych							
1	Treściwe	2,44	2,33	2,50	2,57	2,61	2,78
2	Ziemniaki	2,4	2,7	2,6	2,9	3,0	2,9
3	Siano	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,2
4	Zielonki	0,7	0,9	1,0	1,0	1,1	0,9
5	Mleko pełne	7,3	6,1	6,3	7,0	7,0	7,2
6	Mleko chude	38,9	47,8	46,7	51,5	47,2	45,5
Konie na 1 sztukę efektywną							
1	Treściwe	9,5	9,6	9,7	9,9	10,1	10,8
2	Ziemniaki	3,1	3,2	3,0	3,3	3,5	3,5
3	Okopowe pastewne	1,1	1,8	1,8	2,0	1,8	1,8
4	Siano	10,6	12,1	15,1	14,5	15,6	14,1
5	Zielonki	4,4	5,3	6,0	6,3	6,6	5,5
6	Pastwisko	9,0	9,1	9,9	9,8	9,2	8,5

a) Dane nieostateczne.

Oplacalność i dochodowość

Lp.	Wyszczególnienie	Ogółem produk- cja	Pszenica	Żyto	Jęczmień	Owies
1	2	3	4	5	6	7
1	Obszar efektywny	5,13	0,27	0,62	0,10	0,06
2	„ reprod. wewnętrznej	1,64	0,09	0,20	0,03	0,02
3	„ całkowity	6,77	0,36	0,82	0,13	0,08
4	Ilość produkcji finalnej^{a)}					
5	ogółem w gospodarstwie	40,5	4,7	9,6	1,8	1,0
6	z 1 ha pow. efektywnej	7,9	17,0	15,4	18,1	17,2
7	z 1 ha pow. całkowitej	6,0	12,9	11,6	13,5	13,2
8	Na gospodarstwo					
9	nakłady pracy	463,1	10,1	20,4	3,3	1,8
10	„ pieniądze	11204	683	1059	189	102
11	koszty własne produkcji	36952	1245	2193	372	202
12	wartość produkcji	40762	1636	2345	561	209
13	dochód globalny	29558	953	1286	372	107
14	dochód czysty	3810	391	152	189	7
15	Na 1 ha powierzchni całkow.					
16	nakłady pracy	68,4	27,7	23,7	23,7	23,2
17	nakłady pieniężne	1655	1877	1284	1420	1348
18	koszty własne produkcji	5458	3417	2602	2378	2638
19	wartość produkcji	6021	4494	2841	4216	2754
20	dochód globalny	4366	2617	1557	2796	1406
21	dochód czysty	563	1077	239	1838	116
22	Na 1 dzień pracy					
23	wartość produkcji	88,0	162,2	119,9	177,9	118,7
24	dochód globalny	63,8	94,5	65,7	118,0	60,6
25	Wskaźnik opłacalności	110,3	131,5	109,2	154,0	104,4
26	Udział produkcji finalnej w:					
27	powierzchni	100,0	5,4	12,2	2,0	1,1
28	nakładach pracy	100,0	2,2	4,4	0,7	0,4
29	nakładach pieniężnych	100,0	6,1	9,4	1,7	0,9
30	kosztach własnych produkcji	100,0	3,4	5,9	1,0	0,5
31	wartości produkcji	100,0	4,0	5,8	1,4	0,5
32	dochodzie globalnym	100,0	3,2	4,3	1,2	0,4
33	dochodzie czystym	100,0	10,3	4,0	5,0	0,2

a) Ilość produkcji finalnej w kolumnach 4–11 i w 15 w kwintalach, w pozostałych w tys. zł.

Tabela 12

produkcji finalnej w 1960 r.

Lp.	Ziemi- niaki	Buraki cukrowe	Oleiste	Len	Inne rośliny	Produk- cja roś- linna	Bydło	Trzoda	Drób	Produk- cja zwie- rzęca
	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	0,26	0,13	0,03	0,03	0,60	2,10	1,71	0,82	0,40	3,03
2	0,08	0,04	0,01	0,01	0,19	0,67	0,54	0,26	0,13	0,97
3	0,34	0,17	0,04	0,04	0,79	2,77	2,25	1,08	0,53	4,00
4	33,7	35,3	0,3	0,9	4,8	15,3	11,3	4,9	4,1	25,2
5	131,6	261,7	10,3	31,0	8,0	7,3	5,6	6,0	10,3	8,3
6	99,7	198,2	7,9	23,7	6,1	5,5	5,0	4,6	7,8	6,8
7	24,5	17,1	0,9	1,6	37,5	117,2	184,2	110,8	41,0	345,9
8	819	295	77	79	1541	4844	1703	3077	1505	6360
9	2181	1246	127	168	3626	11360	11945	9226	3785	25592
10	3033	2214	273	279	4771	15321	11258	9225	4072	25441
11	2214	1919	196	200	3230	10477	9555	6148	2567	19081
12	852	968	146	111	1145	3961	-687	-1	287	-151
13	72,3	91,3	26,6	41,6	47,5	42,3	79,8	102,8	77,6	86,4
14	2424	1746	2039	2067	1943	1750	756	2860	2850	1590
15	6444	6822	3518	4380	4584	4102	5193	8578	7165	6394
16	8971	13099	7189	7329	6046	5531	4997	8573	7712	6361
17	6547	11353	5150	5262	4103	3781	4241	5713	4862	4771
18	2527	6277	3671	2949	1462	1429	-196	-5	547	-33
19	124,1	143,5	270,3	176,2	127,3	130,7	62,6	83,4	99,4	73,6
20	90,5	124,3	193,6	126,5	86,4	89,4	53,1	55,6	62,7	55,2
21	139,2	192,0	204,3	167,3	131,9	134,8	96,2	100,0	107,6	99,5
22	5,0	2,5	0,5	0,6	11,6	40,9	33,3	15,9	7,8	59,1
23	5,3	3,7	0,2	0,3	8,1	25,3	39,8	23,9	8,8	74,7
24	7,3	2,6	0,7	0,7	13,8	43,2	15,2	27,5	13,4	56,8
25	5,9	3,4	0,3	0,5	9,8	30,7	32,3	25,0	10,2	69,3
26	7,4	5,4	0,7	0,7	11,7	37,6	27,6	22,6	10,0	62,4
27	7,5	6,5	0,7	0,7	10,9	35,4	32,3	20,8	8,7	64,6
28	22,4	25,4	3,8	2,9	30,0	104,0	-18,0	0,0	8,0	-4,0

Oplacalność i dochodowość

Lp.	Wyszczególnienie	Ogółem produk- cja	Pszenica	Żyto	Jęczmień	Owies
1	2	3	4	5	6	7
1	Obszar efektywny	5,23	0,34	0,67	0,09	0,05
2	„ reprodukcji wewnętrznej	1,54	0,10	0,20	0,03	0,01
3	„ całkowity	6,77	0,44	0,87	0,12	0,06
4	Ilość produkcji finalnej^{a)}					
5	ogółem w gospodarstwie	55,2	7,0	12,5	1,9	0,9
6	z 1 ha pow. efektywnej	10,6	20,5	18,5	21,0	18,7
7	„ „ „ całkowitej	8,2	15,9	14,4	15,8	15,0
8	Na gospodarstwo					
9	nakłady pracy	467,0	11,0	18,5	2,6	1,2
10	„ pieniężne	16918	963	1468	233	110
11	koszty własne produkcji	49888	1740	2774	417	195
12	wartość produkcji	55203	2828	3624	642	230
13	dochód globalny	38285	1865	2156	409	120
14	dochód czysty	5315	1088	850	225	35
15	Na 1 ha pow. całkowitej					
16	nakłady pracy	69,0	25,0	21,3	21,6	19,8
17	nakłady pieniężne	2499	2188	1687	1938	1827
18	koszty własne produkcji	7370	3953	3191	3463	3225
19	wartość produkcji	8154	6427	4165	5348	3833
20	dochód globalny	5655	4239	2478	3410	2006
21	dochód czysty	784	2474	974	1885	608
22	Na 1 dzień pracy					
23	wartość produkcji	118,2	257,1	195,5	247,6	193,6
24	dochód globalny	82,0	169,6	116,3	157,9	101,3
25	Wskaźnik opłacalności	110,6	162,6	130,5	154,4	118,9
26	Udział produkcji finalnej w:					
27	powierzchni	100,0	6,5	12,9	1,8	0,9
28	nakładach pracy	100,0	2,3	4,0	0,6	0,3
29	nakładach pieniężnych	100,0	5,7	8,7	1,4	0,7
30	kosztach własnych produkcji	100,0	3,5	5,6	0,8	0,4
31	wartości produkcji	100,0	5,1	6,6	1,2	0,4
32	dochodzie globalnym	100,0	4,9	5,6	1,1	0,3
33	„ czystym	100,0	20,5	16,0	4,2	0,7

a) Ilość produkcji finalnej w kolumnach 4–11 i w 15 w kwintalach, w pozostałych w tys. zł.

Tabela 13

produkcji finalnej w 1965 r.

Lp.	Ziemniaki	Buraki cukrowe	Oleiste	Len	Inne rośliny	Produkcja roślinna	Bydło	Trzoda	Drób	Produkcja zwierzęca
	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	0,18	0,16	0,06	0,04	0,35	1,94	1,87	0,92	0,41	3,29
2	0,06	0,05	0,02	0,01	0,09	0,57	0,55	0,28	0,12	0,97
3	0,24	0,21	0,08	0,05	0,44	2,51	2,42	1,20	0,53	4,26
4	28,0	43,0	1,1	1,4	7,9	22,1	14,4	6,0	5,2	33,1
5	154,0	266,0	17,6	36,5	23,2	11,4	7,7	6,5	12,7	10,1
6	116,7	204,8	13,8	28,9	18,4	8,8	6,0	5,0	9,8	7,8
7	15,9	16,7	2,0	2,0	47,9	117,8	186,3	114,1	41,0	349,2
8	829	491	226	141	2748	7209	2253	5048	2094	9709
9	1951	1670	367	282	6130	15526	15406	13103	4989	34362
10	2690	2860	892	390	7948	22104	14412	12557	5192	33099
11	1861	2369	666	249	5200	14895	12159	7509	3098	23390
12	739	1190	525	108	1818	6578	-994	-546	203	-1263
13	66,2	79,8	25,5	41,8	108,9	46,9	77,0	95,1	77,4	82,0
14	3455	2338	2823	2887	6245	2872	931	4207	3951	2279
15	8129	7972	4623	5838	13933	6183	6367	10921	9415	8068
16	11208	13621	11147	7986	18064	8806	5955	10464	9796	7770
17	7753	11283	8324	5099	11819	5934	5024	6257	5845	5491
18	3079	5649	6524	2148	4131	2623	-412	-457	381	-298
19	169,2	170,6	437,1	191,1	165,9	187,8	77,3	110,0	126,6	94,8
20	117,0	141,3	326,4	122,0	108,6	126,5	65,2	65,8	75,5	67,0
21	137,9	170,9	241,0	136,8	129,7	142,4	93,5	95,8	104,0	96,3
22	3,5	3,1	1,2	0,7	6,5	37,1	35,7	17,7	7,8	62,9
23	3,4	3,6	0,4	0,4	10,2	25,2	39,9	24,4	8,8	74,8
24	4,9	2,9	1,3	0,8	16,2	42,6	13,3	29,8	12,4	57,4
25	3,9	3,4	0,7	0,5	12,3	31,1	30,9	26,3	10,0	68,9
26	4,8	5,2	1,6	0,7	14,4	40,0	26,1	22,7	9,4	60,0
27	4,8	6,2	1,7	0,7	13,6	38,9	31,7	19,6	8,1	61,1
28	13,9	22,4	9,9	2,0	34,2	123,8	-18,7	-10,3	3,8	-23,8

Opłacalność i dochodowość

Lp.	Wyszczególnienie	Ogółem produk- cja	Pszenica	Żyto	Jęczmień	Owies
1	2	3	4	5	6	7
1	Obszar efektywny	5,11	0,33	0,52	0,07	0,04
2	„ reprodukcji wewnętrznej	1,66	0,10	0,17	0,03	0,01
3	„ całkowity	6,77	0,43	0,69	0,10	0,05
	Ilość produkcji finalnej^{a)}					
4	ogółem w gospodarstwie	58,2	7,1	9,3	1,6	0,8
5	z 1 ha pow. efektywnej	11,4	21,6	17,8	21,0	18,8
6	„ „ „ całkowitej	8,6	16,3	13,4	15,8	14,2
	Na gospodarstwo					
7	nakłady pracy	463,3	10,3	14,2	2,0	1,0
8	„ pieniężne	18043	982	1259	199	102
9	koszty własne produkcji	52327	1744	2310	347	176
10	wartość produkcji	58197	2970	2976	552	214
11	dochód globalny	40154	1988	1717	353	112
12	dochód czysty	5870	1226	666	205	38
	Na 1 ha powierzchni całkowitej					
13	nakłady pracy	68,4	23,8	20,5	20,6	19,1
14	nakłady pieniężne	2664	2261	1819	2031	1912
15	koszty własne produkcji	7725	4020	3337	3555	3329
16	wartość produkcji	8591	6837	4300	5632	4010
17	dochód globalny	5927	4576	2481	3601	2098
18	dochód czysty	866	2817	963	2077	681
	Na 1 dzień pracy					
19	wartość produkcji	125,6	288,3	209,6	276,0	214,0
20	dochód globalny	86,7	193,0	120,9	176,5	112,0
21	Wskaźnik opłacalności	111,2	170,3	128,8	159,1	121,6
	Udział produkcji finalnej w:					
22	powierzchni	100,0	6,3	10,2	1,5	0,7
23	nakładach pracy	100,0	2,2	3,1	0,5	0,2
24	nakładach pieniężnych	100,0	5,4	7,0	1,1	0,6
25	kosztach własnych produkcji	100,0	3,3	4,4	0,7	0,3
26	wartości produkcji	100,0	5,1	5,1	0,9	0,4
27	dochodzie globalnym	100,0	4,9	4,3	0,9	0,3
28	dochodzie czystym	100,0	20,9	11,4	3,5	0,6

a) Ilość produkcji finalnej w kolumnach 4–11 i w 15 w kwintalach, w pozostałych w tys. zł.

Tabela 14

produkcji finalnej w 1966 r.

Lp.	Ziemniaki	Buraki cukrowe	Oleiste	Len	Inne rośliny	Produkcja roślinna	Bydło	Trzoda	Drób	Produkcja zwierzęca
	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	0,27	0,15	0,06	0,04	0,31	1,79	1,93	0,91	0,40	3,32
2	0,08	0,05	0,02	0,01	0,11	0,58	0,62	0,30	0,13	1,08
3	0,35	0,20	0,08	0,05	0,42	2,37	2,55	1,21	0,53	4,40
4	45,2	47,7	0,9	1,5	7,4	22,4	16,1	6,3	5,3	35,8
5	169,0	317,0	15,3	38,6	23,9	12,6	8,4	6,9	13,1	10,8
6	127,5	239,1	11,5	29,1	17,6	9,5	6,3	5,2	9,9	8,6
7	22,2	15,6	2,0	2,0	40,3	109,6	190,7	114,7	40,3	353,7
8	1309	439	232	153	2133	6808	2914	5467	2295	11235
9	2952	1593	380	301	5115	14918	17026	13955	5277	37409
10	3828	3281	787	420	7402	22430	16095	13119	5273	35767
11	2519	2842	555	267	5269	15622	13181	7652	2978	24532
12	876	1688	407	119	2287	7512	-931	-836	4	-1642
13	62,7	78,2	25,1	39,6	96,0	46,3	74,7	95,0	75,3	80,3
14	3694	2198	2887	2998	5079	2875	1142	4526	4291	2550
15	8335	7983	4745	5928	12183	6298	6669	11555	9861	8493
16	10806	16431	9783	8227	17624	9471	6305	10862	9858	8119
17	7112	14233	6896	5229	12545	6596	5163	6336	5567	5569
18	2471	8448	5038	2299	5441	3173	-364	-693	-3	-374
19	172,4	210,3	393,5	207,9	183,6	204,7	84,4	114,4	130,8	101,1
20	113,5	182,2	277,5	132,2	130,7	142,5	69,1	66,7	73,9	69,4
21	129,7	206,0	207,1	138,8	144,7	150,4	94,5	94,0	99,9	95,6
22	5,2	3,0	1,2	0,7	6,2	35,0	37,7	17,9	7,8	65,0
23	4,8	3,4	0,4	0,4	8,7	23,7	41,2	24,8	8,7	76,3
24	7,3	2,4	1,3	0,8	11,8	37,7	16,2	30,3	12,7	62,3
25	5,7	3,0	0,7	0,6	9,8	28,5	32,5	26,7	10,1	71,5
26	6,6	5,6	1,4	0,7	12,7	38,5	27,7	22,5	9,1	61,5
27	6,2	7,1	1,4	0,7	13,1	38,9	32,8	19,1	7,4	61,1
28	14,9	28,8	6,9	2,1	38,9	128,0	-15,9	-14,2	0,1	-28,0

Opłacalność i dochodowość

Lp.	Wyszczególnienie	Ogółem produk- cja	Pszenvica	Żyto	Jęczmień	Owies
1	2	3	4	5	6	7
1	Obszar efektywny	5,10	0,32	0,52	0,07	0,05
2	„ reprodukcji wewnętrz.	1,67	0,11	0,17	0,02	0,01
3	„ całkowity	6,77	0,43	0,69	0,09	0,06
	Ilość produkcji finalnej ^{a)}					
4	ogółem w gospodarstwie	60,0	7,2	9,2	1,5	0,9
5	z 1 ha pow. efektywnej	11,8	22,1	17,8	21,5	19,5
6	„ „ całkowitej	8,9	16,7	13,3	17,0	15,0
	Na gospodarstwo					
	nakłady pracy	459,0	10,1	14,0	1,9	1,1
8	nakłady pieniężne	19601	1054	1403	209	126
9	koszty własne produkcji	54669	1826	2473	354	210
10	wartość produkcji	60049	3039	3007	528	252
11	dochód globalny	40448	1985	1604	319	126
12	dochód czysty	5380	1213	534	174	42
	Na 1 ha pow. całkowitej					
13	nakłady pracy	67,8	23,5	20,3	21,1	18,3
14	nakłady pieniężne	2895	2451	2033	2322	2099
15	koszty własne produkcji	8075	4246	3584	3934	3497
16	wartość produkcji	8869	7066	4357	5866	4198
17	dochód globalny	5974	4615	2324	3544	2099
18	dochód czysty	794	2820	773	1932	701
	Na 1 dzień pracy					
19	wartość produkcji	130,8	300,9	214,8	277,9	229,1
20	dochód globalny	88,1	196,5	114,6	167,9	114,5
21	Wskaźnik opłacalności	109,8	166,4	121,6	149,2	120,0
	Udział produkcji finalnej w:					
22	powierzchni	100,0	6,4	10,1	1,3	0,9
23	nakładach pracy	100,0	2,2	3,1	0,4	0,2
24	nakładach pieniężnych	100,0	5,4	7,2	1,1	0,6
25	kosztach własnych produkcji	100,0	3,3	4,6	0,6	0,4
26	wartości produkcji	100,0	5,1	5,0	0,9	0,4
27	dochodzie globalnym	100,0	4,9	4,0	0,8	0,3
28	dochodzie czystym	100,0	22,5	9,9	3,2	0,8

a) Ilość produkcji finalnej w kolumnach 4–11 i w 15 w kwintalach, w pozostałych w tys. zł.

Tabela 15

produkcji finalnej w 1967 r.

Lp.	Ziemi- niaki	Buraki cukro- we	Oleiste	Len	Inne rośliny	Pro- dukcja roślinna	Bydło	Trzoda	Drób	Pro- dukcja zwierzęca
	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	0,25	0,15	0,09	0,04	0,31	1,80	1,92	0,89	0,40	3,30
2	0,08	0,05	0,03	0,02	0,10	0,59	0,63	0,29	0,13	1,08
3	0,33	0,20	0,12	0,06	0,41	2,39	2,55	1,18	0,53	4,38
4	44,1	54,7	1,7	1,7	7,7	24,0	16,6	6,0	5,4	36,0
5	176,0	360,0	18,8	40,9	24,7	13,3	8,7	6,8	13,6	10,9
6	133,6	273,5	14,2	28,3	18,7	10,1	6,5	5,1	10,3	8,2
7	20,6	15,7	2,9	2,0	38,5	106,8	193,1	110,9	39,9	352,2
8	1317	445	364	197	2205	7320	3393	5848	2499	12281
9	2891	1644	586	350	5146	15480	18146	14321	5547	39189
10	3801	3864	1388	494	7651	24024	16627	12731	5442	36025
11	2484	3419	1024	297	5446	16704	13234	6883	2943	23744
12	910	2220	802	144	2505	8544	-1519	-1590	-105	-3164
13	62,4	78,5	24,2	33,3	94,9	44,7	75,7	94,0	75,3	80,4
14	3990	2225	3033	3282	5378	3063	1330	4956	4713	2804
15	8757	8222	4882	5826	12628	6478	7113	12138	10466	8947
16	11517	19320	11566	8230	18661	10052	6519	10788	10264	8225
17	7527	17095	8533	4984	13283	6989	5189	5832	5551	5421
18	2760	11098	6684	2404	6033	3574	-594	-1350	-202	-722
19	184,5	246,1	478,6	247,0	204,6	227,3	86,1	114,8	136,4	102,3
20	120,6	217,8	353,1	148,5	145,6	158,0	68,5	62,1	73,8	67,4
21	131,5	235,0	236,8	141,1	151,1	156,1	91,6	88,9	98,1	91,9
22	4,8	3,0	1,8	0,9	6,1	35,3	37,7	17,4	7,8	64,7
23	4,5	3,4	0,6	0,4	8,4	23,2	42,1	24,2	8,7	76,8
24	6,7	2,3	1,9	1,0	11,2	37,4	17,3	29,8	12,7	62,6
25	5,3	3,0	1,1	0,6	9,4	28,3	33,2	26,2	10,1	71,7
26	6,3	6,4	2,3	0,8	12,8	40,0	27,7	21,2	9,1	60,0
27	6,1	8,5	2,5	0,7	13,5	41,3	32,7	17,0	7,3	58,7
28	16,9	41,3	14,9	2,7	46,6	158,8	-28,2	-29,5	-1,9	-58,8

Opłacalność i dochodowość

Lp.	Wyszczególnienie	Ogółem produk-	Pszenica	Żyto	Jęczmień	Owies
1	2	3	4	5	6	7
1	Obszar efektywny	5,24	0,36	0,63	0,07	0,05
2	„ reprodukcji wewnętrz.	1,53	0,11	0,19	0,02	0,01
3	„ całkowity	6,77	0,47	0,82	0,09	0,06
	Ilość produkcji finalnej^{a)}					
4	ogółem w gospodarstwie	65,3	8,9	12,6	1,6	1,0
5	z 1 ha powierzchni efektywnej	12,5	24,4	19,9	23,5	20,7
6	z 1 ha powierzchni całkowitej	9,6	18,9	15,4	17,8	16,7
	Na gospodarstwo					
7	nakłady pracy	457,0	10,8	16,3	1,8	1,2
8	nakłady pieniężne	20971	1247	1731	218	147
9	koszty własne produkcji	57485	2110	3033	362	243
10	wartość produkcji	65320	3799	4066	583	296
11	dochód globalny	44349	2552	2335	365	149
12	dochód czysty	7835	1689	1033	221	53
	Na 1 ha pow. całkowitej					
13	nakłady pracy	67,5	23,0	19,9	20,0	20,0
14	nakłady pieniężne	3098	2653	2111	2422	2450
15	koszty własne produkcji	8491	4491	3701	4020	4048
16	wartość produkcji	9648	8083	4959	6478	4933
17	dochód globalny	6550	5430	2848	4056	2483
18	dochód czysty	1157	3592	1258	2458	885
	Na 1 dzień pracy					
19	wartość produkcji	142,9	351,8	249,4	423,9	246,7
20	dochód globalny	97,0	236,3	143,3	202,8	124,2
21	Wskaźnik opłacalności	113,6	180,0	134,1	161,0	121,8
	Udział produkcji finalnej w:					
22	powierzchni	100,0	7,0	12,1	1,3	0,9
23	nakładach pracy	100,0	2,4	3,5	0,4	0,3
24	nakładach pieniężnych	100,0	6,0	8,3	1,0	0,7
25	kosztach własnych produkcji	100,0	3,7	5,3	0,6	0,4
26	wartości produkcji	100,0	5,8	6,2	0,9	0,5
27	dochodzie globalnym	100,0	5,8	5,3	0,8	0,3
28	dochodzie czystym	100,0	21,6	13,2	2,9	0,7

a) Ilość produkcji finalnej w kolumnach 4–11 i w 15 w kwintalach, w pozostałych w tys. zł.

Tabela 16

produkcji finalnej w 1968 r.

Lp.	Ziemi- niaki	Buraki cukro- we	Oleiste	Len	Inne rośliny	Pro- dukcja roślin- na	Bydło	Trzoda	Drób	Pro- dukcja zwie- rzęca
	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	0,23	0,15	0,10	0,05	0,31	1,95	1,94	0,87	0,39	3,29
2	0,07	0,04	0,03	0,01	0,09	0,57	0,57	0,26	0,11	0,96
3	0,30	0,19	0,13	0,06	0,40	2,52	2,51	1,13	0,50	4,25
4	43,4	53,1	1,9	1,7	8,2	26,5	18,0	6,2	6,3	38,8
5	185,0	360,0	18,3	37,7	26,5	13,6	9,3	7,1	16,2	11,8
6	144,7	279,5	14,6	28,3	20,5	10,5	7,2	5,5	12,6	9,1
7	18,4	14,9	3,3	2,0	38,3	107,0	193,2	108,6	39,8	350,0
8	1219	456	442	214	2293	7967	3739	6049	2592	13004
9	2689	1646	706	374	5353	16516	19176	14726	5772	40969
10	3659	3804	1539	495	8234	26475	18044	13172	6277	38845
11	2440	3348	1097	281	5941	18508	14305	7123	3685	25841
12	970	2158	833	121	2881	9959	-1132	-1554	505	-2124
13	61,3	78,4	25,4	33,3	95,6	42,5	77,0	96,1	79,6	82,4
14	4063	2400	3400	3567	5732	3162	1490	5353	5184	3060
15	8961	8664	5429	6228	13378	6558	7642	13031	11544	9644
16	12197	20021	11838	8250	20585	10506	7189	11657	12554	9140
17	8134	17621	8438	4683	14853	7344	5699	6304	7370	6080
18	3236	11357	6409	2022	7207	3948	-453	-1374	1010	-504
19	198,9	255,3	466,4	247,5	215,0	247,4	93,4	121,3	157,7	111,0
20	132,6	224,7	332,4	140,5	155,1	173,0	74,0	65,6	92,6	73,8
21	136,1	231,1	218,0	132,4	153,8	160,3	94,1	89,4	108,7	94,8
22	4,4	2,8	1,9	0,9	5,9	37,2	37,1	16,7	7,4	62,8
23	4,0	3,3	0,7	0,4	8,4	23,4	42,3	23,7	8,7	76,6
24	5,8	2,2	2,1	1,0	10,9	38,0	17,8	28,8	12,4	62,0
25	4,7	2,9	1,2	0,6	9,3	28,7	33,4	25,6	10,0	71,3
26	5,6	5,8	2,3	0,8	12,6	40,5	27,6	20,2	9,6	59,5
27	5,5	7,5	2,5	0,6	13,4	41,7	32,3	16,1	8,3	58,3
28	12,4	27,5	10,6	1,5	36,8	127,1	-14,4	-19,8	6,4	-27,1

Opłacalność i dochodowość

Lp.	Wyszczególnienie	Ogółem produk- cja	Pszenica	Żyto	Jęczmień	Owies
1	2	3	4	5	6	7
1	Obszar efektywny	5,17	0,35	0,54	0,10	0,05
2	„ reprodukcji wewnątrz.	1,60	0,11	0,16	0,03	0,02
3	„ całkowity	6,77	0,46	0,70	0,13	0,07
4	Ilość produkcji finalnej ^{q)}					
5	ogółem w gospodarstwie	60,6	8,3	10,5	2,5	1,1
6	z 1 ha pow. efektywnej	11,7	23,9	19,7	25,2	22,2
7	z 1 ha pow. całkowitej	9,0	18,0	15,0	19,2	11,6
8	Na gospodarstwo					
9	nakłady pracy	455,0	10,3	13,6	2,5	1,2
10	nakłady pieniężne	22645	1300	1602	322	156
11	koszty własne produkcji	57452	2088	2642	513	248
12	wartość produkcji	60590	3696	3518	873	326
13	dochód globalny	37945	2396	1916	551	170
14	dochód czysty	3138	1608	876	360	78
15	Na 1 ha powierzchni całkowitej					
16	nakłady pracy	67,2	22,4	19,4	19,2	17,1
17	nakłady pieniężne	3345	2826	2289	2477	2229
18	koszty własne produkcji	8486	4539	3774	3946	3543
19	wartość produkcji	8950	8035	5026	6715	4657
20	dochód globalny	5605	5209	2737	4238	2428
21	dochód czysty	464	3496	1252	2769	1114
22	Na 1 dzień pracy					
23	wartość produkcji	133,2	358,8	258,7	349,2	271,7
24	dochód globalny	83,4	232,6	140,9	220,4	141,7
25	Wskaźnik opłacalności	105,5	177,0	133,2	170,2	131,5
26	Udział produkcji finalnej w:					
27	powierzchni	100,0	6,8	10,4	1,9	1,0
28	nakładach pracy	100,0	2,3	3,0	0,5	0,3
29	nakładach pieniężnych	100,0	5,8	7,1	1,4	0,7
30	kosztach własnych produkcji	100,0	3,6	4,6	0,9	0,4
31	wartości produkcji	100,0	6,1	5,8	1,5	0,5
32	dochodzie globalnym	100,0	6,3	5,0	1,5	0,4
33	dochodzie czystym	100,0	51,3	27,9	11,5	2,5

q) Ilość produkcji finalnej w kolumnach 4–11 i w 15 w kwintalach, w pozostałych w tys. zł.

v) Dane nieostateczne

Tabela 17

produkcji finalnej w 1969^b r.

Lp.	Ziemi- niaki	Buraki cukrowe	Oleiste	Len	Inne rośliny	Produk- cja roś- linna	Bydło	Trzoda	Drób	Produk- cja zwie- rzęca
	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1	0,17	0,15	0,04	0,04	0,21	1,65	2,06	0,95	0,42	3,52
2	0,05	0,04	0,01	0,01	0,08	0,51	0,65	0,30	0,13	1,09
3	0,22	0,19	0,05	0,05	0,29	2,16	2,70	1,25	0,55	4,61
4	28,1	41,7	0,4	1,4	6,6	21,7	17,7	6,3	6,4	38,9
5	166,0	284,0	11,3	37,9	31,4	13,2	8,6	6,6	15,2	11,1
6	127,7	219,5	8,0	28,0	22,8	10,0	6,6	5,0	11,6	8,4
7	13,3	14,7	1,2	1,7	38,2	96,7	196,5	112,6	40,8	358,3
8	961	685	131	191	2470	7868	4428	6919	2955	14777
9	1978	1810	273	321	5392	15265	19460	15533	6076	42187
10	2816	3002	386	426	6633	21676	17725	13576	6410	38914
11	1855	2317	205	235	4163	13808	13297	6657	3455	24137
12	838	1192	113	105	1241	6411	-1735	-1957	334	-3273
13	60,4	77,4	24,0	34,0	131,7	44,8	72,8	90,1	74,2	77,7
14	4368	3605	3620	3820	8517	3643	1640	5535	5372	3205
15	8991	9526	5460	6420	18593	7067	7207	12426	11047	9151
16	12800	15800	7720	8520	22872	10035	6565	10861	11654	8441
17	8432	12195	4100	4700	14355	6392	4925	5326	6282	5236
18	3809	6274	2260	2100	4279	2968	-642	-1565	607	-710
19	211,7	204,2	321,7	250,6	173,6	224,2	90,2	120,6	157,1	108,6
20	139,5	157,6	170,8	138,2	109,0	142,8	67,7	59,1	84,7	67,4
21	142,4	165,9	141,4	132,7	123,0	142,0	91,1	87,4	105,5	92,2
22	3,3	2,8	0,7	0,7	4,3	31,9	39,9	18,5	8,1	68,1
23	2,9	3,2	0,3	0,4	8,4	21,3	43,2	24,7	9,0	78,7
24	4,2	3,0	0,8	0,8	10,9	34,7	19,6	30,6	13,0	65,3
25	3,4	3,2	0,5	0,6	9,4	26,6	33,9	27,0	10,6	73,4
26	4,6	5,0	0,6	0,7	11,0	35,8	29,3	22,4	10,6	64,2
27	4,9	6,1	0,6	0,6	11,0	36,4	35,0	17,5	9,1	63,6
28	26,7	38,0	3,6	3,3	39,5	204,3	-55,3	-62,4	10,6	-104,3

EDWARD JELEŃSKI, ZOFIA KAPRZYK

KOSZTY PODSTAWOWYCH PRODUKTÓW ROLNYCH W PAŃSTWOWYCH GOSPODARSTWACH ROLNYCH W 1968/69 ROKU

Prezentowane w niniejszym opracowaniu jednostkowe koszty produkcji obliczone zostały w Instytucie Ekonomiki Rolnej na podstawie szczegółowych danych, zebranych w corocznie badanej reprezentacji PGR.

Badania prowadzone przez IER stanowią, wobec obowiązującej uproszczonej księgowości w PGR, jedyne źródło informacji odnośnie kształtowania się poziomu jednostkowych kosztów produkcji poszczególnych artykułów.

Opracowania publikowane corocznie w Zagadnieniach Ekonomiki Rolnej poczynając od 1961/62 r., obejmują reprezentację w liczbie 60 państwowych gospodarstw rolnych rozmieszczonych na terenie całego kraju, utrzymywanych w zasadzie bez zmiany w kolejnych latach.

Wyniki badań przedstawione są dla dwóch wariantów grupowania badanych gospodarstw.

Tabela 1

Rozmieszczenie zbadanych gospodarstw

WZ PGR	Liczba zbadanych gospodarstw			Udział zbadanych gospodarstw w stosunku do ogółu	
	ogółem	tereny północne i zachodnie	tereny środkowe i południowe	przedsiębiorstw PGR	gospodarstw PGR
Warszawa, Łódź, Katowice					
Kielce	6	—	6	2,3	1,7
Poznań, Bydgoszcz	9	—	9	2,6	1,0
Gdańsk	5	5	—	1,9	1,6
Wrocław, Opole	11	—	11	2,6	1,7
Lublin, Rzeszów	4	—	4	2,7	2,3
Szczecin, Koszalin, Zielona Góra	15	15	—	1,8	1,2
Olsztyn, Białystok	10	10	—	1,9	1,5
Razem	60	30	30	2,2	1,4

I układ przedstawia 2 grupy gospodarstw, z których jedna obejmuje 30 gospodarstw położonych na północno-zachodnich terenach kraju, zaś

Tabela 2

Charakterystyka zbadanych gospodarstw

Ogółem	Układ I		Układ II							
	tereny północno-zachodnie	tereny środkowo-południowe	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Koszalin, Szczecin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	
571	666	476	304	Obszar gospodarstwa ha uż. r.						654
1,9	1,8	2,0	2,0	Wskaźnik bonitacji gleby						1,7
54	45	62	60	Udział gleb dobrych %						38
				62	83	72	35	38		
37,8	35,9	39,7	40,6	Udział zbóż w użytkach rolnych %						32,5
				38,9	32,6	41,6	34,9	39,3		
11,0	10,1	11,8	15,0	Udział okopowych w użytkach rolnych %						9,6
				12,3	9,0	11,1	7,8	10,8		
16,8	14,5	19,1	21,9	Udział motylkowych w użytkach rolnych %						11,1
				19,7	13,5	19,7	11,6	17,2		
21,8	27,5	16,0	5,7	Udział łąk i pastwisk trwałych w użytkach rolnych %						37,6
				19,0	35,2	15,3	26,8	18,2		
49,5	49,9	49,0	46,4	Udział zbóż w powierzchni zasiewów %						52,5
				49,1	50,4	49,5	51,5	47,9		
20,1	17,9	22,5	15,5	Udział pszenicy w powierzchni zasiewów %						10,8
				18,1	41,8	31,7	17,2	14,3		
14,3	14,2	14,3	16,7	Udział okopowych w powierzchni zasiewów %						15,8
				15,5	13,7	13,3	11,1	13,3		
21,6	20,2	22,9	24,6	Udział motylkowych w powierzchni zasiewów %						18,3
				23,9	20,6	23,3	17,2	21,4		
201	179	222	235	NPK kg na 1 ha uż. r.						153
				204	223	230	224	182		
193	179	206	217	NPK kg na 1 ha zbóż						155
				201	223	206	202	181		
58	56	59	59	Produkcja obornika q na 1 ha użytków ornych						56
				63	75	56	58	51		
24,3	23,4	25,3	26,3	Plon 4 zbóż q/ha						20,4
				25,7	35,6	26,2	18,7	21,4		
26,2	26,2	26,2	25,1	Plon pszenicy ozimej q/ha						21,8
				28,0	36,6	27,2	19,3	24,9		

Tabela 2 c. d.

Ogółem	Układ I			Układ II					
	tereny północno-zachodnie	tereny środkowo-południowe	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Koszalin, Szczecin, Zielona góra	Olštyn, Białystok
24,8	23,9	25,7	27,1	25,8	34,8	26,1	20,7	22,2	20,8
53,4	49,5	57,4	Inwentarz żywy ogółem szt. duże na 100 ha uż. r.	57,2	66,6	53,8	53,3	46,0	46,1
46,3	42,5	50,1	Inwentarz żywy bez trzody szt. duże na 100 ha uż. r.	49,7	63,8	50,5	45,7	38,0	39,0
41,4	38,1	44,7	Bydło szt. duże na 100 ha uż. r.	47,5	56,9	47,6	36,6	34,5	34,1
4,5	4,5	4,5	Trzoda chlewna szt. duże na 100 ha uż. r.	4,7	1,0	1,0	4,8	5,2	5,3
61,8	59,1	64,5	Bydło szt. rzeźniewiste na 100 ha uż. r.	69,8	88,3	65,2	53,6	54,2	52,0
32,2	30,6	33,7	Trzoda chlewna szt. rzeźniewiste na 100 ha uż. r.	41,0	0,9	8,4	32,6	35,9	33,4
48,9	51,4	46,4	Udział powierzchni paszowej w użytkach rolnych %	44,2	54,2	45,8	50,1	46,4	57,5
42,5	46,9	38,1	Udział powierzchni paszowej podstawowej w użytkach rolnych %	32,3	40,0	37,0	45,8	40,3	54,8
1,1	1,3	1,0	Powierzchnia paszowa ha na 1 szt. dużą (bez trzody)	0,8	1,0	1,0	1,1	1,2	1,6
2896	2932	2862	Mleczność roczna 1 krowy ltr	2759	3457	2853	2583	2629	3146
47,3	43,6	50,9	Produkcja globalna ogółem w jednostkach zbożowych na 1 ha uż. r.	61,8	64,8	49,8	39,9	40,5	37,7
29,9	27,2	32,7	Produkcja globalna roślinna w jednostkach zbożowych na 1 ha uż. r.	37,3	39,4	33,5	24,8	26,2	22,5
7,64	6,71	8,56	Produkcja towarowa zbóż q na 1 ha uż. r.	9,64	9,86	9,35	4,31	6,82	5,00
12585	10900	14270	Produkcja końcowa brutto ogółem zł na 1 ha uż. r.	19642	14705	12400	10376	10247	9901
40,3	38,1	42,5	Udział produkcji roślinnej w produkcji końcowej brutto ogółem %	38,8	39,1	48,5	39,0	39,9	31,4
38,7	40,3	37,1	Udział produkcji zwierzęcej w produkcji końcowej brutto ogółem %	42,0	43,2	36,5	40,6	36,0	45,4

Tabela 2 c. d.

Ogółem	Układ I				Układ II					
	tereny północno-zachodnie	tereny środkowo-południowe	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin Rzeszów	Koszalin, Szczecin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	
7,2	8,7	5,7	5,5	16,1	-	-	-	11,9	8,1	
11603	9925	13280	18911	11916	14857	12400	10376	8858	9059	
13,5	11,1	15,8	19,8	15,6	13,5	14,3	14,2	10,8	10,4	
12,7	10,6	14,8	19,6	14,0	13,5	13,1	14,2	10,0	10,0	
32,6	26,8	38,4	48,4	36,9	34,0	34,4	37,6	25,6	25,0	
2,6	2,1	3,0	4,1	3,5	3,2	2,2	2,4	1,8	2,2	
2,3	2,1	2,5	2,9	2,3	2,4	2,4	2,7	2,0	2,0	
47130	40972	53288	65800	51730	49985	51200	43768	39735	38322	
45422	39663	51181	64447	45609	49985	51200	43768	37886	37167	
35315	30663	39967	48652	35437	38092	41751	32228	29757	28307	
8 281	7471	9090	11891	8211	9394	8536	8393	7289	6782	
12751	11082	14420	15719	12395	12784	16997	9943	11550	9527	
98045	100 820	95271	83288	79588	95992	123691	70376	110410	88849	
25033	21962	28105	37510	27108	31825	22310	32178	19659	20486	
11932	10394	13471	17854	13708	13166	11631	11419	9947	9677	
11059	9534	12584	17270	11142	13166	11631	11419	8767	8869	

Udział przemysłu rolnego w produkcji końcowej brutto ogółem %

Tabela 2 c d.

Ogółem	Układ I			Układ II					
	tereny północno- zachodnie	tereny środkowo- południowe	Warszawa, Łódź, Kato- wice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Koszalin, Szczecin, Zielona Góra	Olśztyn, Białystok
3425	2885	3964	Płace i ubezpieczenia ogółem zł na 1 ha uż. r.						
			5245	3759	3884	3636	3407	2704	2657
3227	2734	3719	Płace i ubezpieczenia bez przemysłu zł na 1 ha uż. r.						
			5175	3513	3884	3208	3407	2516	2486
1461	1386	1535	Pasze kupne zł na 1 ha uż. r.						
			2716	1498	1998	982	1369	1242	1296
653	506	799	Wynik finansowy ogółem zł na 1 ha uż. r.						
			1788	997	1691	769	-1043	300	224
543	391	696	Wynik finansowy bez przemysłu zł na 1 ha uż. r.						
			1640	750	1691	769	-1043	92	190
105737	109989	101483	Wydajność pracy zł na 1 pracownika rocznie (bez przemysłu)						
			104307	98966	126131	104 686	94100	109465	102706
7	6	8	Liczba lat bez zmiany dyrektora						
			7	10	6	7	5	5	8

druga grupa — 30 gospodarstw położonych na terenach środkowych i południowych.

Układ II przedstawia 7 grup gospodarstw. Podstawą grupowania jest również położenie w terenie, z tym jednak, że stanowi ono próbę scharakteryzowania działalności grup Wojewódzkich Zjednoczeń PGR możliwie jak najbardziej zbliżonych pod względem warunków gospodarowania i poziomu intensywności.

Przy doborze gospodarstw do badań przestrzegana była zasada zapewnienia zbliżonej liczebnie reprezentatywności gospodarstw każdego województwa. Występujące w kolejnych latach zmiany liczby gospodarstw podległych Wojewódzkim Zjednoczeniom PGR (powstawanie nowych gospodarstw, łączenie gospodarstw, przekazywanie gospodarstw do zjednoczeń specjalistycznych), przy utrzymaniu niezmienności badanej reprezentacji spowodowało pewne różnice wysokości udziału gospodarstw badanych w stosunku do ogółu gospodarstw (tabela 4).

Tabela 2 zawiera zestawienia szeregu wskaźników dotyczących ogółu zbadanych gospodarstw, z uwzględnieniem obu układów dla których podane zostały jednostkowe koszty produkcji. Wskaźniki te charakteryzują wyczerpująco organizację badanych gospodarstw, jak też wyniki ich działalności. Uwidaczniają one różnice występujące między poszczególnymi grupami województw i umożliwiają poszukiwanie przyczyn kształtowania się poziomu jednostkowych kosztów.

Gospodarstwa województw środkowych i południowych charakteryzują się mniejszym średnim obszarem użytków rolnych, intensywniejszą gospodarką i wyższą rentownością w porównaniu z gospodarstwami położonymi w województwach północnych i zachodnich.

Porównanie grup gospodarstw pod względem wysokości jednostkowych kosztów produkcji zamieszczonych w tabeli 3, zwraca uwagę na fakt, że jednostkowe koszty większości produktów wyższe są w gospodarstwach województw środkowych i południowych niż w gospodarstwach terenów północnych i zachodnich, mimo że te ostatnie wykazują gorszy wynik finansowy w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych. Ten pozornie sprzeczny fakt jest łatwo wytłumaczalny wyższym udziałem w strukturze zasiewów upraw wysoce rentownych (pszenica, rzepak, buraki cukrowe) w gospodarstwach województw środkowo-południowych.

Koszty jednostkowe prezentowane w tabeli 3 dla trzech kolejnych lat 1966/67, 1967/68 i 1968/69, wykazują dla produktów roślinnych w zasadzie stabilny poziom, a dla produkcji zwierzęcej lekką tendencję zwyżkową. Utrzymywanie się poziomu kosztów produkcji 1 q ziemiopłodów na wyrównanym poziomie, mimo wyraźnego wzrostu kosztów przypadających na 1 ha poszczególnych upraw, było możliwe dzięki odpowiednio silnemu wzrostowi wydajności produktów z 1 ha.

Stosunkowo słaby natomiast wzrost jednostkowych wydajności inwentarza żywego nie mógł zapobiec zwiększeniu kosztów produktów zwierzęcych, szczególnie bydłęcych (mleko i żywiec).

Interesujące i ważne dla analizy kształtowania się jednostkowych kosztów, a zatem i dla prowadzenia gospodarstwa, są wskaźniki zestawione dla analogicznego 3-letniego okresu, prezentowane w tabeli 4.

Tabela 3

Porównanie jednostkowych kosztów produkcji w latach 1966/67–1968/69
Produkcja roślinna

Rok	Ogółem	Układ I		Układ II						
		tereny północno- zachodnie	tereny środkowo- południowe	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Koszalin, Szczecin, Zielona Góra	Olśtyn, Białystok
Żyto										
Koszt 1 ha zł										
1966/67	6789	5972	7783	8658	8112	5570	6911	6434	5961	5812
1967/68	6847	6606	7158	8183	7678	6267	6950	5857	6241	6411
1968/69	7325	6670	8101	9010	8066	6076	7429	7492	6672	6725
Koszt 1 q zł										
1966/67	309	314	306	324	310	437	274	345	300	324
1967/68	288	270	312	320	286	264	255	457	261	314
1968/69	317	312	320	319	300	299	316	443	306	324
Plon q/ha										
1966/67	18,8	16,3	21,7	22,8	22,3	11,2	21,3	16,0	17,1	14,9
1967/68	20,3	20,8	19,7	21,7	22,9	20,3	23,4	11,3	20,3	17,4
1968/69	20,0	18,4	22,0	24,5	23,1	17,3	20,7	16,0	18,9	17,8
Pszenica ozima										
Koszt 1 ha zł										
1966/67	7455	6646	8266	8595	8237	9206	7142	6990	6613	6633
1967/68	7569	6924	8150	8534	8066	9199	7745	6860	6734	6857
1968/69	8365	8158	8552	8875	8798	10716	8168	8575	7637	7405
Koszt 1 q zł										
1966/67	297	305	290	321	298	269	282	312	305	301
1967/68	279	279	279	301	279	241	274	362	277	271
1968/69	279	270	286	311	274	253	262	397	268	294
Plon q/ha										
1966/67	21,7	18,9	24,5	23,1	23,8	28,8	22,0	19,3	19,0	18,9
1967/68	23,4	21,6	25,1	24,3	25,0	31,9	24,7	16,6	21,1	21,7
1968/69	26,2	26,2	26,2	25,2	28,0	36,6	27,2	19,3	24,9	21,8
Jęczmień jary										
Koszt 1 ha zł										
1966/67	6659	5956	7451	8239	7261	7650	6399	6438	5893	6135
1967/68	7083	6484	7660	7617	7483	8841	7445	6870	6303	6584
1968/69	7918	7494	8236	8962	8417	9123	7568	8471	7242	7412

Tabela 3 c. d.

Tablica 3 C. U.

Rok	Układ I			Układ II						
	Ogółem	tereny północno- zachodnie	tereny środkowo- południowe	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Koszalin, Szczecin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok
1966/67	319	330	309	320	Koszt 1 q zł	308	287	412	314	331
1967/68	278	264	288	311	316	249	241	304	270	279
1968/69	272	267	275	281	308	281	264	284	259	272
1966/67	18,8	16,3	21,7	23,1	Plon q/ha	22,0	20,0	14,3	17,0	16,7
1967/68	22,8	21,9	23,8	21,9	20,7	31,4	27,4	20,0	20,9	21,0
1968/69	26,2	25,2	27,0	28,9	22,0	29,3	25,8	26,9	25,2	24,3
					Owies					
1966/67	6640	6111	7337	8325	Koszt 1 ha zł	6291	6324	7743	5924	6445
1967/68	7263	6748	7886	7776	7404	7503	7833	6852	6755	6940
1968/69	7612	7285	7902	8658	7764	7356	7659	7643	7211	7374
1966/67	304	307	301	291	Koszt 1 q zł	289	289	296	320	299
1967/68	281	279	284	303	322	238	286	376	252	289
1968/69	313	286	338	334	282	273	330	404	276	303
1966/67	19,5	17,8	21,7	25,2	Plon q/ha	19,0	19,5	23,4	16,7	19,1
1967/68	23,0	21,5	24,7	22,8	20,6	27,9	24,5	16,3	23,7	21,2
1968/69	22,0	22,8	21,3	23,7	24,5	23,8	21,2	17,2	23,4	21,8
					Groch					
1966/67	8693	8024	9250	—	Koszt 1 ha zł	—	7678	6637	9803	6494
1967/68	10766	10468	11064	—	10017	—	8660	—	9770	—
1968/69	9418	—	9418	11748	12121	—	8186	—	—	—
1966/67	514	481	540	—	Koszt 1 q zł	—	423	540	530	732
1967/68	419	454	388	—	548	—	462	—	510	—
1968/69	650	—	650	506	374	—	715	—	—	—
					698	—	—	—	—	—
1966/67	14,8	14,4	15,1	—	Plon q/ha	—	15,5	10,7	16,3	7,7
1967/68	22,3	20,1	24,6	—	16,2	—	16,4	—	16,7	—
1968/69	12,2	—	12,2	19,6	28,0	—	9,5	—	—	—
					11,5	—	—	—	—	—

Tabela 3 c. d.

Rok	Ogółem	Układ I		Układ II									
		tereny północno- zachodnie	tereny środkowo- południowe	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce		Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Koszalin, Szczecin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok		
Rzepak ozimy													
Koszt 1 ha zł													
1966/67	8181	6987	9287	10852	8836	8925	7948	8306	6894	7348			
1967/68	9063	7959	10233	11702	10530	9469	9533	7715	7796	7390			
1968/69	9409	8775	10097	11838	9964	10105	9049	10012	8380	8559			
Koszt 1 q zł													
1966/67	484	475	489	484	526	599	418	405	472	544			
1967/68	414	397	428	464	405	400	435	532	378	381			
1968/69	430	404	457	470	439	449	452	582	392	396			
Plon q/ha													
1966/67	16,9	14,7	19,0	22,4	16,8	14,9	19,0	20,5	14,6	13,5			
1967/68	21,9	20,0	23,9	25,2	26,0	23,7	21,9	14,5	20,6	19,4			
1968/69	21,9	21,7	22,1	25,2	22,7	22,5	20,0	17,2	21,4	21,6			
Buraki cukrowe													
Koszt 1 ha zł													
1966/67	16330	14769	17818	21125	17317	18223	16550	15514	13669	14837			
1967/68	18569	18093	18893	21135	19098	20299	17097	20788	17741	18201			
1968/69	20256	21586	19652	21938	19263	24277	19315	-	19983	19410			
Koszt 1 q zł													
1966/67	50	50	50	51	49	55	46	54	53	50			
1967/68	44	42	45	46	44	42	47	47	41	40			
1968/69	47	48	47	52	47	53	46	-	42	48			
Plon q/ha													
1966/67	273	247	298	346	294	281	299	245	219	250			
1967/68	345	348	343	376	350	394	300	366	350	363			
1968/69	346	366	337	349	331	379	338	-	376	318			
Buraki pastewne													
Koszt 1 ha zł													
1966/67	13356	12222	14221	16445	12788	16368	14208	12299	11212	13331			
1967/68	14416	13822	14854	16265	12752	17337	13642	15787	13561	15233			
1968/69	15111	15124	15100	11661	14163	16453	16730	17998	14561	15746			

Tabela 3 d.c.

Rok	Ogółem	Układ I		Układ II									
		tereny północno- zachodnie	tereny środkowo- południowe	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce		Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław Opole	Lublin, Rzeszów	Koszalin, Szczecin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok		
1966/67	26	27	26	Koszt 1 q zł									
1967/68	23	23	23	28	28	22	23	25	29	24			
1968/69	28	29	26	24	26	22	26	33	22	20			
				41	26	28	24	31	29	30			
1966/67	488	436	528	567	433	701	583	467	363	525			
1967/68	581	557	599	636	472	741	503	461	578	722			
1968/69	521	495	544	276	513	561	666	562	485	500			
				Ziemiaki									
1966/67	12333	11923	12886	Koszt 1 ha zł									
1967/68	13080	12320	13909	13920	13143	12375	12961	11067	11755	11559			
1968/69	13612	12988	14513	15005	12729	13409	14033	11478	12139	13432			
				16369	13276	14382	14667	14745	13214	12509			
1966/67	78	79	76	Koszt 1 q zł									
1967/68	73	71	77	80	73	65	77	93	74	84			
1968/69	77	74	82	74	84	77	75	94	66	73			
				77	89	75	85	67	72	77			
1966/67	159	151	170	Plon q/ha									
1967/68	178	174	181	175	179	190	168	119	158	138			
1968/69	177	176	178	203	151	174	188	122	184	183			
				213	150	193	172	221	184	162			
				Siano łakowe									
1966/67	3047	2446	3921	Koszt 1 ha zł									
1967/68	3472	2998	3873	4544	3132	3181	3555	2428	2838	2185			
1968/69	2700	2447	2963	3475	2791	4109	4414	3250	3175	3065			
				4069	2369	3650	2989	2983	2205	2112			
1966/67	76	74	78	Koszt 1 q zł									
1967/68	74	73	74	95	80	68	85	84	73	66			
1968/69	63	64	63	83	59	70	88	93	72	70			
				73	56	63	65	58	63	66			
1966/67	40	33	50	Plon q/ha									
1967/68	47	41	52	48	39	47	42	29	39	33			
1968/69	43	38	47	42	47	59	50	35	44	44			
				56	42	58	46	51	35	32			

Produkcja zwierzęca

Rok	Ogółem	Układ I		Układ II								
		tereny północno- zachodnie	tereny środkowo- południowe	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Koszalin, Szczecin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok		
Bydło mleczne												
Koszt roczny 1 szt. zł												
1966/67	10211	9931	10482	11410	9833	11265	10125	9360	10240	9641		
1967/68	10907	10544	11258	12474	10097	11623	10919	10406	10746	10686		
1968/69	12602	12443	12756	14366	11979	13717	12353	13193	12004	12469		
Koszt 1 litra mleka zł												
1966/67	2,85	2,89	2,81	2,93	2,64	2,54	2,89	3,24	2,99	2,79		
1967/68	3,05	3,05	3,04	3,23	2,87	2,73	3,16	3,91	3,02	2,91		
1968/69	3,57	3,48	3,66	3,72	3,49	3,33	3,54	4,32	3,71	3,24		
Mleczność roczna 1 szt. ltr												
1966/67	2747	2619	2871	3050	2822	3402	2668	2202	2648	2613		
1967/68	2848	2729	2964	3160	2748	3418	2755	2121	2807	2911		
1968/69	2896	2932	2862	3217	2759	3457	2853	2583	2629	3146		
Jałowizna												
Koszt roczny 1 szt. zł												
1966/67	5725	5554	5903	6468	5727	6354	5850	5065	5335	5608		
1967/68	6497	6480	6515	7057	6484	6503	6832	5973	6710	5499		
1968/69	7291	6886	7638	8558	6132	7322	7963	8001	6962	6496		
Wartość przyrostu 1 szt. zł												
1966/67	2549	2439	2663	3168	2692	3256	2290	2151	2231	2634		
1967/68	3122	2911	3359	3736	3767	5105	2868	2515	2353	2835		
1968/69	2849	2887	2816	3098	2846	4110	2735	2559	2632	2483		
Cięła												
Koszt roczny 1 szt. zł												
1966/67	.	.	.	6188	6319	6358	6035	5134	5087	6198		
1967/68	5860	5543	6200	6637	6697	6838	6749	7466	6003	6158		
1968/69	6505	6202	6795	Koszt 1 kg przyrostu zł								
1966/67	.	.	.	26,6	32,0	27,1	29,6	25,0	27,3	30,8		
1967/68	28,7	28,9	28,7	27,5	32,7	29,1	27,7	36,4	30,7	25,7		
1968/69	29,5	28,4	30,4									

Tabela 3 c.d.

Rok	Układ I			Układ II						
	Ogółem	tereny północno- zachodnie	tereny środkowo- południowe	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Koszalin, Szczecin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok
1966/67				Przyrost dzienny 1 szt. kg						
1967/68	0,649	0,504	0,773	0,666	0,477	.	0,948	1,113	0,523	0,570
1968/69	0,583	0,574	0,592	0,638	0,543	0,622	0,644	0,545	0,514	0,633
				Młode bydło opasowe						
				Koszt roczny 1 szt. zł						
1966/67	6391	5833	7050	7343	6411	.	7092	6341	6562	5008
1967/68	6492	6118	7193	7200	5765	.	8015	7925	6171	5860
1968/69	6835	6722	6972	7631	6137	9483	7502	7221	6615	6440
				Koszt 1 kg przyrostu zł						
1966/67	20,0	21,2	19,0	22,0	17,5	.	18,1	26,2	21,0	18,6
1967/68	22,5	23,4	21,4	24,9	26,5	.	19,8	16,1	26,3	22,9
1968/69	25,5	24,3	26,8	26,5	22,3	19,3	28,6	34,1	25,4	24,3
				Przyrost dzienny 1 szt. kg						
1966/67	0,687	0,576	0,817	0,742	0,787	.	0,862	0,518	0,678	0,533
1967/68	0,648	0,581	0,773	0,667	0,476	.	0,948	1,153	0,524	0,569
1968/69	0,612	0,627	0,595	0,672	0,615	1,184	0,609	0,489	0,589	0,596
				Maciory						
				Koszt roczny 1 szt. zł						
1966/67	7780	7481	8048	9568	7620	6038	.	7269	7721	7760
1967/68	9222	9255	9169	12620	7268	7455	7015	7150	9210	10883
1968/69	9090	9463	8342	11652	8114	9127	6880	7182	9399	9660
				Koszt 1 prostęcia zł						
1966/67	567	569	563	663	543	459	.	483	584	573
1967/68	627	645	597	586	622	599	715	487	670	597
1968/69	593	584	615	532	690	542	603	551	653	507
				Liczba prosiąt od 1 maciory szt.						
1966/67	13,4	12,6	14,2	14,3	13,9	13,1	.	14,5	12,8	13,0
1967/68	14,7	14,2	15,6	20,9	11,3	12,5	9,3	14,5	13,9	18,4
1968/69	14,7	15,5	13,1	20,7	11,4	16,3	10,8	13,0	13,7	18,3

Tabela 3 d.c.

Rok	Ogółem	Układ I		Układ II							
		tereny północno- zachodnie	tereny środkowo- południowe	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Koszalin, Szczecin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	
		Tuczniaki									
Koszt 1 kg przyrostu zł											
1966/67	23,1	21,5	24,4	22,5	25,1	18,9	25,2	26,0	22,1	22,6	
1967/68	23,3	22,6	23,6	24,4	22,9	22,1	.	24,3	23,6	23,3	
1968/69	24,9	25,2	24,5	21,8	25,1	22,3	.	26,9	25,2	25,7	
Przyrost dzienny 1 szt. kg											
1966/67	0,357	0,356	0,357	0,425	0,363	0,512	0,297	0,381	0,324	0,346	
1967/68	0,360	0,342	0,375	0,450	0,318	0,398	.	0,321	0,344	0,417	
1968/69	0,363	0,368	0,356	0,461	0,302	0,319	.	0,336	0,373	0,368	
Waga sprzedanej sztuki kg											
1966/67	111	114	110	109	108	111	25 ^a	107	113	110	
1967/68	116	118	115	117	124	27 ^a	.	26 ^a	114	109	
1968/69	112	115	108	113	105	30 ^a	.	103	117	111	

a) Sprzedaż warchlaków.

Zamieszczone dane obrazują ilościowe zmiany ponoszonych nakładów produkcyjnych, wyrażonych w jednostkach naturalnych.

Ogólnie można stwierdzić, że gospodarstwa położone na terenie województw środkowych i południowych dokonują wyższych nakładów pracy i środków produkcji na 1 ha poszczególnych ziemiopłodów, niż gospodarstwa położone w województwach północnych i zachodnich. Szczególnie wysokie nakłady pracy występują w województwach centralnych (Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce, Poznań i Bydgoszcz). Wiąże się to z mniejszym stopniem zmechanizowania siły pociągowej jak również z mniejszym obszarem gospodarstw. Pod względem intensywności nawożenia różnice są mniej wyraźne.

Najistotniejszym zjawiskiem widocznym wyraźnie z podanego zestawienia, jest tendencja zmian zachodzących powszechnie w państwowych gospodarstwach rolnych, zgodna z tendencjami występującymi w rolnictwie wszystkich krajów. Zmiany te polegają na wyraźnym obniżaniu się nakładów pracy ludzi i żywej siły pociągowej, przy równoczesnym wzroście nakładów mechanicznej siły pociągowej oraz nawożenia mineralnego.

Obniżenie pracochłonności najsilniej zaznaczyło się w podanym trzechleciu dla produkcji zbóż, rzepaku oraz roślin pastewnych objętościowych.

Tendencja obniżania się jednostkowej pracochłonności w dziale produkcji zwierzęcej (liczba robotnikodni rocznie na 1 sztukę) zaznacza się w znacznie słabszym stopniu niż w produkcji roślinnej, niemniej jest ona także wyraźna — szczególnie w produkcji młodego bydła opasowego i wychowie jałowizny.

Występuje również tendencja oszczędniejszego zużycia pasz treściwych dla bydła mlecznego, z wyjątkiem badanych gospodarstw województw olsztyńskiego, białostockiego, lubelskiego i rzeszowskiego, gdzie nastąpiło w ostatnim trzechleciu zwiększenie zużycia pasz treściwych na 1 krowę rocznie. Należy jednak podkreślić, że zwiększenie to szło w parze ze wzrostem wydajności krow. W województwach północnych (Olsztyn i Białystok) zużycie pasz treściwych nie przekroczyło ilości zużywanych w racjonalnie prowadzonych gospodarstwach innych województw, przy tym samym poziomie mleczności. Świadczy to o poprawie jakości krow, o lepiej zorganizowanej produkcji pasz objętościowych i soczystych oraz o racjonalniejszej gospodarce paszami treściwymi, stanowiąc jeszcze jedno potwierdzenie szybkiego wyrównywania poziomu zagospodarowania całości PGR.

Dla pełniejszego zobrazowania zmian zachodzących w państwowych gospodarstwach rolnych, a równocześnie umożliwienia oceny reprezentatywności badanych gospodarstw, zamieszczono zestawienie wybranych dla 10 letniego okresu wskaźników dotyczących całości WZ PGR oraz badanej reprezentacji (tabela 5). Poza wskaźnikami obrazującymi badane gospodarstwa zamieszczone są odpowiednie wskaźniki dotyczące ogółu państwowych gospodarstw podległych Wojewódzkiemu Zjednoczoniom, oraz liczby nazwane „wskaźnikami poziomu”. Wskaźniki te określają różnicę między poziomem wskaźników dotyczących badanych gospodarstw w stosunku do wskaźników ogółu PGR przyjętych za 100.

Porównanie wybranych nakładów w jednostkach naturalnych w latach 1966/67-1968/69
Produkcja roślinna - cykl na 1 ha

Rok	Ogółem	Układ I		Układ II						
		tereny północno- zachodnie	tereny środkowo- południowe	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Koszalin, Szczecin, Zielona Góra	Olśtyn, Białystok
Żyto										
Robotnikodni										
1966/67	9,9	7,6	12,7	13,8	17,0	5,3	10,0	5,9	6,8	7,1
1967/68	8,6	8,3	9,0	10,2	12,9	7,4	6,7	7,1	6,3	8,7
1968/69	6,8	5,6	8,1	8,6	9,3	4,5	5,6	8,1	5,4	5,9
Koniodni										
1966/67	2,5	1,8	3,3	3,0	4,7	1,0	2,9	0,8	1,5	1,7
1967/68	1,8	1,6	2,1	2,2	3,5	0,9	1,0	0,3	1,1	2,0
1968/69	1,5	1,0	2,0	2,4	2,8	0,7	4,6	2,0	0,9	1,3
Traktorodni										
1966/67	1,5	1,3	1,8	1,8	1,8	1,0	1,8	2,0	1,8	1,3
1967/68	1,6	1,5	1,6	1,7	1,5	1,2	1,8	2,3	1,4	1,6
1968/69	1,7	1,5	2,0	2,1	2,1	1,0	1,9	2,0	1,4	1,6
NPK kg										
1966/67	132	107	163	183	170	137	161	120	100	93
1967/68	167	159	176	189	189	124	222	115	144	151
1968/69	200	168	239	253	196	156	327	178	174	160
Pszenvca ozina										
Robotnikodni										
1966/67	8,9	7,8	10,1	10,2	13,0	9,2	8,5	7,9	7,0	7,6
1967/68	7,5	6,6	8,3	8,8	11,6	8,3	6,5	6,5	5,6	6,8
1968/69	6,5	5,4	7,4	7,7	9,1	5,7	5,6	8,5	5,2	5,6
Koniodni										
1966/67	2,4	1,9	3,0	2,5	4,4	3,3	1,9	1,8	1,7	1,7
1967/68	1,7	1,4	2,1	2,3	3,4	1,6	1,1	0,7	1,1	2,1
1968/69	1,4	1,0	1,7	2,5	2,9	1,2	0,8	1,0	0,8	1,2
Traktorodni										
1966/67	1,6	1,4	1,7	1,7	1,5	1,9	1,7	1,7	1,4	1,2
1967/68	1,7	1,5	1,8	1,7	1,5	2,2	1,7	1,9	1,5	1,6
1968/69	1,7	1,6	1,8	1,6	1,9	2,1	1,7	2,1	1,4	1,6

Tabela 4 c. d.

Rok	Ogółem	Układ I		Układ II						
		tereny północno- zachodnie	tereny środkowo- południowe	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Koszalin, Szczecin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok
1966/67	158	135	182	178	NPK kg	211	191	141	127	106
1967/68	188	173	201	200	185	179	219	173	192	142
1968/69	219	204	234	215	241	259	219	287	206	166
1966/67	9,7	8,4	11,2	11,9	Jęczmień jary	9,6	9,0	8,5	7,6	7,7
1967/68	9,8	8,8	10,8	9,2	Robotnikodni	14,2	8,1	7,9	7,4	9,1
1968/69	7,9	6,6	8,9	7,9	12,2	8,0	5,9	8,7	5,5	7,4
1966/67	2,4	2,2	2,6	2,2	Koniodni	1,8	1,9	1,5	1,8	1,7
1967/68	2,0	1,8	2,1	1,7	4,8	2,6	1,2	0,8	1,6	1,8
1968/69	1,7	1,1	1,9	1,6	3,1	1,4	0,8	1,8	0,8	1,4
1966/67	1,5	1,4	1,6	1,7	Traktorodni	1,7	1,6	1,8	1,3	1,4
1967/68	1,6	1,6	1,7	1,5	1,6	2,0	1,8	1,9	1,6	1,5
1968/69	1,6	1,6	1,6	1,6	1,7	2,1	1,6	2,0	1,5	1,6
1966/67	132	119	147	165	NPK kg	92	136	155	94	156
1967/68	130	107	154	167	126	64	124	199	109	112
1968/69	179	166	191	232	184	383	179	171	183	166
1966/67	9,6	8,5	11,1	10,1	Owies	7,7	8,4	11,3	8,0	8,4
1967/68	10,2	8,9	11,8	9,5	Robotnikodni	10,1	10,6	9,1	7,7	10,3
1968/69	8,7	7,1	10,1	9,1	11,9	8,1	9,0	9,9	6,4	7,8
1966/67	2,3	1,9	2,7	2,2	Koniodni	1,3	2,1	1,3	1,7	1,9
1967/68	1,8	1,4	2,4	2,0	4,5	0,7	1,4	0,9	1,2	1,8
1968/69	1,6	1,1	2,3	1,6	3,4	0,9	1,3	0,9	0,8	1,6
1966/67	1,5	1,4	1,6	1,9	Traktorodni	1,3	1,5	2,2	1,3	1,4
1967/68	1,7	1,6	1,7	1,5	1,7	1,6	1,9	1,8	1,5	1,8
1968/69	1,7	1,6	1,8	2,0	1,7	1,5	1,8	1,8	1,5	1,7

Tabela 4. c. d.

Rok	Układ I			Układ II								
	Ogółem	tereny północno-zachodnie	tereny środkowo-południowe	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Koszalin, Szczecin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok		
1966/67	128	117	141	NPK kg								
1967/68	154	154	153	138	157	172	125	142	102	130		
1968/69	178	169	183	215	128	191	151	209	145	145		
					152	202	188	189	174	170		
1966/67	16,0	15,4	16,5	Groch								
1967/68	20,3	23,3	17,3	Robotnikodni								
1968/69	14,7	.	14,7	11,2	21,3	-	6,7	-	.	-		
1966/67	3,0	2,0	3,8	Koniodni								
1967/68	3,6	4,6	2,5	-	4,6	-	0,3	1,6	3,6	1,3		
1968/69	2,3	.	2,3	2,7	3,4	-	0,6	-	3,5	-		
				Traktorodni								
1966/67	1,4	1,6	1,2	-	1,3	-	1,4	1,2	1,4	2,0		
1967/68	1,7	2,0	1,4	-	1,5	-	1,5	-	2,1	-		
1968/69	1,6	.	1,6	1,8	1,5	-	1,7	-	.	-		
1966/67	118	106	127	NPK kg								
1967/68	151	135	166	-	125	-	170	123	97	-		
1968/69	213	.	213	-	152	-	180	-	132	-		
				300	172	-	229	-	.	-		
1966/67	11,7	8,7	14,4	Rzepak ozimy								
1967/68	10,4	8,0	12,9	Robotnikodni								
1968/69	8,3	6,2	10,5	18,2	20,5	12,0	8,5	8,4	7,3	10,4		
				16,5	17,7	9,9	9,6	6,7	7,2	8,0		
1966/67	2,3	1,7	2,9	11,7	14,3	6,9	7,1	7,6	6,3	5,6		
1967/68	2,2	1,9	2,5	Koniodni								
1968/69	1,4	1,0	1,9	3,7	5,2	2,0	1,2	1,0	1,3	2,5		
				4,3	4,4	1,5	1,3	0,7	1,4	2,8		
1966/67	1,8	1,4	2,1	2,3	3,3	0,6	0,7	0,7	0,8	1,5		
1967/68	2,1	1,8	2,4	Traktorodni								
1968/69	1,9	1,8	2,2	2,6	2,4	1,9	1,7	1,8	1,3	1,4		
				2,5	2,2	2,8	2,1	2,0	1,7	1,4		
				0,2	1,8	2,1	2,0	2,1	1,7	1,7		

Tabela 4 c. d.

Rok	Ogółem	Układ I			Układ II						
		tereny północno- zachodnie	tereny środkowo- południowe	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Koszalin, Szczecin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	
1966/67	275	255	296	269	NPK kg						
1967/68	294	293	296	293	273	328	342	234	202	322	
1968/69	309	278	344	349	282	181	389	357	273	244	
					316	304	342	406	288	242	
					Buraki cukrowe						
1966/67	50,8	48,1	53,4	60,7	Robotnikodni						
1967/68	48,0	50,4	46,6	48,3	53,4	61,9	45,7	43,6	45,4	50,4	
1968/69	46,2	53,2	43,1	45,1	48,8	53,5	34,8	61,1	57,7	56,6	
					46,7	56,4	38,9	-	53,3	46,8	
1966/67	2,9	2,8	3,0	4,5	Koniodni						
1967/68	2,4	2,4	2,4	3,8	4,7	2,8	1,7	1,9	1,8	3,4	
1968/69	1,6	1,1	1,9	2,2	2,9	1,9	1,5	4,8	2,5	2,2	
					2,7	0,6	1,0	-	0,8	2,8	
1966/67	2,0	2,0	2,0	1,4	Traktorodni						
1967/68	2,4	2,2	2,6	2,0	2,0	2,3	2,3	2,5	1,3	2,5	
1968/69	2,5	2,1	2,7	2,6	2,7	3,4	2,5	2,6	1,8	1,9	
					2,8	2,8	2,6	-	1,7	1,6	
1966/67	300	257	340	294	NPK kg						
1967/68	338	353	328	372	349	334	328	561	193	278	
1968/69	424	426	424	483	320	311	360	310	304	405	
					367	505	454	-	375	367	
					Buraki pastewne						
1966/67	51,0	50,5	51,5	58,7	Robotnikodni						
1967/68	52,3	53,9	51,0	47,9	53,3	53,6	51,1	43,9	48,3	48,4	
1968/69	51,7	53,6	50,0	46,9	50,9	54,1	45,2	67,0	54,7	56,6	
					51,3	53,9	48,8	61,0	52,1	59,1	
					Koniodni						
1966/67	7,5	7,9	7,3	8,7	11,1	6,3	4,4	4,4	6,8	6,2	
1967/68	5,7	5,6	5,7	5,9	7,6	12,3	2,3	2,7	3,6	9,7	
1968/69	6,5	7,0	6,0	6,2	6,4	2,6	4,8	12,6	6,0	9,3	
					Traktorodni						
1966/67	2,8	2,6	2,9	3,0	2,8	3,2	3,5	1,2	1,9	3,4	
1967/68	3,6	3,3	3,7	3,7	3,3	8,2	3,1	3,7	3,2	3,8	
1968/69	3,3	3,4	2,1	2,6	2,7	3,9	4,0	2,0	3,2	3,5	

Tabela 4 c. d.

Rok	Układ I			Układ II						
	Ogółem	tereny północno- zachodnie	tereny środkowo- południowe	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Koszalin, Szczecin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok
1966/67	242	253	234	283	NPK kg 261	220	260	241	186	261
1967/68	239	203	266	269	124	269	243	670	181	233
1968/69	274	295	255	198	291	280	318	337	280	318
					Ziemniaki					
1966/67	32,8	32,0	33,9	35,9	Robotnikodni 37,7	26,8	37,4	24,5	30,0	30,9
1967/68	33,5	31,6	35,6	32,5	39,5	36,2	38,1	26,9	28,8	34,1
1968/69	31,0	29,0	33,9	36,8	34,6	36,6	35,3	22,2	28,5	28,8
					Koniodni					
1966/67	5,5	4,6	6,7	7,2	9,2	5,8	6,4	1,5	3,6	4,7
1967/68	5,0	4,0	6,1	5,7	7,5	3,9	7,4	0,2	2,7	5,7
1968/69	4,0	3,1	5,3	7,5	5,6	4,7	5,1	0,3	2,7	3,5
					Traktorodni					
1966/67	3,6	3,5	3,9	3,6	3,6	1,9	4,5	4,4	3,5	3,2
1967/68	4,2	3,8	4,2	4,7	3,9	3,3	5,3	4,5	4,3	3,6
1968/69	4,3	3,7	5,0	3,8	4,9	3,0	6,0	5,1	4,0	3,5
					NPK kg					
1966/67	168	140	203	221	210	150	185	216	146	106
1967/68	210	185	236	213	218	240	172	151	220	216
1968/69	219	210	230	258	190	181	268	181	252	154
					Siano łąkowe					
1966/67	8,4	6,5	11,2	16,3	Robotnikodni 11,5	5,6	9,8	11,0	7,8	4,7
1967/68	7,9	6,6	8,9	14,6	6,7	7,7	9,6	9,1	6,2	6,5
1968/69	5,3	4,7	5,9	7,5	4,5	6,3	6,3	6,7	4,6	4,0
					Koniodni					
1966/67	2,9	2,2	3,8	5,0	5,0	1,8	3,7	3,0	1,6	1,8
1967/68	1,9	1,5	2,2	2,9	2,5	1,1	2,5	0,7	1,1	2,6
1968/69	1,2	0,9	1,6	0,2	1,3	0,8	1,7	1,3	0,8	1,1
					Traktorodni					
1966/67	1,5	1,2	1,9	1,3	1,7	1,3	2,3	1,8	1,3	0,9
1967/68	1,8	1,7	1,9	2,9	1,1	1,9	2,3	1,9	1,9	1,2
1968/69	1,3	1,4	1,2	1,4	0,8	1,8	1,6	1,1	1,4	1,1

Produkcja zwierzęca - na 1 szt. rocznie

Tabela 4 c. d.

Rok	Ogółem	Układ I		Układ II							
		tereny północno- zachodnie	tereny środkowo- południowe	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Koszalin, Szczecin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	
1966/67	114	84	158	NPK kg							82
1967/68	156	136	173	136	176	180	115	-	77	162	
1968/69	157	142	173	68	93	177	206	183	152	125	
				186	159	206	195	135	131		
				Bydło mleczne							
				Robotnikodni							
1966/67	26,4	26,3	26,4	26,3	24,0	25,9	28,4	29,4	18,4	23,8	
1967/68	25,9	25,7	26,1	26,1	24,0	23,3	29,2	26,3	25,6	25,2	
1968/69	26,0	25,2	26,7	24,3	24,1	24,4	28,8	30,1	25,7	25,0	
				Pasze treściwe q							
1966/67	4,6	3,8	5,3	6,6	5,4	6,0	4,0	3,2	4,3	3,4	
1967/68	4,5	4,1	4,8	6,5	4,2	4,7	4,4	4,2	4,3	3,9	
1968/69	4,4	4,2	4,6	5,5	4,7	5,2	3,6	5,5	3,8	4,5	
				Pasze okopowe q							
1966/67	14,3	16,3	12,3	25,5	12,1	11,8	8,2	9,2	14,4	19,7	
1967/68	16,6	17,2	16,1	35,0	11,2	7,8	11,2	8,8	17,2	22,7	
1968/69	11,5	12,8	10,2	14,7	11,4	6,5	8,7	4,9	15,4	12,1	
				Jalowizna							
				Robotnikodni							
1966/67	10,2	10,4	9,9	10,4	9,5	10,1	11,4	11,1	9,6	9,6	
1967/68	9,8	9,8	9,9	9,5	9,7	7,8	11,2	9,8	10,1	9,0	
1968/69	9,4	8,8	9,8	8,5	8,8	8,1	10,8	10,9	9,2	8,7	
				Pasze treściwe q							
1966/67	3,5	3,3	3,7	4,8	3,7	3,5	3,7	2,9	3,1	3,0	
1967/68	3,8	3,8	3,8	5,0	4,9	4,0	3,5	3,8	3,7	2,1	
1968/69	4,0	3,4	4,5	5,8	3,5	4,3	3,8	6,4	3,3	3,1	
				Pasze okopowe q							
1966/67	6,8	6,9	6,8	11,3	5,4	8,0	4,5	2,5	7,8	7,7	
1967/68	11,6	13,1	9,9	14,8	9,9	13,3	7,5	3,0	16,0	12,2	
1968/69	8,6	7,8	9,4	14,2	5,4	5,8	6,9	11,1	8,2	8,1	

Tabela 4 c. d.

Rok	Ogółem	Układ I		Układ II						
		tereny północno- zachodnie	tereny środkowo- południowe	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Koszalin, Szczecin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok
Cielęta										
Robotnikodni										
1966/67	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
1967/68	14,3	14,0	14,5	14,2	13,4	13,3	15,4	14,9	13,2	15,3
1968/69	11,0	11,0	10,9	10,2	10,0	10,5	12,3	11,7	10,9	11,4
Pasze treściwe q										
1966/67	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
1967/68	3,6	3,4	3,8	4,7	4,0	4,3	3,4	2,6	3,1	3,6
1968/69	4,0	3,7	4,3	4,4	4,9	4,3	3,2	4,7	3,3	4,1
Mleko ltr										
1966/67	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
1967/68	1426	1426	1427	1140	1522	1760	1327	1035	1318	1795
1968/69	1361	1471	1255	958	1197	1856	1672	954	1391	1387
Młode bydło opasowe										
Robotnikodni										
1966/67	11,0	10,8	11,2	11,4	10,4	.	12,7	12,0	11,4	8,5
1967/68	10,6	10,4	11,0	10,3	11,0	-	12,3	11,0	10,5	9,6
1968/69	8,7	8,4	9,0	8,8	8,1	7,6	9,6	10,1	8,7	8,1
Pasze treściwe q										
1966/67	4,3	3,9	4,6	6,1	4,0	-	4,4	5,3	4,5	2,4
1967/68	4,6	4,6	4,7	-	5,2	-	4,6	7,6	4,7	4,1
1968/69	4,4	4,0	4,9	3,7	4,6	5,0	4,9	6,4	4,0	3,8
Pasze okopowe q										
1966/67	13,2	12,4	14,1	18,2	13,2	.	13,3	10,1	12,7	13,3
1967/68	11,5	13,4	8,1	40,8	2,2	-	3,1	-	15,5	11,8
1968/69	11,0	9,3	13,0	23,4	5,1	-	16,3	15,1	10,6	8,7
Maciory										
Robotnikodni										
1966/67	14,2	13,9	14,4	18,3	12,7	19,6	.	14,9	14,1	12,7
1967/68	14,6	14,9	13,5	17,4	10,8	19,9	11,9	12,9	14,4	14,9
1968/69	14,0	14,3	13,5	19,1	12,1	16,6	12,4	13,1	14,1	14,3

T a b e l a 4 c. d.

Rok	Układ I			Układ II						
	Ogółem	tereny północno- zachodnie	tereny środkowo- południowe	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Koszalin, Olsztyn, Zielona Góra	Olsztyn Białystok
Pasze treściwe q										
1966/67	9,1	9,1	9,1	11,4	9,1	4,9		7,9	8,1	10,4
1967/68	11,0	11,3	10,6	16,7	9,1	7,5	12,4	8,4	10,8	12,3
1968/69	10,0	9,9	10,3	11,3	10,5	10,3	9,6	9,1	9,8	9,8
Pasze okopowe q										
1966/67	14,1	15,2	13,1	19,6	8,0	16,9		5,2	21,1	13,3
1967/68	14,4	15,8	12,1	17,9	9,9	14,9	3,2	7,2	15,3	18,3
1968/69	14,5	16,8	10,0	20,2	7,6	25,3	6,0	11,0	16,7	14,7
Tuczniaki (na 100 kg przyrostu)										
Robotnikodni										
1966/67	2,7	2,7	2,7	2,7	2,6	2,2	3,2	3,8	2,9	2,3
1967/68	2,4	2,7	2,1	2,5	2,5	2,9	-	2,3	2,5	1,7
1968/69	2,4	2,4	2,5	2,4	2,4	3,0	-	2,8	2,5	2,1
Pasze treściwe q										
1966/67	3,8	3,4	4,1	5,1	3,5	1,7	3,5	4,1	3,5	4,4
1967/68	4,1	3,6	4,5	4,1	3,0	2,8	-	2,8	4,1	5,7
1968/69	4,1	4,1	4,1	4,2	3,8	2,5	-	4,5	4,3	4,1
Pasze okopowe q										
1966/67	5,2	5,4	5,0	4,0	5,2	8,1	4,1	7,2	6,4	3,3
1967/68	4,5	5,7	3,5	2,2	4,9	4,2	-	2,6	6,3	0,4
1968/69	5,3	5,5	5,1	3,6	4,3	6,2	-	9,1	5,3	5,5

Tabela 5

Reprezentatywność badanych gospodarstw

Wyszczególnienie	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69
Gosp. badane	467	476	460	502	512	520	526	535	549	571
Ogół WZ PGR	445	417	.	.	.	419	434	454	500	511
Wskaźnik poziomu ¹	105	114	.	.	.	124	121	118	110	112
Gosp. badane	14,8	14,9	13,5	12,4	12,4	12,3	12,8	12,5	13,5	13,5
Ogół WZ PGR	12,3	12,4	12,5	12,3	12,2	12,4	12,9	12,8	12,9	13,0
Wskaźnik poziomu	120	120	108	101	102	99	99	98	105	104
Liczba ciągników szt. na 100 ha uż. r.										
Gosp. badane	1,1	1,3	1,3	1,5	1,7	1,8	1,9	2,1	2,3	2,3
Ogół WZ PGR	1,1	1,1	1,2	1,5	1,6	1,8	2,0	2,1	2,1	2,2
Wskaźnik poziomu	100	118	108	100	106	100	95	100	110	105
Liczba koni roboczych szt. na 100 ha uż. r.										
Gosp. badane	5,3	5,1	4,6	4,3	4,0	3,6	3,4	3,2	2,8	2,6
Ogół WZ PGR	5,7	5,3	4,8	4,2	3,7	3,3	3,1	2,8	2,6	2,7
Wskaźnik poziomu	93	96	96	102	108	109	110	114	108	96
Udział trwałych użytków zielonych w uż. r. %										
Gosp. badane	18,5	18,0	22,0	24,0	19,5	20,0	21,1	21,2	21,5	21,8
Ogół WZ PGR	20,5	20,7	21,6	22,3	22,7	22,9	23,0	23,2	23,1	22,0
Wskaźnik poziomu	90	87	102	108	86	87	92	91	93	99
Udział zbóż w powierzchni zasiewów %										
Gosp. badane	46,1	44,8	44,0	43,2	45,8	46,2	43,8	45,3	46,9	49,5
Ogół WZ PGR	50,0	48,3	45,7	44,2	45,4	45,2	44,2	45,4	47,1	48,4
Wskaźnik poziomu	92	93	96	98	101	102	99	100	100	102
Udział buraków cukrowych i ziemniaków w powierzchni zasiewów %										
Gosp. badane	10,8	11,4	11,0	10,2	10,2	10,4	10,0	9,6	9,3	8,9
Ogół WZ PGR	9,5	10,1	10,0	9,7	9,1	9,4	9,1	8,6	8,2	8,1
Wskaźnik poziomu	114	113	110	105	112	111	110	112	113	110
Udział motylkowych w powierzchni zasiewów %										
Gosp. badane	23,8	20,7	20,5	23,7	22,6	22,8	24,0	25,1	22,7	21,6
Ogół WZ PGR	22,1	19,9	21,4	22,7	24,6	24,6	25,9	26,0	24,1	22,4
Wskaźnik poziomu	108	104	96	104	92	93	93	97	94	96
Plon 4 zbóż q/ha										
Gosp. badane	18,0	19,0	20,0	18,6	19,1	18,3	22,0	20,3	22,8	24,3
Ogół WZ PGR	14,5	15,4	16,3	16,5	16,6	16,5	19,4	18,4	21,2	22,2
Wskaźnik poziomu	124	123	123	113	115	111	113	110	108	109

¹ Ogół WZ PGR = 100

Tabela 5 c.d.

Wyszczególnienie	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69
Gosp. badane	143	248	Plon buraków cukrowych q/ha							
Ogół WZ PGR	123	236	230	186	259	268	226	273	345	346
Wskaźnik poziomu	116	105	103	101	106	100	106	96	100	101
Gosp. badane	18,4	15,7	16,7	17,1	15,6	15,7	15,2	14,9	14,5	14,3
Ogół WZ PGR	15,4	15,7	14,9	14,8	14,3	14,4	13,9	13,4	13,1	13,0
Wskaźnik poziomu	119	117	112	116	109	109	109	111	111	110
Gosp. badane	134	124	Plon ziemniaków q/ha							
Ogół WZ PGR	115	113	133	126	158	160	159	159	178	177
Wskaźnik poziomu	117	110	125	120	148	154	136	166	173	173
Gosp. badane	.	.	106	105	107	104	102	96	103	102
Ogół WZ PGR	3,3	3,3	3,4	3,4	3,8	4,8	5,8	5,6	6,8	7,6
Wskaźnik poziomu	.	.	.	.	126	123	123	117	115	109
Gosp. badane	48,0	51,1	Inwentarz żywy szt. duże na 100 ha uż. r.							
Ogół WZ PGR	35,9	40,7	48,0	50,0	50,7	51,7	51,2	52,2	52,3	53,4
Wskaźnik poziomu	134	126	44,9	45,4	46,3	47,1	48,5	49,3	51,2	52,9
Gosp. badane	2738	2795	107	110	109	110	106	106	102	101
Ogół WZ PGR	2472	2532	2829	2527	2525	2594	2833	2747	2846	2896
Wskaźnik poziomu	110	110	112	111	109	105	106	102	103	103
Gosp. badane	6552	7409	Mleczność roczna 1 krowy w litrach							
Ogół WZ PGR	4885	5729	7315	6637	7896	8371	9766	9877	10757	12585
Wskaźnik poziomu	134	129	6332	6000	6960	7800	9024	9388	10820	11865
Gosp. badane	6143	6802	116	111	113	107	108	105	99	106
Ogół WZ PGR	5060	5830	Produkcja końcowa ogółem zł na 1 ha uż. r.							
Wskaźnik poziomu	121	117	104	101	106	100	101	100	96	101
Gosp. badane	6143	6802	Nakłady pieniężne ogółem zł na 1 ha uż. r.							
Ogół WZ PGR	5060	5830	6714	6787	7756	8062	9109	9530	10195	11932
Wskaźnik poziomu	121	117	104	101	106	100	101	9552	10611	11763
Gosp. badane	2540	2790	Płace ubezpieczenia zł na 1 ha uż. r.							
Ogół WZ PGR	1983	2177	2551	2522	2625	2663	2924	2981	3043	3425
Wskaźnik poziomu	128	128	2212	2212	2177	2442	2674	2749	2920	3122
			115	114	121	109	109	108	104	110

Tabela 5 c.d.

Wyszczególnienie	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69
Gosp. badane	571	603	Pasze kupne zł na 1 ha uż. r.		804	1019	1114	1203	1238	1461
Ogół WZ PGR	455	548	597	641	773	916	1041	1084	1117	1297
Wskaźnik poziomu	125	110	630	703	104	111	107	111	111	113
			93	91						
Gosp. badane	409	607	Wynik finansowy zł na 1 ha uż. r.		140	309	657	347	562	653
Ogół WZ PGR	-175	-101	601	-150	140	-240	9	-164	209	102
			-108	-696	-385					

Z tabeli wynika, że na 20 podanych wskaźników w 1968/69 r. załedwie w dwóch wypadkach wskaźnik ten przekroczył liczbę 110 (dla obszaru — 112 i dla pasz kupnych — 113). Średni wskaźnik dla ostatniego roku wynosi około 104, co oznacza że podane wskaźniki dla badanych gospodarstw są wyższe od wskaźników ogółu PGR załedwie o 4⁰%. Reprezentatywność badanych gospodarstw w stosunku do całości PGR jest więc całkowiecie zadowolająca.

Przegląd „wskaźników poziomu” dla okresu dziesięciolecia uwidacznia coraz lepszą reprezentatywność badanych gospodarstw w miarę upływu lat, dzięki wyraźnej poprawie poziomu zagospodarowania ogółu gospodarstw i coraz bardziej wyrównanemu ich poziomowi w całym kraju.

Przedstawione w tabeli 6 zestawienie jednostkowych kosztów i jednostkowych wydajności daje przegląd kształtowania się tych wielkości w ostatnim 10-leciu. Zestawienie to ukazuje również podstawowe nakłady wyrażone w jednostkach naturalnych.

Podane liczby uwidaczniają tendencje zmian wielkości nakładów i wydajności jednostkowych, charakteryzujące omawiany okres a mianowicie:

W produkcji roślinnej:

- wzrost kosztów na 1 ha poszczególnych ziemiopłodów,
- obniżenie pracochłonności produkcji
- wzrost zmechanizowania prac pociągowych,
- silne zwiększenie dawek nawozów mineralnych,
- znaczny wzrost plonów (szczególnie roślin okopowych i rzepaku),
- utrzymanie się kosztów produkcji 1 q w zasadzie na niezmiennym poziomie dla zbóż, zaś obniżanie się tego kosztu dla roślin okopowych.

W produkcji zwierzęcej:

- wzrost kosztów utrzymania 1 sztuki rocznie,
- stosunkowo nieznaczny wzrost wydajności od sztuki, niedostateczny dla zahamowania wzrostu kosztów jednostkowych (z wyjątkiem liczby odchowanych prosiąt, gdzie nastąpiła wyraźna poprawa),
- stopniowy łagodny wzrost kosztu wytworzenia jednostki produktów pochodzenia zwierzęcego,
- zmniejszenie pracochłonności obsługi zwierząt,
- stopniowe zmniejszenie zużycia pasz treściwych dla bydła mlecznego.

BADANIE I OCENA WSPÓŁZALEŻNOŚCI NIEKTÓRYCH WSKAŹNIKÓW EKONOMICZNYCH

Dla zobrazowania współzależności zachodzących w państwowych gospodarstwach w zakresie poszczególnych wybranych zagadnień zastosowano metodę szeregów rozdzielczych.

Omówione zostaną następujące zagadnienia: 1) obszar gospodarstwa, 2) wynik finansowy, 3) stabilność kadry kierowniczej, 4) wydajność pracy, 5) jakość gleb, 6) produkcja towarowa zbóż, 7) koszt jednostki zbożowej produkcji roślinnej, 8) nawożenie, 9) obsada bydłem, 10) po-

Tabela 6

Porównanie kosztów jednostkowych produkcji roślinnej i plonów oraz wybranych nakładów wyrażonych w jednostkach naturalnych
(pełny cykl na 1 ha)

Wyszczególnienie	Jedn.miary	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69
Żyto											
Koszt 1 ha	zł	5388	5623	5995	5692	6049	6428	6995	6789	6847	7325
Koszt 1 q	zł	232	254	281	303	306	293	270	309	288	317
Plon	q/ha	19,1	18,5	18,1	16,0	16,8	18,5	21,9	18,8	20,3	20,0
Robotnicy	dni	15,0	15,1	15,8	11,9	10,5	12,0	12,3	9,9	8,6	6,8
Konie	dni	5,8	4,9	4,7	4,1	3,2	3,4	3,1	2,5	1,8	1,5
Traktory	dni	1,3	1,3	1,3	1,2	1,3	1,4	1,6	1,5	1,6	1,7
NPK	kg	80	88	80	91	124	111	108	132	167	200
Pszenica ozima											
Koszt 1 ha	zł	5561	6310	6646	6767	6746	6934	7436	7455	7569	8365
Koszt 1 q	zł	220	311	264	297	290	287	289	297	279	279
Plon	q/ha	21,0	17,7	21,4	19,6	19,9	20,6	22,3	21,7	23,4	26,2
Robotnicy	dni	13,8	16,0	15,0	13,5	10,5	10,9	11,3	8,9	7,5	6,5
Konie	dni	5,8	6,0	5,2	4,6	3,3	3,0	2,9	2,4	1,7	1,4
Traktory	dni	1,3	1,4	1,2	1,3	1,3	1,4	1,5	1,6	1,7	1,7
NPK	kg	103	115	135	132	139	125	142	158	188	219
Jęczmień jary											
Koszt 1 ha	zł	4853	5400	5761	6125	6629	6108	6881	6659	7083	7918
Koszt 1 q	zł	245	223	272	261	265	293	276	319	278	272
Plon	q/ha	17,5	21,1	18,9	20,7	22,1	18,6	22,3	18,8	22,8	26,2
Robotnicy	dni	12,3	14,9	12,2	12,0	11,6	10,5	11,7	9,7	9,8	7,9
Konie	dni	5,4	5,3	4,6	3,9	3,5	2,9	2,9	2,4	2,0	1,7
Traktory	dni	1,1	1,1	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5	1,5	1,6	1,6
NPK	kg	86	80	97	88	101	90	96	132	130	179
Owies											
Koszt 1 ha	zł	4637	5486	5895	6169	6146	5718	6942	6640	7263	7612
Koszt 1 q	zł	260	242	255	270	284	325	274	304	281	313
Plon	q/ha	15,7	19,8	20,3	20,1	19,1	15,8	22,5	19,5	23,0	22,0
Robotnicy	dni	11,0	15,4	12,5	12,9	10,7	9,6	11,7	9,6	10,2	8,7
Konie	dni	4,7	5,1	4,1	4,1	3,1	2,7	2,7	2,3	1,8	1,6
Traktory	dni	1,0	1,1	1,2	1,3	1,3	1,3	1,5	1,5	1,7	1,7
NPK	kg	66	80	82	99	96	105	112	128	154	178

Tabela 6 c. d.

Wyszczególnienie		jed. miary	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69
Rzepak ozimy												
Koszt 1 ha	zł		5842	6662	7250	7472	6762	6834	8609	8181	9063	9409
Koszt 1 q	zł		358	435	422	488	588	574	444	484	414	430
Plon	q/ha		16,3	15,3	17,2	15,3	11,5	11,9	19,4	16,9	21,9	21,9
Robotnicy	dni		18,0	19,7	14,5	16,4	12,6	11,7	15,5	11,7	10,4	8,3
Konie	dni		7,4	7,3	5,4	5,6	4,3	3,9	3,5	2,3	2,2	1,4
Traktory	dni		1,6	1,7	1,3	1,5	1,4	1,6	1,9	1,8	2,1	1,9
NPK	kg		155	174	165	189	230	238	230	275	294	309
Groch												
Koszt 1 ha	zł		6199	8209	6916	8947	8465	7681	8197	8693	10766	9418
Koszt 1 q	zł		717	537	579	478	609	652	515	514	419	650
Plon	q/ha		7,5	13,3	10,3	16,1	12,2	10,3	15,9	14,8	22,3	12,2
Robotnicy	dni		15,8	22,4	15,9	25,0	18,2	15,4	23,7	16,0	20,3	14,7
Konie	dni		7,1	8,3	5,2	7,1	5,1	4,2	4,7	3,0	3,6	2,3
Traktory	dni		0,9	1,0	1,1	1,2	1,3	1,2	1,5	1,4	1,7	1,6
NPK	kg		90	95	97	83	106	127	123	118	151	213
Buraki cukrowe												
Koszt 1 ha	zł		9663	10320	12453	12451	14505	14823	14631	16330	18569	20256
Koszt 1 q	zł		64	38	50	63	50	47	55	50	44	47
Plon	q/ha		143	248	230	186	260	268	226	273	345	346
Robotnicy	dni		54,5	55,9	53,4	59,8	50,6	46,0	49,5	50,8	48,7	46,2
Konie	dni		8,6	7,6	5,3	5,2	4,0	3,8	3,4	2,9	2,4	1,6
Traktory	dni		1,6	1,6	1,2	1,3	1,6	1,8	1,8	2,0	2,4	2,5
NPK	kg		216	194	245	244	268	278	295	300	338	424
Buraki pastewne												
Koszt 1 ha	zł		9995	10569	9331	9709	11143	10948	12006	13356	14416	15111
Koszt 1 q	zł		37	28	29	34	27	28	27	26	23	28
Plon	q/ha		264	368	310	277	402	373	415	488	581	521
Robotnicy	dni		55,5	55,3	47,1	56,7	49,8	44,9	48,8	51,0	52,3	51,7
Konie	dni		12,0	11,5	10,9	8,6	10,6	9,8	7,5	7,5	5,7	6,5
Traktory	dni		1,7	1,9	1,5	1,7	1,9	2,2	2,6	2,8	3,6	3,3
NPK	kg		163	165	193	176	161	229	261	242	239	274
Ziemiaki												
Koszt 1 ha	zł		10791	11477	10278	10165	11739	11591	11880	12333	13080	13612
Koszt 1 q	zł		81	93	77	81	74	73	75	78	73	77
Plon	q/ha		134	124	133	126	158	160	159	159	178	177

Tabela 6 c. d

Wyszczególnienie	jed. miary	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69
Tuczniaki											
Koszt 1 kg przyrostu	zł	20,7	19,0	22,0	23,3	21,7	21,0	22,4	23,1	23,3	24,9
Przyrost dzienny	kg	0,325	0,305	0,314	0,317	0,325	0,325	0,340	0,357	0,360	0,363
Robotnicy	dni	4,3	3,5	3,9	3,7	2,9	2,4	2,3	2,7	2,4	2,4
Pasze treściwe	q	4,4	4,0	3,7	4,0	3,9	4,1	3,7	3,8	4,1	4,1

¹ Na 100 kg przyrostu

wierzchnia paszowa, 11) kapitałochłonność produkcji końcowej, 12) plo-ny i koszty jednostkowe podstawowych roślin, 13) wydajności i koszty jednostkowe produkcji zwierzęcej.

1. **Obszar gospodarstwa** jako zmienna niezależna wskazuje, ogólnie biorąc, na dodatni wpływ powiększania wielkości gospodarstwa na jego rentowność.

Jedynie grupa najmniejszych gospodarstw wykazuje wyraźną przewagę pod względem wyniku finansowego. Należy jednak wyjaśnić, że do grupy tej wchodzi gospodarstwa województwa gdańskiego, położone na Żuławach i charakteryzujące się bardzo wysoką rentownością.

W pozostałych grupach gospodarstw obserwujemy stopniowy wzrost rentowności wraz ze wzrostem wielkości gospodarstwa.

Duże gospodarstwa ustępują nadal gospodarstwom mniejszym pod względem wielkości produkcji z 1 ha użytków rolnych, gdyż zagospodarowanie ich jest jeszcze mniej intensywne, niemniej można mieć, naszym zdaniem, uzasadnioną nadzieję, że wraz z podnoszeniem kwalifikacji kadr kierowniczych potrzebnych dla opanowania organizacji dużych gospodarstw i po uzupełnieniu wyposażenia w środki trwałe, gospodarstwa duże dorównają mniejszym w zakresie wielkości produkcji z 1 ha użytków rolnych, a przewyższą je rentownością. Rękojmię dają tu również koszty ogólnogospodarcze, stanowiące poważną pozycję w ogólnej sumie nakładów, a malejące zdecydowanie w przeliczeniu na 1 ha użytków rolnych wraz ze wzrostem obszaru gospodarstwa.

2. **Wynik finansowy** podany w tabeli 8 zmienia się dla kolejnych grup gospodarstw od straty wynoszącej — 1138 zł do zysku w kwocie 2378 zł na 1 ha użytków rolnych. Rozpiętość wyniku finansowego przekracza więc 3500 zł. Z porównania wskaźników widoczny jest wyraźny związek między rentownością gospodarstw i wielkością produkcji z hektara oraz dwoma zasadniczymi czynnikami, jakimi są jakość gleby i stabilność kadry kierowniczej.

Zwiększenie intensywności gospodarowania (wyższe nakłady na 1 ha, silniejsza obsada inwentarzem żywym) widoczne jest dopiero w czwartej grupie gospodarstw o najwyższym zysku na 1 ha użytków rolnych. Trzy pierwsze grupy gospodarstw, pomimo różnicy wyniku finansowego wynoszącej ponad 2000 zł, nie wykazują zróżnicowania pod względem wysokości nakładów. Dowodzi to decydującego wpływu racjonalności stosowania nakładów na rentowność gospodarstw. Nie zaznacza się w podanym zestawieniu istotny związek udziału trwałych użytków zielonych ani wielkości gospodarstw z ich rentownością, co świadczy o prawidłowym zagospodarowaniu łąk i pastwisk oraz pozyskaniu odpowiednich kadr kierowniczych również dla dużych gospodarstw. Na podkreślenie zasługuje dodatnia współzależność między rentownością i obsadą bydłem, wbrew spotykanemu często przekonaniu o nieopłacalności chowu bydła.

W celu pogłębienia analizy kształtowania się podstawowego wskaźnika działalności gospodarstw państwowych jakim jest ich wynik finansowy, zamieszczono zestawienie wyniku finansowego i innych wskaźników dla terytorialnych grup gospodarstw, przy czym o kolejności grup gospodarstw zadecydował wynik finansowy. Liczby tego zestawienia potwierdzają sformułowane wyżej wnioski. Wskaźniki dotyczące

Tabela 7

Obszar gospodarstwa

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Grupy gospodarstw			
		I	II	III	IV
Liczba gospodarstw w grupie		15	15	15	15
Obszar gospodarstwa – użytki rolne	ha	302	462	610	878
Wynik finansowy na 1 ha uż. r.	zł	968	358	378	470
Nakłady pieniężne na 1 ha uż. r.	zł	14280	12174	9420	8362
Produkcja czysta na 1 ha uż. r.	zł	5361	3620	3071	2838
Produkcja końcowa netto na 1 ha uż. r.	zł	10997	9037	6537	6886
Produkcja globalna na 1 ha uż. r.					
ogółem	j.zb.	59,2	48,3	42,8	38,7
produkcja roślinna	j.zb.	36,4	31,3	26,1	25,7
Produkcja towarowa zbóż na 1 ha uż. r.	q	8,98	8,43	6,29	6,84
NPK na 1 ha uż. r.	kg	235	213	174	182
Inwentarz żywy ogółem na 100 ha uż. r.	szt.d.	68,4	52,3	50,7	42,3
Koszty ogólnogospodarcze					
na 1 gospodarstwo	zł	1331191	1625 790	1552821	2137654
na 1 ha uż. r.	zł	4552	3 571	2538	2455
Liczba robotników na 100 ha uż. r.	osób	14,5	11,6	9,4	8,6
Nakłady pracy w produkcji roślinnej					
na 1 ha uż. r.	dni	12,9	10,9	8,5	7,3
Liczba lat bez zmiany dyrektora		9	4	9	7

Tabela 8

Wynik finansowy (bez przemysłu rolnego)

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Grupy gospodarstw			
		I	II	III	IV
Liczba gospodarstw w w grupie		15	15	15	15
Wynik finansowy na 1 ha uż. r.	zł	-1 138	32	901	2 378
Nakłady pieniężne na 1 ha uż. r.	zł	10172	10615	10357	13903
Fundusz płac na 1 ha uż. r.	zł	2773	2881	3110	3952
Produkcja końcowa brutto na 1 ha uż. r.	zł	9034	10647	11258	15471
Produkcja końcowa netto na 1 ha uż. r.	zł	5976	7 082	8599	11793
Dotacje na 1 ha uż. r.	zł	547	559	833	926
Produkcja czysta na 1 ha uż. r.	zł	1635	2913	4011	6330
Produkcja globalna na 1 ha uż. r.					
ogółem	j.zb.	37,4	46,0	47,5	58,1
produkcja roślinna	j.zb.	23,9	27,4	31,5	36,9
produkcja zwierzęca	j.zb.	13,5	18,6	16,0	21,2
Produkcja towarowa zbóż na 1 ha uż. r.	q	5,46	6,38	8,95	9,74
Bydło ogółem na 100 ha uż. r.	szt.d.	35,2	41,8	39,9	48,6
Obszar gospodarstwa – użytki rolne	ha	583	617	596	457
Udział trwałych użytków zielonych	%	23,3	26,9	14,9	21,9
Udział gleb dobrych	%	37	49	55	73
Liczba lat bez zmiany dyrektora		4	7	8	9

pierwszej grupy województw (Lublin, Rzeszów) podkreślają konieczność ostrożnego stosowania wysokich nakładów i potrzebę zwrócenia uwagi na zapewnienie podstawowych warunków ich efektywnego działania (zadawałająca kultura gleby i kierownictwo o odpowiednich kwalifikacjach). Stosunkowo liczna załoga, wysokie wyposażenie w środki trwałe ani wysokie nawożenie i inne nakłady produkcyjne nie zapewniły

Tabela 9

**Wynik finansowy i inne wskaźniki w grupach województw
(bez przemysłu rolnego)**

Lublin, Rzeszów	Koszalin Szczecin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	Poznań, Bydgoszcz	Wrocław, Opole	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Gdańsk
Wynik finansowy zł na 1 ha uż. r.						
-1043	92	190	750	769	1640	1691
Załoga osób na 100 ha uż. r.						
14,2	10,0	10,0	14,0	13,1	19,6	13,5
Nakłady pieniężne zł na 1 ha uż. r.						
11420	8767	8869	11142	11631	17270	13166
Wartość brutto środków trwałych zł na 1 ha uż. r.						
43768	37886	37167	45609	51200	64447	49985
Wartość brutto budynków zł na 1 ha uż. r.						
32228	29757	28307	35437	41751	48652	38092
Wartość brutto inwentarza martwego zł na 1 ha uż. r.						
8393	7289	6782	8211	8536	11891	9394
Produkcja globalna ogółem w jednostkach zbożowych na 1 ha uż. r.						
39,9	40,5	37,7	49,8	49,8	61,8	64,8
Produkcja globalna roślinna w jednostkach zbożowych na 1 ha uż. r.						
24,8	26,2	22,5	32,2	33,5	37,3	39,4
Plon przeliczeniowy q/ha						
20,7	22,2	20,8	25,8	26,1	27,1	34,8
Mleczność roczna 1 krowy ltr						
2583	2629	3146	2759	2853	3217	3457
Udział zbóż w powierzchni zasiewów %						
51,5	47,9	52,5	49,1	49,5	46,4	50,4
Udział okopowych w powierzchni zasiewów %						
11,1	13,3	15,8	15,5	13,3	16,7	13,7
Udział motylkowych w powierzchni zasiewów %						
17,2	21,4	18,3	23,9	23,3	24,6	20,6
NPK kg na 1 ha uż. r.						
224	182	153	204	230	235	223
Inwentarz żywy ogółem szt. duże na 100 ha uż. r.						
53,3	46,0	46,1	57,2	53,8	66,9	66,6
Bydło ogółem szt. duże na 100 ha uż. r.						
45,7	38,0	39,0	49,7	50,5	53,0	63,8
Trzoda chlewna ogółem szt. duże na 100 ha uż. r.						
4,8	5,2	5,3	4,7	1,0	10,1	1,0
Udział powierzchni paszowej w użytkach rolnych %						
50,1	46,4	57,5	46,8	45,8	44,2	54,2
Powierzchnia paszowa na 1 szt. dużą (bez trzody) ha						
1,1	1,2	1,6	1,0	1,0	0,8	0,9
Udział trwałych użytków zielonych w użytkach rolnych %						
26,8	18,2	37,6	19,0	15,3	5,7	35,2
Obszar gospodarstwa ha uż. r.						
415	767	654	498	575	304	388
Udział gleb dobrych %						
35	38	38	62	72	60	83
Liczba lat bez zmiany dyrektora						
5	5	8	10	7	7	6

wystarczającego poziomu wydajności z hektara i od sztuki, jako podstawowego warunku osiągnięcia dodatniego wyniku finansowego¹⁾.

¹ Badane gospodarstwa rejonu Lublin-Rzeszów należą do słabszych gospodarstw, a utrzymane są w reprezentacji ze względu na ciągłość badań. Wynik finansowy całości tych WZ PGR wyniósł w 1968/69 r. dla Lublina 93 zł i dla Rzeszowa — 553 zł.

3. **Stabilność kadry kierowniczej.** Wskaźniki przedstawione w tabeli 10 podkreślają zdecydowane znaczenie dobrej znajomości warunków gospodarowania ze strony zarządzającego gospodarstwem dla osiąganych wyników działalności. Wraz z dłuższym stażem dyrektora w danym gospodarstwie następuje wyraźna poprawa rentowności i gospodarności, o czym świadczy wzrost zysku na 1 ha użytków rolnych, osiągany przede wszystkim dzięki racjonalnemu a więc i oszczędniejszemu stosowaniu nakładów. Wyrównana jakość gleby we wszystkich grupach gospodarstw, jak również podobny udział trwałych użytków zielonych tym bardziej podkreślają decydujące znaczenie kwalifikacji dyrektora gospodarstwa.

Tabela 10

Stabilność kadry kierowniczej

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Grupy gospodarstw			
		I	II	III	IV
Liczba gospodarstw w grupie		15	15	15	15
Liczba lat bez zmiany dyrektora		1	3	8	16
Wynik finansowy na 1 ha uż. r.	zł	241	487	665	780
Nakłady pieniężne na 1 ha uż. r.	zł	12 044	10 974	10 612	10 606
Fundusz premiowy na 1 ha uż. r.	zł	516	493	546	565
Liczba robotników na 100 ha uż. r.	osób	11,6	10,2	10,6	11,9
Produkcja końcowa netto na 1 ha uż. r.	zł	9 096	8 311	7 860	8 191
Produkcja globalna na 1 ha uż. r.					
ogółem	j. zb.	47,0	47,0	46,5	48,6
produkcja zwierzęca	j.zb.	17,3	16,8	16,9	18,3
Plony: 4 zboża	q/ha	23,9	34,6	25,4	23,5
buraki cukrowe	q/ha	335	348	362	337
ziemniaki	q/ha	185	179	182	177
Udział pszenicy w strukturze zasiewów	%	20,0	19,8	22,8	17,7
Wskaźnik bonitacji gleby		1,9	1,9	1,8	1,9
Obszar gospodarstwa – użytki rolne	ha	539	644	530	539
Udział trwałych użytków zielonych	%	22,0	19,0	25,0	20,0

Brak korelacji między długością stażu dyrektora w tym samym gospodarstwie i wielkością gospodarstwa świadczy o pozyskaniu ustabilizowanej kadry kierowniczej również w dużych gospodarstwach północnych województw, gdzie w minionych latach występowała stosunkowo duża płynność kadr.

4. **Wydaźność pracy** występująca w tabeli 11 jako zmienna niezależna, wykazuje zdecydowany związek z rentownością gospodarstwa i wysokością funduszu premiowego. Wydajność pracy podana w omawianym zestawieniu jest to iloraz wartości produkcji globalnej i liczby pracowników, zatem ograniczenie załogi do minimum koniecznego dla dobrego wykorzystania gleby podnosi wydajność pracy, a równocześnie z tym — rentowność gospodarstwa oraz zarobki pracowników. Najwyższą wydajność pracy osiągnęły gospodarstwa o wielkości załogi 11—12 osób na 100 ha użytków rolnych.

Wzrost wydajności pracy nie jest uzależniony od udziału trwałych użytków zielonych, co świadczy korzystnie o podniesieniu wydajności łąk i pastwisk. Poprawa jakości gleby sprzyja wzrostowi wydajności pracy,

Tabela 11

Wydaźność pracy

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Grupy gospodarstw			
		I	II	III	IV
Liczba gospodarstw w grupie rocznie		15	15	15	15
Wydaźność pracy na 1 pracownika	zł	86309	98936	110015	127685
Produkcja globalna na 1 ha uż. r.					
ogółem	j. zb.	45,6	44,0	46,0	53,4
produkcja roślinna	j. zb.	29,8	27,1	28,4	34,3
produkcja zwierzęca	j. zb.	15,8	16,9	17,6	19,1
Załoga na 100 ha uż. r.	osób	14,8	11,9	12,1	11,6
Nakłady pieniężne na 1 ha uż. r.	zł	11797	10187	10668	11585
Wynik finansowy na 1 ha uż. r.	zł	-142	165	730	1421
Produkcja czysta na 1 robotnikodzień	zł	86	99	113	145
Nagrody pieniężne na 1 pracownika	zł	2942	3272	4155	4371
Wartość brutto środków trwałych na 1 ha uż. r.					
budynki	zł	38802	33414	34636	33945
inwentarz martwy	zł	8677	7598	8488	8359
Kapitałochłonność produkcji czystej	%	3291	1513	1700	1066
Materiałochłonność produkcji czystej	%	624	280	301	193
Plon przeliczeniowy	q/ha	24,4	22,4	24,9	27,3
Inwentarz żywy ogółem na 100 ha uż. r.	szt. d.	50,8	54,3	54,1	54,5
Udział trwałych użytków zielonych	%	19,1	23,3	27,3	17,3
Udział gleb dobrych	%	53	43	58	60

wpływając silniej na wzrost produkcji niż na konieczność zwiększania liczby pracowników.

5. **Jakość gleb** wpływa w silnym stopniu na organizację produkcji gospodarstwa i jego wyniki finansowe. Lepsze gleby umożliwiają intensywniejszą gospodarkę, większą obsadę inwentarzem żywym, silniejsze nawożenie. Udział zbóż w strukturze zasiewów jest wyrównany (49—50%) niezależnie od jakości gleb, natomiast zasadniczo zmienia się udział pszenicy, wzrastając z 7,2% w I grupie gospodarstw do 36% w grupie IV.

Z liczb podanych w tabeli 12 wynika, że wraz ze wzrostem udziału gleb dobrych o 10% wzrasta średnia wydajność produkcji roślinnej z 1 ha użytków rolnych następująco:

Przy wzroście udziału gleb dobrych %			Przyrost produkcji roślinnej w jednostkach zbożowych z 1 ha użytków rolnych przypadający na 10% zwiększenia udziału gleb dobrych
od	—	do	
19		36	0,9
37		61	2,3
62		91	2,0

Największa stabilność kadr kierowniczych występuje na glebach mocnych (grupa III). Charakterystyczne jest jednak, że na glebach najmocniejszych, na których gospodarowanie jest trudniejsze, wymagające dużego doświadczenia i odpowiednich kwalifikacji zawodowych, stabilność kadry kierowniczej jest niższa.

Tabela 12

Jakość gleb

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Grupy gospodarstw			
		I	II	III	IV
Liczba gospodarstw w grupie		10	18	18	14
Przedziały klasowe		do 25%	25 – 50%	50 – 75%	75 – 100%
Udział gleb dobrych ^a	%	19	36	61	91
Produkcja globalna na 1 ha uż. r.					
ogółem	j. zb.	40,5	40,4	49,4	58,2
produkcja roślinna	j. zb.	24,1	25,7	31,5	37,5
produkcja zwierzęca	j. zb.	16,4	14,7	17,9	20,7
Udział zbóż w strukturze zasiewów	%	49,2	50,1	49,1	49,2
Udział pszenicy w strukturze zasiewów	%	7,2	12,4	22,5	36,0
Nakłady pracy w produkcji roślinnej na 1 ha uż. r.	dni	8,1	8,7	11,2	11,0
NPK na 1 ha uż. r.	kg	170	193	200	234
Inwentarz żywy ogółem na 100 ha uż. r.	szt. d.	50,5	46,2	57,3	59,8
Bydło ogółem na 100 ha uż. r.	szt. d.	35,4	35,2	44,6	49,4
Wartość brutto środków trwałych na 1 ha uż. r.:					
ogółem	zł	37284	42246	47744	52332
inwentarz martwy	zł	7380	7914	8262	9399
Wynik finansowy na 1 ha uż. r.	zł	-301	265	558	1486
Udział trwałych użytków zielonych	%	26,0	22,5	16,2	24,9
Obszar gospodarstwa – użytki rolne	ha	712	611	499	477
Liczba lat bez zmiany dyrektora		6	5	10	7

a) Gleby dobre: I, II, III + 1/3 IV klasy.

6. Produkcja towarowa zbóż wykazuje ścisłą współzależność z poziomem plonu 4 zbóż, natomiast nie widać żadnej współzależności z udziałem zbóż w strukturze zasiewów. Wynika stąd oczywisty wniosek, że jedynie słuszną drogą prowadzącą do zwiększenia towarowej produkcji zbóż, bez obniżenia produkcji innych ziemiopłodów a tym samym i produkcji zwierzęcej, jest stosowanie wszelkich dostępnych czynników, mających wpływ na podniesienie plonów zbóż (kultura gleby, nawożenie, staranność i terminowość zabiegów produkcyjnych, ochrona roślin, dobór najwłaściwszych odmian).

Wzrastający udział pszenicy w strukturze zasiewów, rzutujący silnie na wielkość towarowej produkcji zbóż, idzie ściśle w parze ze wzrastającym udziałem gleb dobrych.

Wzrost towarowej produkcji zbóż osiągany drogą wzrostu plonów bynajmniej nie ogranicza obszaru powierzchni paszowej, a dzięki równoległemu podnoszeniu plonów wszystkich roślin pozwala na zwiększenie obsady zwierzętami.

7. Nawożenie mineralne, stosowane w badanych gospodarstwach, zostało przedstawione stosunkowo szeroko ze względu na znaczny wzrost tego nakładu w ostatnich latach. Dodatni wpływ nawożenia na wyniki działalności gospodarstw jest widoczny wyraźnie we wszystkich podanych zestawieniach.

Tabela 14 przedstawia zużycie NPK na 1 ha użytków rolnych jako zmienną niezależną dla całości badanej populacji.

Tabela 13

Produkcja towarowa zbóż

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Grupy gospodarstw			
		I	II	III	IV
Liczba gospodarstw w grupie		15	15	15	15
Produkcja towarowa zbóż na 1 ha uż. r.	q	4,47	6,43	8,55	11,08
Produkcja towarowa zbóż kwalifikowanych na 1 ha uż. r.	q	1,31	1,37	2,69	3,57
Udział zbóż w strukturze zasiewów	%	50,8	48,5	49,3	49,3
Udział pszenicy w strukturze zasiewów	%	12,0	15,3	22,3	30,6
Nakłady pracy w produkcji roślinnej na 1 ha uż. r.	dni	6,0	10,4	11,4	11,8
Plon 4 zbóż	q/ha	18,6	21,4	25,6	31,3
NPK na 1 ha uż. r.	kg	157	162	196	223
NPK na 1 ha zbóż	kg	163	189	194	224
Inwentarz żywy ogółem na 100 ha uż. r.	szt. d.	43,6	50,6	61,9	57,6
Powierzchnia paszowa na 100 ha uż. r.	ha	74,0	76,0	77,0	75,0
Obszar gospodarstwa - użytki rolne	ha	729	549	529	445
Udział gleb dobrych	%	34	44	61	75

Z podanych liczb wynika bardzo wyraźny związek wzrostu zużycia nawozów mineralnych na 1 ha użytków rolnych ze wzrostem plonów 4 zbóż. Mniej zdecydowany związek występuje między ilością zużytych nawozów mineralnych na 1 ha użytków rolnych ze wzrostem plonów okopowych, gdyż rośliny te są bardziej niż zboża wrażliwe na inne czynniki warunkujące wzrost plonów, jak wysoka kultura gleby, właściwy dobór odmian, czy staranność i terminowość wykonania zabiegów produkcyjnych.

Wzrost nawożenia mineralnego idzie w parze ze zwiększeniem towarowej produkcji zbóż oraz z poprawą rentowności gospodarstw.

Tabela 14

Nawożenie

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Grupy gospodarstw			
		I	II	III	IV
Liczba gospodarstw w grupie		15	15	15	13
NPK na 1 ha uż. r. 1967/68 r.	kg	131	161	199	253
NPK na 1 ha 4 zbóż	kg	148	180	201	244
NPK na 1 ha buraków cukrowych	kg	286	487	429	405
NPK na 1 ha ziemniaków	kg	176	204	273	244
Produkcja obornika na 1 ha gruntów ornych 1967/68 r.	q	53	50	62	56
Plony: 4 zboża	q/ha	20,4	21,4	25,5	28,5
buraki cukrowe	q/ha	314	369	319	359
ziemniaki	q/ha	162	181	169	217
Produkcja globalna roślinna na 1 ha uż. r.	j. zb.	23,1	26,9	32,6	37,7
Produkcja towarowa zbóż na 1 ha uż. r.	q	5,73	6,79	8,12	10,05
Udział zbóż w strukturze zasiewów	%	52,6	49,7	48,0	48,4
Udział trwałych użytków zielonych	%	30,9	24,8	17,3	14,4
Wskaźnik bonitacji gleby		1,7	1,8	1,9	2,1
Wynik finansowy na 1 ha uż. r.	zł	45	298	738	1011

Tabela 15

Efektywność nawożenia mineralnego

Poziom nawożenia kg NPK na 1 ha uż. r.	Przyrost produkcji roślinnej w jednostkach zbożowych na 1 kg przyrostu NPK na 1 ha uż.r.
Reprezentacja ogółem	
131-161	0,13
162-199	0,15
200-253	0,10
Gospodarstwa położone na glebach słabszych	
130-175	0,12
176-250	0,05
Gospodarstwa położone na glebach mocniejszych	
133-213	0,12
214-252	0,11

Przyrost produkcji roślinnej wyrażonej w jednostkach naturalnych, przypadający na 1 kg zwiększenia nawożenia mineralnego wyrażonego w czystym składniku NPK (czyli efektywność przyrostu nawożenia) można uznać za wysoki. Stosunkowo słabszą efektywność wykazuje wysokie nawożenie gleb słabych. Szczególnie wyraźnie widoczna jest natomiast wysoka efektywność silnych dawek nawożenia na glebach mocnych, co potwierdzają liczby dotyczące zbóż i ziemniaków.

Tabela 16

Efektywność nawożenia mineralnego zbóż i ziemniaków

Poziom nawożenia kg NPK na 1 ha	Przyrost plonu w q na 1 kg przyrostu NPK
Zboża na glebach słabszych	
138-182	0,11
183-228	-0,02
Zboża na glebach mocniejszych	
143-199	0,30
200-263	0,66
Ziemniaki na glebach słabszych	
100-201	0,33
202-312	-0,20
Ziemniaki na glebach mocniejszych	
94-226	-0,30
227-351	0,40

Z podanego zestawienia (tabela 16) wynika, że przekroczenie określonego, nawet niezbyt wysokiego poziomu nawożenia może być nieefektywne, oraz że decydujące znaczenie mogą mieć proporcje składników i termin nawożenia, jak również inne czynniki decydujące o przyroście plonów. Uwagę tę nasuwa ujemna efektywność przyrostu nawożenia zbóż na glebach słabszych po przekroczeniu około 180 kg NPK na 1 ha, szczególnie zaś ujemna efektywność przyrostu nawożenia ziemniaków na glebach mocniejszych przy stosunkowo niskim poziomie nawożenia, a dodatnia efektywność w gospodarstwach o nawożeniu wyższym.

Duże znaczenie różnych innych czynników, poza nawożeniem, dla kształtowania się poziomu plonów, podkreślają również liczby podane

w tabeli 17. Na zestawieniu tym gospodarstwa należące do grup województw ustawione zostały w kolejności według wzrastającego poziomu nawożenia mineralnego.

Pierwsza grupa o najniższym nawożeniu (153 kg na 1 ha użytków rolnych) obejmuje gospodarstwa położone na terenie województwa olsztyńskiego i białostockiego, ostatnia o nawożeniu najwyższym (235 kg), obejmuje gospodarstwa województw centralnych.

Tabela 17

Nawożenie i inne wskaźniki w grupach województw

Olsztyn, Białystok	Koszalin, Szczecin, Zielona Góra	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Lublin, Rzeszów	Wrocław, Opole	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce
NPK kg na 1 ha uż. r. 1967/68 r.						
153	182	204	223	224	230	235
NPK w nawozach organicznych kg na 1 ha uż. r. 1967/68						
62	56	69	82	64	62	65
Razem NPK kg na 1 ha uż. r. 1967/68 r.						
215	238	273	305	288	292	300
Produkcja globalna ogółem w jednostkach zbożowych na 1 ha uż. r.						
37,7	40,5	49,8	64,8	39,9	49,8	61,8
Produkcja globalna roślinna w jednostkach zbożowych na 1 ha uż. r.						
22,5	26,2	32,2	39,4	24,8	33,5	37,3
Plon 4 zbóż q/ha						
20,4	21,4	25,7	35,6	18,7	26,2	26,3
Plon przeliczeniowy q/ha						
20,8	22,2	25,8	34,8	20,7	26,1	27,1
Produkcja towarowa zbóż q na 1 ha uż. r.						
5,00	6,82	8,75	9,86	4,31	9,35	9,64
Udział zbóż w powierzchni zasiewów %						
52,5	47,9	49,1	50,4	51,5	49,5	46,4
Udział trwałych użytków zielonych w użytkach rolnych %						
37,6	18,2	19,0	35,2	26,8	15,3	5,7
Udział powierzchni paszowej podstawowej w użytkach rolnych %						
54,8	40,3	40,0	51,0	45,8	37,0	32,3
Inwentarz żywy ogółem szt. duże na 100 ha uż. r.						
46,1	46,0	57,2	66,6	53,3	53,8	66,9
Powierzchnia paszowa ha na 1 szt. dużą (bez trzody)						
1,6	1,2	1,0	0,9	1,1	1,0	0,8
Wynik finansowy zł na 1 ha uż. r.						
190	92	750	1691	-1043	769	1640
Udział gleb dobrych %						
38	38	62	83	35	72	60

Wzrost zużycia nawozów mineralnych w takim ujęciu grup gospodarstw nie idzie ściśle w parze z wielkością produkcji, jakkolwiek, ogólnie biorąc, dodatni wpływ nawożenia jest widoczny.

8. **Obsada bydłem**, przedstawiona jako zmienna niezależna w tabeli 18, w zestawieniu z innymi wskaźnikami badanych gospodarstw potwierdza wspomniany już poprzednio dodatni wpływ wzrostu obsady bydłem na wyniki działalności państwowych gospodarstw. Oczywiście jest, że ten dodatni wpływ ukształtowany jest równocześnie przez cały

zespół czynników uintensywnienia gospodarstw, warunkujących możliwość zwiększenia pogłowia bydła.

Organiczne powiązanie działów gospodarstwa rolnego powoduje niejednokrotnie trudność ustalenia w jakim stopniu poszczególne czynniki stanowią skutek a w jakim przyczynę konkretnych zjawisk.

Wraz ze wzrostem obsady bydłem na 100 ha użytków rolnych wzrasta wielkość produkcji i rentowność gospodarstwa. Większa obsada inwentarzem i większa produkcja wymagają zwiększenia liczby pracowników. Wzrost wydajności z hektara umożliwia utrzymanie na niezmiennym poziomie udziału powierzchni paszowej nawet przy zwiększeniu liczebności pogłowia inwentarza żywego, co w rezultacie sprzyja wzrostowi produkcji towarowej roślinnej.

Tabela 18

Obsada bydłem

— Wyszczególnienie	Jedn. miary	Grupy gospodarstw			
		I	II	III	IV
Liczba gospodarstw w grupie		15	15	15	15
Bydło ogółem na 100 ha uż. r.	szt. rzecz.	40,3	53,1	64,3	89,5
Bydło mleczne na 100 ha uż. r.	szt. rzecz.	17,2	21,0	26,6	35,1
Trzoda chlewna ogółem na 100 ha uż. r.	szt. rzecz.	34,8	28,5	30,4	34,9
Produkcja globalna na 1 ha uż. r.					
ogółem	j. zb	36,2	42,9	50,0	61,0
produkcja roślinna	j. zb.	23,3	27,5	31,6	37,3
Mleczność roczna 1 krowy	ltr	2863	3123	2735	2862
Produkcja towarowa zbóż na 1 ha uż. r.	q	6,18	6,87	8,11	9,38
Powierzchnia paszowa ogółem na 100 ha uż. r.	ha	45,4	50,4	49,2	50,6
w tym pod poplonami	ha	3,0	5,7	6,6	5,6
Liczba robotników na 100 ha uż. r.	osób	8,6	10,2	11,9	13,4
Wynik finansowy na 1 ha uż. r.	zł	-363	879	603	1054
Obszar gospodarstwa — użytki rolne	ha	728	646	528	350
Udział trwałych użytków zielonych	%	21,0	25,0	22,0	19,0

9. Powierzchnia paszowa podstawowa jako zmienna niezależna podana jest w tabeli 19. W oddzielnych pozycjach podane są: powierzchnia paszowa pod burakami cukrowymi (= połowa powierzchni uprawy buraków cukrowych) oraz powierzchnia pod poplonami.

Wzrostowi podstawowej powierzchni paszowej (uprawy pastewne w plonie głównym oraz trwałe użytki zielone) towarzyszy zmniejszenie wydajności produkcji roślinnej z jednostki powierzchni, zmniejszenie powierzchni pod poplonami i burakami cukrowymi oraz wzrost udziału trwałych użytków zielonych. Zwraca przy tym uwagę fakt nieracjonalnego ich wykorzystywania, o czym świadczy zbliżona obsada bydłem oraz utrzymanie zakupu pasz na niezmiennym poziomie przy wzroście udziału trwałych użytków zielonych.

Tabela 19

Powierzchnia paszowa

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Grupy gospodarstw			
		I	II	III	IV
Liczba gospodarstw w grupie		15	15	15	15
Powierzchnia paszowa podstawowa na 100 ha uż. r.	ha	30,4	37,6	44,4	57,6
Powierzchnia paszowa pod burakami cukrowymi przemysłowymi na 100 ha uż. r.	ha	1,7	1,4	0,7	0,8
Powierzchnia paszowa pod poplonami na 100 ha uż. r.	ha	6,1	5,8	5,4	3,4
Udział trwałych użytków zielonych NPK na 1 ha trwałych użytków ziel.	%	12,0	12,0	20,0	43,0
Plon siana łąkowego	kg	196	175	123	151
Produkcja globalna na 1 ha uż. r.	q/ha	48	45	39	39
ogółem	j. zb.	48,8	50,5	43,8	46,0
produkcja roślinna	j. zb.	32,3	32,1	27,6	27,6
Produkcja towarowa zbóż na 1 ha uż. r.	q	9,21	8,12	6,95	6,26
Zakup pasz na 1 ha uż. r.	zł	1302	1726	1376	1438
Bydło ogółem na 100 ha uż. r.	szt. d.	37,7	42,9	42,1	42,9
Trzoda chlewna ogółem na 100 ha uż. r.	szt. d.	3,3	6,8	4,7	3,1
Wynik finansowy na 1 ha uż. r.	zł	1208	444	152	369

Wraz ze zwiększaniem się udziału powierzchni paszowej w użytkach rolnych rentowność gospodarstw ulega pogorszeniu.

10. **Kapitałochłonność produkcji** przedstawiona w tabeli 20, wyrażona jest jako procentowy stosunek wartości brutto środków trwałych do wartości produkcji końcowej brutto.

Zdecydowany wzrost kapitałochłonności produkcji w podanym ujęciu następuje przy:

- wzroście wartości budynków,
- zmniejszeniu wartości inwentarza martwego,
- zmniejszeniu intensywności gospodarowania (zmniejszenie nakładów pieniężnych i obsady zwierzętami),
- wyrównanej w zasadzie jakości gleb,
- pogarszającej się rentowności gospodarstw,
- dość silnie malejącej wartości produkcji.

Z zestawienia tego wynikają wnioski o szkodliwości niepełnego wykorzystania budynków, o zbyt małym udziale inwentarza martwego w inwestycjach, o pogarszającym się stanie środków trwałych (zmniejszający się udział wartości netto środków trwałych w wartości brutto).

Nie zaznacza się natomiast związek między kapitałochłonnością produkcji końcowej i wielkością gospodarstwa. Dla korzystnego kształtowania się wskaźnika kapitałochłonności widoczne jest zasadnicze znaczenie wielkości produkcji.

11. **Jednostkowe koszty produkcji roślinnej.** Jednostkowe koszty produkcji poszczególnych ziemiopłodów, z wyszczególnieniem ich składników wyrażonych w pieniądzu oraz strukturą wyrażoną w procentach, przedstawione są w tabelach zamieszczonych w końcowej części opra-

Tabela 20

Kapitałochłonność produkcji

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Grupy gospodarstw			
		I	II	III	IV
Liczba gospodarstw w grupie		15	15	15	15
Kapitałochłonność produkcji końcowej brutto	%	290	358	428	563
Wynik finansowy na 1 ha uż. r.	zł	1101	473	502	98
Nakłady pieniężne na 1 ha uż. r.	zł	13360	11874	10314	8688
Wartość brutto środków trwałych na 1 ha uż. r.					
ogółem	zł	41723	44308	46439	49218
inwentarz martwy	zł	9116	8474	7612	7922
Wartość netto środków trwałych na 1 ha uż. r.	zł	23305	25972	24927	22516
Wartość inwestycji na 1 ha uż. r.	zł	3344	2256	3033	3700
Produkcja końcowa brutto na 1 ha uż. r.	zł	14460	12347	10816	8787
Produkcja końcowa netto na 1 ha uż. r.	zł	9680	8258	7187	6539
Produkcja globalna na 1 ha uż. r.					
ogółem	j. zb.	52,4	50,3	44,2	42,1
produkcja roślinna	j. zb.	33,1	30,8	27,8	28,0
Inwentarz żywy ogółem na 100 ha uż. r.	szt. d.	55,8	57,9	51,1	48,8
Obszar gospodarstwa — użytki rolne	ha	525	509	612	606
Udział gleb dobrych	%	56	58	46	55

cowania. Koszty te i ich struktura podane są w dwóch ujęciach według położenia gospodarstw na terenie grup województw.

Dla oceny współzależności występującej między kształtowaniem się poziomu jednostkowych kosztów produkcji, plonów oraz niektórych nakładów i innych czynników, zastosowano w niniejszym rozdziale szeregi rozdzielcze dla odpowiednich wskaźników dotyczących poszczególnych roślin. Jako zmienne niezależne w szeregach rozdzielczych przyjęte zostały plony roślin.

Z podanych zestawień (tabele 21—30) wynika wyraźne obniżenie kosztu jednostki produktu w miarę wzrostu wydajności z hektara danej rośliny.

Koszty bezpośrednie na 1 ha nie zawsze wykazują zdecydowane zwiększenie przy wzroście plonów — występują dość liczne wypadki wzrostu plonów przy obniżeniu kosztów bezpośrednich na 1 ha. Zaznacza się to odnośnie jęczmienia, owsa, rzepaku i buraków cukrowych, a wynika z dużego znaczenia dla wysokości plonów takich czynników jak terminowość i staranność wykonanych prac, dobór odmian czy przebieg pogody, które w optymalnych wypadkach, wpływając dodatnio na wzrost plonów, nie tylko nie wymagają zwiększenia nakładów produkcyjnych, ale nawet pozwalają na ich obniżenie (np. wykonanie odchwaszczenia we właściwym terminie poważnie ogranicza nakłady pracy).

Zdecydowana i silniejsza tendencja (bez załamań) wzrostu pełnych kosztów produkcji na 1 ha wynika ze stosowanej metody narzutu kosztów pośrednich, proporcjonalnie do wielkości produkcji. Zmiany jed-

Tabela 21

Żyto

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Grupy gospodarstw			
		I	II	III	IV
Liczba gospodarstw w grupie		12	12	12	12
Plon	q/ha	15,1	17,9	21,0	26,3
Koszt brutto na 1 ha:					
bezpośredni	zł	4053	4439	4576	5003
pełny	zł	6165	7107	7297	8730
Koszt produkcji 1 q	zł	361	345	294	287
Nakłady pracy i siły pociągowej na 1 ha					
robotnicy	dni	5,0	6,5	8,2	7,3
konie	dni	0,6	1,2	2,2	1,8
trakctory	dni	1,5	1,5	1,9	2,0
Koszt nawozów mineralnych na 1 ha	zł	784	871	717	1085
NPK na 1 ha zbóż	kg	165	193	168	209
NPK na 1 ha uż. r. 1967/68 r.	kg	157	180	165	230
Inwentarz żywy ogółem na 100 ha uż. r.	szt. d.	45,0	50,8	54,1	52,8
Udział gleb dobrych	%	38	37	50	57

Tabela 22

Pszenica ozima

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Grupy gospodarstw			
		I	II	III	IV
Liczba gospodarstw w grupie		14	14	14	13
Plon	q/ha	17,3	23,6	28,5	36,2
Koszt brutto na 1 ha:					
bezpośredni	zł	4577	4711	4960	5369
pełny	zł	7002	7857	8829	9883
Koszt produkcji 1 q	zł	362	290	272	236
Nakłady pracy i siły pociągowej na 1 ha					
robotnicy	dni	6,6	6,0	6,9	6,4
konie	dni	1,0	1,3	1,5	1,6
trakctory	dni	1,7	1,6	1,7	1,8
Koszt nawozów mineralnych na 1 ha	zł	861	952	918	886
NPK na 1 ha zbóż	kg	178	182	197	221
NPK na 1 ha uż. r. 1967/68 r.	kg	175	174	176	215
Inwentarz żywy ogółem na 100 ha uż. r.	szt. d.	53,4	47,0	54,1	63,1
Udział gleb dobrych	%	43	45	61	75

Tabela 27

Buraki pastewne

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Grupy gospodarstw		
		I	II	III
Liczba gospodarstw w grupie		11	11	12
Plon	q/ha	294	500	749
Koszt brutto na 1 ha: bezpośredni	zł	8 621	9 374	10 959
pełny	zł	11 678	14 299	19 003
Koszt produkcji 1 q	zł	38	27	24
Nakłady pracy i siły pociągowej na 1 ha				
robotnicy	dni	46,1	50,6	57,8
konie	dni	6,7	5,2	7,4
traktory	dni	2,6	2,8	4,4
Koszt nawozów mineralnych na 1 ha	zł	1 238	1 212	1518
NPK na 1 ha	kg	263	247	324
NPK na 1 ha uż. r. 1967/68 r.	kg	154	175	201
Inwentarz żywy ogółem na 100 ha uż. r.	szt. d.	52,6	57,1	49,2
Udział gleb dobrych	%	51	51	61

Tabela 28

Ziemniaki

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Grupy gospodarstw			
		I	II	III	IV
Liczba gospodarstw w grupie		11	11	11	11
Plon	q/ha	129	162	188	228
Koszt brutto na 1 ha: bezpośredni	zł	9 191	9 235	9 478	10 570
pełny	zł	11 969	12 639	14 124	15 716
Koszt produkcji 1 q	zł	93	78	75	69
Nakłady pracy i siły pociągowej na 1 ha					
robotnicy	dni	30,4	28,5	29,7	35,4
konie	dni	2,3	2,7	5,0	6,1
traktory	dni	4,1	4,4	3,5	5,0
Koszt nawozów mineralnych na 1 ha	zł	855	969	717	1 036
NPK na 1 ha	kg	219	187	183	239
NPK na 1 ha uż. r. 1967/68 r.	kg	162	177	167	205
Inwentarz żywy ogółem na 100 ha uż. r.	szt. d.	46,0	52,3	47,7	59,3
Udział gleb dobrych	%	43	39	40	56

nostkowych kosztów na 1 ha i na 1 q, oraz podstawowych nakładów produkcyjnych (praca i nawożenie) przypadające na 1 q przyrostu plonów przedstawione zostały w tabeli 30.

Syntetyczny koszt produkcji roślinnej przedstawiony jest w tabeli 31 w postaci kosztu produkcji jednostki zbożowej produkcji roślinnej. W koszcie tym nie bierze udziału jedynie pastwisko.

Wzrost kosztu produkcji jednostki zbożowej roślinnej idzie w parze z:

- zmniejszeniem wielkości produkcji z hektara,
- zmniejszeniem obsady inwentarzem żywym,
- pogorszeniem jakości gleb, a w związku z tym mniejszym udziałem roślin wysoce opłacalnych (pszenica, rzepak, buraki cukrowe),
- malejącym nieco udziałem zbóż w strukturze zasiewów,
- malejącymi plonami przede wszystkim zbóż,
- silnie pogarszającym się wynikiem finansowym gospodarstwa, co potwierdza decydującą rolę produkcji roślinnej w kształtowaniu się poziomu rentowności gospodarstw rolnych.

Tabela 31

Koszt jednostki zbożowej produkcji roślinnej

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Grupy gospodarstw			
		I	II	III	IV
Liczba gospodarstw w grupie		15	15	15	15
Koszt jednostki zbożowej produkcji roślinnej	zł	201	229	250	275
Produkcja globalna na 1 ha uż. r.					
ogółem	j. zb.	56,3	49,7	45,0	38,1
produkcja roślinna	j. zb.	36,3	32,2	27,7	23,6
Wartość jednostki zbożowej produkcji roślinnej	zł	270	274	280	278
Wynik finansowy na 1 ha uż. r.	zł	1 297	928	226	-277
Nakłady pieniężne na 1 ha uż. r.	zł	12 308	11 168	9 968	10 793
Załuga na 100 ha uż. r.	osób	11,5	11,6	10,6	10,3
Udział zbóż w strukturze zasiewów	%	51,1	49,4	49,1	48,2
Udział pszenicy w strukturze zasiewów	%	32,7	22,7	13,7	12,2
NPK na 1 ha uż. r. 1967/68 r.	kg	200	186	163	186
Produkcja obornika na 1 ha gruntów ornych 1967/68 r.	q	60	54	58	47
Plony: 4 zboża	q/ha	30,1	26,0	21,1	20,5
buraki cukrowe	q/ha	378	331	307	281
ziemniaki	q/ha	170	169	184	181
Obszar gospodarstwa – użytki rolne	ha	494	523	590	645
Udział trwałych użytków zielonych	%	22,2	20,6	20,8	23,6
Udział gleb dobrych	%	75	63	42	35
Koszt jednostki zbożowej produkcji zwierzęcej	zł	376	374	377	428

Koszt przeliczeniowej jednostki produkcji zwierzęcej utrzymuje się w trzech pierwszych grupach gospodarstw bez zmiany, pomimo bardzo znacznego spadku rentowności. Zwiększenie się kosztu jednostki produkcji zwierzęcej występuje dopiero w grupie czwartej.

12. Jednostkowe koszty produkcji zwierzęcej. Współzależności zachodzące między wydajnością zwierząt, kosztami ich utrzymania i ko-

sztem jednostki uzyskanego produktu przedstawione są w tabelach 32—36.

Każda z tych tabel, poza zestawieniem wskaźników według szeregów rozdzielczych, podaje wielkości zmian kosztów i nakładów jednostkowych przypadające na jednostkę przyrostu produktu. Z zestawień wynika prosta współzależność między wydajnością zwierząt i kosztem ich utrzymania. Zwiększenie wydajności zwierząt wymaga dodatkowych nakładów, niemniej wielkość nakładów potrzebna dla przyrostu produkcji o jednostkę zależy od poziomu produkcji, racjonalności stosowania nakładów, cech genetycznych zwierząt itp. Zagadnienie to uwidacznia się najwyraźniej przy produkcji mleka.

Z zestawienia wynika, że dla przekroczenia poziomu mleczności około 2500 litrów rocznie od krowy, a następnie około 3200 litrów, istnieje potrzeba stosowania wyższych nakładów na jednostkę przyrostu produkcji (na zestawieniu przyjęto za jednostkę 100 litrów mleka), niż dla przekraczania poziomów pośrednich i wyższych. Odnośnie współzależności istniejących między poziomem mleczności i innymi wskaźnikami, zasługuje na uwagę wyraźna poprawa rentowności gospodarstw wraz ze wzrostem wydajności krów, oraz tendencja zmniejszania zużycia

Tabela 32

Mleczność

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Grupy gospodarstw			
		I	II	III	IV
Liczba gospodarstw w grupie		15	15	15	14
Mleczność roczna 1 krowy	ltr	2343	2707	2983	3600
Koszt utrzymania 1 krowy rocznie:					
bezpośredni	zł	9120	9899	10098	11590
pełny	zł	11122	12180	12513	14736
Koszt produkcji 1 litra mleka	zł	3,81	3,66	3,44	3,45
Koszt pasz na 1 krowę rocznie	zł	5876	6486	6331	7684
Pasze treściwe na 1 krowę rocznie	q	3,2	4,5	4,1	6,0
Jednostki pokarmowe na 1 litr mleka	j. ows.	1,35	1,27	1,23	1,10
Koszt 1 jednostki pokarmowej	zł	1,87	1,90	1,75	1,97
Bydło ogółem na 100 ha uż. r.	szt. d.	42,4	42,8	41,9	42,6
Średnia wielkość stała krów	szt. rzecz.	143,4	134,4	121,7	122,7
Udział powierzchni paszowej w uż. r.	%	49,7	47,6	49,7	51,6
Udział trwałych użytków zielonych	%	24,2	14,9	21,5	25,9
Wynik finansowy na 1 ha uż. r.	zł	-17	450	726	1095

Zmiany kosztów i nakładów jednostkowych przy zwiększeniu mleczności o 100 litrów

Poziom mleczności 1 krowy rocznie ltr	Koszty utrzymania 1 krowy rocznie zł		Koszt 1 litra mleka zł	Koszt pasz na 1 krowę rocznie zł	Pasze treściwe na 1 krowę rocznie q	Jednostki pokarmowe owsiane na 1 litr mleka
	bezpośredni	pełny				
2343 – 2707	214	290	-0,04	168	0,36	-0,02
2708 – 2983	72	121	-0,08	-56	-0,15	-0,01
2984 – 3600	242	361	0,00	220	0,31	-0,02

jednostek pokarmowych na 1 litr mleka i obniżanie się kosztu produkcji 1 litra. Nie występuje natomiast związek między wydajnością krów i wielkością obsady gospodarstwa bydłem. Widoczna jest nieznaczna odwrotna korelacja między wydajnością krów i wielkością stada. Udział trwałych użytków zielonych w użytkach rolnych nie wykazuje związku z mlecznością krów, a jedynie wiąże się w pewnej mierze z kosztem pasz zużytych rocznie na krowę, co ilustrują odpowiednie liczby podane dla II i III grupy tego zestawienia (tabela 32).

Tabela 33

Cielęta				
Wyszczególnienie	Jedn. miary	Grupy gospodarstw		
		I	II	III
Liczba gospodarstw w grupie		12	13	20
Przeciętny przyrost dzienny 1 sztuki	kg	0,424	0,536	0,700
Koszt produkcji 1 kg przyrostu	zł	32,3	30,7	28,5
Zużycie mleka na 1 sztukę odchowaną do 1/2 r.				
ogółem	ltr	669	509	786
pełne	ltr	243	317	311
Zużycie mleka na 1 kg przyrostu				
ogółem	ltr	8,6	5,2	6,2
pełne	ltr	3,1	3,2	2,4
Jednostki pokarmowe na 1 kg przyrostu	j. ows.	5,9	5,0	4,4
Koszt 1 jednostki pokarmowej	zł	4,14	4,40	4,49
Średnia wielkość stada	szt.			
	rzech.	81,6	75,5	82,4

Zmiany kosztów i nakładów jednostkowych przy zwiększeniu przyrostu dziennego 1 sztuki o 100 gramów

Poziom przeciętnych przyrostów dziennych 1 sztuki kg	Koszt 1 kg przyrostu zł	Zużycie mleka na 1 kg przyrostu zł		Jednostki pokarmowe owsiane na 1 kg przyrostu	Koszt jednostki pokarmowej owsianej zł
		ogółem	pełne		
0,424 – 0,536	-1,4	-3,0	0,1	-0,8	0,23
0,537 – 0,700	-1,3	0,6	-0,5	-0,4	0,06

Tabela 34

Młode bydło opasowe

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Grupy gospodarstw		
		I	II	III
Liczba gospodarstw w grupie		10	10	10
Przeciętny przyrost dzienny 1 sztuki	kg	0,456	0,616	0,782
Koszt produkcji 1 kg przyrostu	zł	27,7	24,8	22,5
Jednostki pokarmowe na 1 kg przyrostu	j. ows	11,2	9,1	7,6
Koszt 1 jednostki pokarmowej	zł	1,92	2,04	2,15
Produkcja towarowa żywca młodego	kg	42	63	47
bydła opasowego na 1 ha uż. r.	kg	171	158	161
Waga sztuki wstawionej	kg	291	318	327
Waga sztuki sprzedanej	szt.			
Średnia wielkość stada	rzecz.	70,8	94,6	62,5
	%	15,1	9,1	12,3
Udział pastwisk w uż. r.				

Zmiany kosztów i nakładów jednostkowych przy zwiększeniu przyrostu dziennego 1 sztuki o 100 gramów

Poziom przeciętnych przyrostów dziennych 1 sztuki kg	Koszt 1 kg przyrostu zł	Jednostki pokarmowe owsiane na 1 kg przyrostu	Koszt jednostki pokarmowej owsianej zł
0,456-0,616	-1,8	-1,3	0,07
0,617-0,782	-1,4	-0,9	0,07

Tabela 35

Maciory

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Grupy gospodarstw		
		I	II	III
Liczba gospodarstw w grupie		6	6	6
Liczba prosiąt od 1 maciory rocznie	szt	10,9	14,1	19,0
Koszt produkcji 1 prosięcia	zł	616	657	547
Koszt utrzymania 1 maciory rocznie	zł	6928	9616	10725
Zużycie pasz treściwych na 1 maciore rocznie	q	9,0	10,4	10,5
Koszt 1 jednostki pokarmowej	zł	2,83	3,13	2,94
Średnia wielkość stada	szt.			
	rzecz.	52,3	50,0	30,1

Zmiany kosztów i nakładów jednostkowych przy zwiększeniu liczby prosiąt od 1 maciory o 1 sztukę

Poziom liczby prosiąt rocznie od 1 maciory szt.	Koszt 1 prosięcia zł	Koszt utrzymania 1 maciory rocznie zł	Zużycie pasz treściwych na 1 maciore rocznie q
10,9-14,1	13	841	0,44
14,2-19,0	-23	231	0,02

Tuczniki i warchlaki użytkowe

Tabela 36

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Grupy gospodarstw		
		I	II	III
Liczba gospodarstw w grupie		8	8	8
Przeciętny przyrost dzienny 1 sztuki	kg	0,272	0,335	0,473
Koszt produkcji 1 kg przyrostu	zł	25,9	25,6	23,3
Jednostki pokarmowe na 1 kg przyrostu	j. ows.	6,3	6,5	5,7
Koszt 1 jednostki pokarmowej	zł	2,89	2,83	2,92
Produkcja towarowa żywca wieprzowego na 1 ha uż. r.	kg	19	76	121
Waga sztuki wstawionej	kg	17	21	25
Waga sztuki sprzedanej	kg	57	71	104
Średnia wielkość stada	szt.			
w tym tuczniki	rzech. szt.	165,1	352,2	245,0
	szt.	30,8	187,3	125,0
Udział tuczników w stadzie	rzech. %	19	53	67

Zmiany kosztów i nakładów jednostkowych przy zwiększeniu przyrostu dziennego 1 sztuki o 100 gramów

Poziom przeciętnych przyrostów dziennych 1 sztuki kg	Koszt 1 kg przyrostu zł	Jednostki pokarmowe owsiane na 1 kg przyrostu	Koszt jednostki pokarmowej owsianej zł
0,272–0,335	–0,5	0,3	–0,10
0,336–0,473	–1,7	–0,6	0,07

Zestawienia obrazujące współzależności między przyrostami dziennymi żywca bydlęcego i kosztem produkcji 1 kg uwidaczniają obniżanie się jednostkowego kosztu i zmniejszanie zużycia jednostek pokarmowych na kilogram przyrostu w miarę osiągania wyższych przyrostów dziennych. Zjawisko to występuje zarówno przy produkcji żywca cielecącego, jak i młodego bydła opasowego. Przy wysokich przyrostach dziennych średni koszt jednostki pokarmowej nieco wzrasta, na skutek stosowania, między innymi, droższych komponentów pasz treściwych, co jednak w rezultacie daje niższy koszt produkcji 1 kg, a zatem podnosi rentowność tej gałęzi produkcji.

Przy produkcji młodego bydła opasowego wyższe przyrostyienne uzyskiwano przy doprowadzeniu sprzedawanych sztuk do wyższej wagi. Nie uwidacznia się, podobnie jak w wypadku bydła mlecznego, związek między jednostkowymi kosztami i wielkością stada.

Z zestawienia dotyczącego chlewni macior wynika obniżanie kosztu produkcji prosiąt przy wzroście liczby odchowanych prosiąt. Mała reprezentacja w tym zakresie nie pozwala na uogólniające stwierdzenia, niemniej podane wielkości wskazują liczbę 14–15 sztuk prosiąt odchowanych rocznie od maciory, jako warunek możliwości obniżenia kosztu produkcji prosiąt.

Znaczną liczbę odchowanych prosiąt (grupa III) uzyskiwały chlewnie o stosunkowo mniejszym stadzie macior, co podkreśla konieczność zwrócenia uwagi w dużych chlewniach na prawidłowe urządzenie pomie-

szczeń i staranność obsługi, która jest uzależniona od liczby obsługiwanych macior.

Koszt produkcji 1 kg żywca wieprzowego zmniejsza się wraz ze wzrostem dziennego przyrostu 1 sztuki. Wyższe dzienne przyrosty 1 sztuki wiążą się ściśle z wielkością udziału tuczników w stadzie tuczników i warchlaków użytkowych. Obniżenie zużycia jednostek pokarmowych na 1 kg przyrostu poniżej 6 jednostek owsianych następuje po przekroczeniu około 400 gramów dziennego przyrostu od 1 sztuki.

Wyjaśnienie zastosowanej metody i techniki obliczania jednostkowych kosztów produkcji

Obliczanie jednostkowych kosztów produkcji polega, jak wiadomo, na rozdzieleniu bez reszty wszystkich poniesionych w gospodarstwie nakładów między produkowane artykuły i usługi świadczone przez gospodarstwo dla osób trzecich. Część nakładów przydzielana jest bezpośrednio poszczególnym artykułom, część zaś przechodzi przedtem przez rachunki tzw. rozdzielnice. Niektóre rachunki rozdzielnice dzielone są wyłącznie między rachunki główne (rachunki poszczególnych artykułów), niektóre zaś, zanim obciążą rachunki główne, przechodzą jeszcze przez inne rachunki rozdzielnice.

Jednostkowe koszty poszczególnych produktów obliczone zostały pokazująco, w oparciu o obowiązującą w PGR sprawozdawczość finansową, uzupełnioną wyciągami z ksiąg gospodarczych. Nakłady pracy ludzi oraz nakłady siły pociągowej żywej i mechanicznej w jednostkach naturalnych, poniesione na produkcję poszczególnych artykułów, ustalono na podstawie codziennych zapisów prowadzonych w dzienniku gospodarczym.

W celu bliższego wyjaśnienia techniki obliczeń omówiona zostanie pokrótce konstrukcja niektórych rachunków rozdzielczych oraz sposób ich podziału.

Koszt pracy robotników obejmuje wynagrodzenie pieniężne brutto, ubezpieczenie społeczne w wysokości 10% płac oraz różnicę między kosztem świadczeń gospodarstwa na rzecz robotników i opłatą za świadczenia.

Koszt pracy robotników na poszczególnych rachunkach (oprócz produkcji zwierzęcej) jest iloczynem ilości zużytych dni pracy i przeciętnego kosztu 1 dnia pracy. Płace stałej obsługi w produkcji zwierzęcej są ustalone na podstawie kart pracy dla każdej grupy zwierząt oddzielnie.

Koszt utrzymania środków trwałych obejmuje koszt rocznego umorzenia, obliczonego od pełnej wartości środków trwałych oraz koszt remontów bieżących wykonanych systemem zleconym i systemem gospodarczym (koszt pracy i materiałów). Koszty remontów rozdzielane są między grupy środków trwałych proporcjonalnie do wysokości rocznego umorzenia. Jedynie koszty remontów dużych maszyn wykonane systemem zleconym zaliczane są bezpośrednio na rachunki kosztu eksploatacji tych maszyn (traktory, kombajny, samochody).

Koszty utrzymania maszyn i narzędzi służących produkcji roślinnej,

urządzeń melioracyjnych oraz budynków przeznaczonych dla składowania ziemiopłodów i nawozów mineralnych, zaliczane są na rachunek kosztów wspólnych roślinnych.

Koszt sprzężaju obejmuje koszt paszy i ściółki, koszt obsługi przy żywieniu i pielęgnacji koni roboczych, koszt utrzymania stajni i wozów oraz roczną amortyzację koni (10% wartości). Koszt pracy robotników pracujących końmi nie jest wliczany do kosztu utrzymania koni, a podany jest łącznie z kosztem pracy innych robotników na rachunkach rozdzielczych i głównych.

Koszt sprzężaju wykazany na poszczególnych rachunkach głównych i rozdzielczych jest iloczynem ilości zużytych koniodni i średniego kosztu 1 dnia pracy koni. Dla obliczenia kosztu 1 koniodnia roczne koszty utrzymania koni zmniejszono o wartość uzyskanego obornika i przychówka.

Koszt eksploatacji traktorów obejmuje koszt paliwa i smarów, koszt utrzymania traktorów (umorzenie roczne i remonty bieżące) oraz koszt pracy traktorzystów zatrudnionych przy konserwacji. Koszt pracy traktorzystów prowadzących traktor w czasie pracy nie jest wliczany do kosztu eksploatacji traktora, a podawany jest łącznie z kosztem pracy innych robotników na rachunkach rozdzielczych i głównych.

Ze względu na brak odpowiedniej ewidencji godzin pracy traktorów w dziennikach gospodarczych, jako nośnik kosztu eksploatacji traktora przyjęto dzień pracy, a nie godzinę.

Koszt eksploatacji kombajnów zbożowych obejmuje te same składniki co koszt eksploatacji traktorów. Nośnikiem kosztu eksploatacji kombajnu jest w tym opracowaniu również dzień pracy.

Koszt młocki obejmuje koszt utrzymania młocarni i silnika użytego przy młocce (umorzenie roczne i remonty bieżące) oraz koszt energii elektrycznej (względnie paliwa i smarów).

Koszt nawożenia organicznego obejmuje wartość obornika wywiezionego na grunty orne w okresie roku, koszt nasion nawozów zielonych, koszt pracy robotników i siły pociągowej zużytej przy wywożeniu i roztrzaskaniu obornika oraz przy uprawie nawozów zielonych i ugorów. Uwzględnia się również w tym rachunku wartość wapna zużytego na grunty orne w okresie roku oraz koszt pracy poniesionej na wapnowanie.

Koszty nawożenia organicznego rozdzielane są między poszczególne rośliny proporcjonalnie do wielkości zajmowanej przez nie powierzchni.

Koszty tzw. pośrednie czyli koszty ogólnogospodarcze oraz koszty wspólne produkcji roślinnej, obejmują takie koszty, których nie można bezpośrednio przydzielić poszczególnym produktom wytwarzanym w gospodarstwie.

W kosztach ogólnogospodarczych koszt pracy stanowi około 25% (wynagrodzenie administracji oraz prace o charakterze ogólnogospodarczym, jak stróżowanie, porządki w podwórzu, zaopatrzenie itp.). Nieco ponad 40% kosztów ogólnogospodarczych stanowią koszty utrzymania mieszkań pracowniczych oraz innych budynków i pozostałych środków trwałych o charakterze ogólnym. Resztę stanowią koszty bhp, wydatki biurowe, odsetki bankowe, delegacje służbowe itp.

Rachunek kosztów wspólnych produkcji roślinnej obejmuje koszty umorzenia i konserwacji urządzeń melioracyjnych, koszty utrzymania budynków i narzędzi służących produkcji roślinnej oraz koszt pracy zużytej na porządki w polu.

Koszty pośrednie rozdzielane są wyłącznie między rachunki główne, proporcjonalnie do wartości produkcji globalnej wyrażonej w jednostkach zbożowych. Koszty ogólnogospodarcze rozdzielane są między wszystkie produkty oraz usługi świadczone dla osób trzecich, zaś koszty wspólne roślinne między wszystkie ziemniaki wytwarzane w gospodarstwie. Koszty wspólne zwierzęce nie są zestawiane w tym opracowaniu na oddzielnym rachunku, gdyż zarówno koszty utrzymania pomieszczeń dla zwierząt, jak i koszty przygotowania pasz oraz koszty leczenia i hodowli wchodzi w skład bezpośrednich kosztów poszczególnych grup inwentarza żywego.

Koszt stanowiska po roślinach motylkowych. Wartość stanowiska po roślinach motylkowych została w bieżącym roku szacunkowo wyceniona na 1000 zł, co odpowiada w przybliżeniu wartości nakładów ponoszonych przy uprawie 1 ha ugoru czarnego.

Wzrost wartości stanowiska w porównaniu z latami ubiegłymi (przyjmowano 500 zł) uzasadniony jest zarówno zwiększeniem płac i kosztów sprzężaju w okresie ostatniego 10-lecia jak i podniesieniem plonów roślin motylkowych a więc i wzrostem wartości pozostawionego przez nie stanowiska.

Wartość stanowiska odejmowana jest od kosztów produkcji roślin motylkowych, a dodawana do kosztów produkcji zbóż, przy uwzględnieniu udziału jednych i drugich roślin w strukturze zasiewów.

Stosowanie metody obciążenia zbóż wartością stanowiska po motylkowych jest uzasadnione w wypadku spotykanej najczęściej struktury zasiewów, przy której po roślinach motylkowych uprawia się zboża. Natomiast w wypadku gospodarstwa wyspecjalizowanego, np. o niewielkim udziale zbóż przy znacznym udziale roślin motylkowych w strukturze zasiewów, nie jest słuszne wyłączenie obciążenie zbóż wartością stanowiska pozostawionego przez rośliny motylkowe.

Koszty składowania i odstawy produktów (tzw. koszty realizacji), obejmujące nakłady pracy oraz siły pociągowej żywej i mechanicznej przy przechowywaniu, ładowaniu i odstawie, nie są doliczane do przedstawionych w niniejszym opracowaniu jednostkowych kosztów produkcji, będących kosztami produkcji loco gospodarstwo. Koszty realizacji mogą być doliczane do kosztu produkcji towarowej proporcjonalnie do wartości produktów.

Wycena produktów w obrocie wewnętrznym oraz wycena produktów ubocznych

Pasze własne zużywane w gospodarstwie w obrocie wewnętrznym wycenione zostały według kosztów ich produkcji, natomiast nasiona według cen zaliczeniowych, bliskich w zasadzie przeciętnym kosztom produkcji. W odniesieniu do produktów ubocznych jak obornik, słoma, liście, nie mających na ogół ustalonych cen rynkowych, zastosowane

zostały ceny szacunkowe, obliczone w oparciu o metodę wyceny porównawczej, przetwórczej, bądź metodę wyceny na podstawie średnich kosztów poniesionych.

Obornik — wyceniony jest metodą przetwórczą w wysokości 23 zł za 1 q — w oparciu o cenę ziemniaków.

Kompost — wyceniono na podstawie kosztu pracy i siły pociągowej oraz zużytych na jego sporządzenie nawozów mineralnych. Koszty te doliczane są do kosztu nawożenia organicznego (w wypadku stosowania kompostu na grunty orne), bądź do kosztów trwałych użytków zielonych, względnie plantacji wieloletnich.

Słoma — wyceniona jest na 25 za 1 q, przy utrzymaniu jednakowej ceny dla słomy ściółkowej i pastewnej.

Liście buraków — wyceniono w wysokości 15 zł za 1q, doliczając koszty robocizny i siły pociągowej poniesione na ich zwózkę z pola.

Kiszonka — wyceniona jest w oparciu o koszt produkcji zielonki i koszt liści z uwzględnieniem kosztu pracy przy zakiszaniu (oraz ubytków naturalnych).

TABELE NAKŁADÓW I KOSZTÓW JEDNOSTKOWYCH

UKŁAD I

Tabela 37

Nakłady na produkcję żyta i pszenicy ozimej zebranych w 1968 r.

Wyszczególnienie	Tereny północno- zachod- nie	Tereny środko- wo-po- łudniowe	Ogółem	Tereny północno- zachod- nie	Tereny środko- wo-po- łudniowe	Ogółem
	Żyto			Pszenica ozima		
	W zł na 1 ha					
Robotnicy	491	674	575	486	616	554
Konie	51	83	66	47	74	61
Traktory	377	510	438	429	457	443
Kombajny	252	334	289	277	273	275
Młocarnia	41	39	40	42	39	41
Nasiona	613	581	598	886	796	839
Środki ochrony roślin	19	13	17	65	73	69
Nawozy mineralne	754	994	864	865	939	904
Nawożenie organiczne	1540	1682	1605	1645	1719	1684
Sznurek	28	25	26	23	27	25
Razem koszty bezpośrednie	4166	4935	4518	4765	5013	4895
Koszty ogólnoprodukcyjne	659	728	690	888	816	850
Koszty ogólnogospodarcze	1421	1973	1674	2069	2245	2162
Koszt stanowiska	424	465	443	436	478	458
Razem koszty brutto	6670	8101	7325	8158	8552	8365
Wartość słomy	921	1069	989	1077	1052	1064
Koszt produkcji ziarna	5749	7032	6336	7081	7500	7301
Plon q/ha	18,4	22,0	20,0	26,2	26,2	26,2
Koszt 1 q ziarna	312	320	317	270	286	279
	W procentach					
Robotnicy	7,4	8,3	7,8	6,0	7,2	6,6
Konie	0,8	1,0	0,9	0,6	0,9	0,8
Traktory	5,6	6,3	6,0	5,2	5,3	5,3
Kombajny	3,8	4,1	3,9	3,4	3,2	3,3
Młocarnia	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Nasiona	9,2	7,2	8,2	10,8	9,3	10,0
Środki ochrony roślin	0,3	0,2	0,2	0,8	0,8	0,8
Nawozy mineralne	11,3	12,3	11,8	10,6	11,0	10,8
Nawożenie organiczne	23,1	20,7	21,9	20,2	20,1	20,1
Sznurek	0,4	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3
Razem koszty bezpośrednie	62,4	60,9	61,6	58,4	58,6	58,5
Koszty pośrednie	31,2	33,4	32,3	36,3	35,8	36,0
Koszt stanowiska	6,4	5,7	6,1	5,3	5,6	5,5
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 38

Nakłady na produkcję jęczmienia jarego i owsa zebranych w 1968 r.

Wyszczególnienie	Tereny północno- zachod- nie	Tereny środko- wo-po- łudniowe	Ogółem	Tereny północno- zachod- nie	Tereny środko- wo-po- łudniowe	Ogółem
	Jęczmień jary		W zł na 1 ha			
				Owies		
Robotnicy	573	705	649	624	843	740
Konie	55	79	68	56	88	73
Traktory	420	432	427	416	457	438
Kombajny	222	173	194	153	122	137
Młocarnia	86	129	110	151	239	197
Nasiona	652	622	635	618	588	602
Środki ochrony roślin	84	65	73	59	102	82
Nawozy mineralne	624	733	686	808	829	819
Nawożenie organiczne	1625	1741	1692	1563	1687	1629
Sznurek	32	54	45	52	83	68
Razem koszty bezpośrednie	4373	4733	4579	4500	5038	4785
Koszty ogólnoprodukcyjne	837	803	818	778	647	709
Koszty ogólnogospodarcze	1859	2216	2063	1591	1755	1677
Koszt stanowiska	425	484	458	416	462	441
Razem koszty brutto	7494	8236	7918	7285	7902	7612
Wartość słomy	764	799	784	764	701	730
Koszt produkcji ziarna	6730	7437	7134	6521	7201	6882
Plon q/ha	25,2	27,0	26,2	22,8	21,3	22,0
Koszt 1 q ziarna	267	275	272	286	338	313
	W procentach					
Robotnicy	7,7	8,6	8,1	8,5	10,7	9,7
Konie	0,7	1,0	0,9	0,8	1,1	1,0
Traktory	5,6	5,2	5,4	5,7	5,8	5,8
Kombajny	3,0	2,1	2,5	2,1	1,5	1,8
Młocarnia	1,1	1,6	1,4	2,1	3,0	2,6
Nasiona	8,7	7,6	8,0	8,5	7,5	7,9
Środki ochrony roślin	1,1	0,8	0,9	0,8	1,3	1,1
Nawozy mineralne	8,3	8,9	8,7	11,1	10,5	10,8
Nawożenie organiczne	21,7	21,0	21,3	21,5	21,3	21,3
Sznurek	0,4	0,7	0,6	0,7	1,1	0,9
Razem koszty bezpośrednie	58,3	57,5	57,8	61,8	63,8	62,9
Koszty pośrednie	36,0	36,6	36,4	32,5	30,4	31,3
Koszt stanowiska	5,7	5,9	5,8	5,7	5,8	5,8
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 39

Nakłady na produkcję grochu i strączkowych pastewnych na ziarno zebranych w 1968 r.

Wyszczególnienie	Tereny północno- zachod- nie	Tereny środko- wo-po- łudniowe	Ogółem	Tereny północno- zachod- nie	Tereny środko- wo-po- łudniowe	Ogółem
Groch			Strączkowe pastewne na ziarno			
			W zł na 1 ha			
Robotnicy	1227	1227	528	680	604	
Konie	97	97	37	43	40	
Traktory	425	425	411	409	410	
Kombajny	163	163	254	269	262	
Młocarnia	77	77	75	135	105	
Nasiona	2586	2586	1453	1143	1298	
Środki ochrony roślin	403	403	31	98	64	
Nawozy mineralne	767	767	617	441	529	
Nawożenie organiczne	1781	1781	1613	1705	1659	
Sznurek	—	—	—	—	—	
Razem koszty bezpośrednie	7526	7526	5019	4923	4971	
Koszty ogólnoprodukcyjne	468	468	473	431	452	
Koszty ogólnogospodarcze	1424	1424	1259	1200	1229	
Razem koszty brutto	9418	9418	6751	6554	6652	
Wartość stanowiska	1000	1000	1000	1000	1000	
Wartość słomy	487	487	252	309	281	
Koszt produkcji ziarna	7931	7931	5499	5245	5371	
Plon q/ha	12,2	12,2	14,4	12,7	13,6	
Koszt 1 q ziarna	650	650	382	413	395	
W procentach						
Robotnicy	13,0	13,0	7,8	10,4	9,1	
Konie	1,0	1,0	0,5	0,7	0,6	
Traktory	4,5	4,5	6,1	6,2	6,2	
Kombajny	1,7	1,7	3,8	4,1	3,9	
Młocarnia	0,8	0,8	1,1	2,1	1,6	
Nasiona	27,5	27,5	21,5	17,4	19,5	
Środki ochrony roślin	4,3	4,3	0,5	1,5	1,0	
Nawozy mineralne	8,2	8,2	9,1	6,7	8,0	
Nawożenie organiczne	18,9	18,9	23,9	26,0	24,8	
Sznurek	—	—	—	—	—	
Razem koszty bezpośrednie	79,9	79,9	74,3	75,1	74,7	
Koszty pośrednie	20,1	20,1	25,7	24,9	25,3	
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

Tabela 40

Nakłady na produkcję rzepaku ozimego i ziemniaków zebranych w 1968 r.

Wyszczególnienie	Tereny północno- zachod- nie	Tereny środko- wo-po- łudniowe	Ogółem	Tereny północno- zachod- nie	Tereny środko- wo-po- łudniowe	Ogółem
	Rzepak ozimy			Ziemniaki		
				W zł na 1 ha		
Robotnicy	563	872	711	2 557	2 851	2 677
Konie	49	81	64	150	248	190
Traktory	471	518	493	942	1 233	1 061
Kombajny – Maszyny specjalne	448	487	467	336	486	398
Młocarnia	1	38	19	–	–	–
Nasiona – Sadzeniaki	93	98	95	2 382	2 436	2 404
Środki ochrony roślin	145	267	203	273	492	363
Nawozy mineralne	1 403	1 720	1 555	866	935	894
Nawożenie organiczne	1 631	1 751	1 689	1 539	1 766	1 632
Sznurek	11	42	26	–	–	–
Razem koszty bezpośrednie	4815	5 874	5 322	9 045	10 447	9 619
Koszty ogólnoprodukcyjne	1 208	1 155	1 183	1 266	1 136	1 213
Koszty ogólnogospodarcze	2 752	3 068	2 904	2 677	2 930	2 780
Razem koszty brutto	8 775	10 097	9 409	12 988	14 513	13 612
Plon q/ha	21,7	22,1	21,9	176	178	177
Koszt 1 q	404	457	430	74	82	77
	W procentach					
Robotnicy	6,4	8,6	7,6	19,6	19,7	19,6
Konie	0,6	0,8	0,7	1,2	1,7	1,4
Traktory	5,4	5,1	5,2	7,3	8,5	7,8
Kombajny – Maszyny specjalne	5,1	4,8	5,0	2,6	3,3	2,9
Młocarnia	0,0	0,4	0,2	–	–	–
Nasiona – Sadzeniaki	1,1	1,0	1,0	18,3	16,8	17,7
Środki ochrony roślin	1,7	2,6	2,2	2,1	3,4	2,7
Nawozy mineralne	15,9	17,1	16,4	6,7	6,4	6,6
Nawożenie organiczne	18,6	17,4	18,0	11,8	12,2	12,0
Sznurek	0,1	0,4	0,3	–	–	–
Razem koszty bezpośrednie	54,9	58,2	56,6	69,6	72,0	70,7
Koszty pośrednie	45,1	41,8	43,4	30,4	28,0	29,3
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 41

Nakłady na produkcję buraków cukrowych i buraków pastewnych zebranych w 1968 r.

Wyszczególnienie	Tereny północno- zachod- nie	Tereny środko- wo-po- łudniowe	Ogółem	Tereny północno- zachod- nie	Tereny środko- wo-po- łudniowe	Ogółem
Buraki cukrowe			Buraki pastewne			
			W zł na 1 ha			
Robotnicy	5570	4162	4601	5203	4621	4895
Konie	53	80	72	329	255	290
Traktory	651	656	655	889	826	855
Kombajn buraczany	66	301	228	—	—	—
Nasiona	334	335	335	485	388	434
Środki ochrony roślin	157	346	287	2	440	234
Nawozy mineralne	1866	2134	2050	1487	1188	1329
Nawożenie organiczne	1908	1772	1814	1554	1742	1653
Razem koszty bezpośrednie	10605	9786	10042	9949	9460	9690
Koszty ogólnoprodukcyjne	2962	2627	2731	1727	1527	1621
Koszty ogólnogospodarcze	8019	7239	7483	3448	4113	3800
Razem koszty brutto	21586	19652	20256	15124	15100	15111
Wartość liści	4118	3786	3890	743	818	783
Koszt produkcji korzeni	17468	15866	16366	14381	14282	14328
Plon q/ha	366	337	346	495	544	521
Koszt 1 q korzeni	48	47	47	29	26	28
W procentach						
Robotnicy	25,8	21,2	22,7	34,4	30,5	32,4
Konie	0,2	0,4	0,4	2,2	1,7	1,9
Traktory	3,0	3,3	3,2	5,9	5,5	5,7
Kombajn buraczany	0,3	1,5	1,1	—	—	—
Nasiona	1,6	1,7	1,7	3,2	2,6	2,9
Środki ochrony roślin	0,7	1,8	1,4	0,0	2,9	1,5
Nawozy mineralne	8,7	10,8	10,1	9,8	7,9	8,8
Nawożenie organiczne	8,8	9,0	9,0	10,3	11,5	10,9
Razem koszty bezpośrednie	49,1	49,8	49,6	65,8	62,6	64,1
Koszty pośrednie	40,9	50,2	50,4	34,2	37,4	35,9
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 42

Nakłady na produkcję zielonek w plonie głównym i siana motylkowych zebranych w 1968 r.

Wyszczególnienie	Tereny północno-zachodnie	Tereny środkowo-południowe	Ogółem	Tereny północno-zachodnie	Tereny środkowo-południowe	Ogółem
Zielonki w plonie głównym			Siano motylkowych			
	W zł na 1 ha					
Robotnicy	396	375	386	446	491	469
Konie	31	32	32	51	76	65
Traktory	471	486	479	283	267	275
Nasiona	667	638	652	731	666	697
Środki ochrony roślin	67	41	53	0	8	4
Nawozy mineralne	491	580	536	302	413	360
Nawożenie organiczne	1639	1722	1681	1642	1698	1671
Razem koszty bezpośrednie	3762	3874	3819	3455	3619	3541
Koszty ogólnoprodukcyjne	934	1078	1007	776	808	793
Koszty ogólnogospodarcze	2140	2942	2548	1690	2210	1966
Razem koszty brutto	6836	7894	7374	5921	6637	6300
Wartość stanowiska	688	709	698	1000	1000	1000
Koszt produkcji zielonki	6148	7185	6676	—	—	—
„ „ siana	—	—	—	4921	5637	5300
Plon q/ha	254	300	278	55	62	59
Koszt 1 q	24	24	24	89	91	90
W procentach						
Robotnicy	5,8	4,8	5,2	7,5	7,4	7,4
Konie	0,5	0,4	0,4	0,9	1,1	1,0
Traktory	6,9	6,2	6,5	4,8	4,0	4,4
Nasiona	9,7	8,1	8,8	12,3	10,0	11,1
Środki ochrony roślin	1,0	0,5	0,7	0,0	0,1	0,1
Nawozy mineralne	7,2	7,3	7,3	5,1	6,2	5,7
Nawożenie organiczne	23,9	21,8	22,9	27,8	25,7	26,5
Razem koszty bezpośrednie	55,0	49,1	51,8	58,4	54,5	56,2
Koszty pośrednie	45,0	50,9	48,2	41,6	45,5	43,8
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 43

Nakłady na produkcję siana łąkowego i pastwiska zebranych w 1968 r.

Wyszczególnienie	Tereny północno- zachod- nie	Tereny środko- wo-po- łudniowe	Ogółem	Tereny północno- zachod- nie	Tereny środko- wo-po- łudniowe	Ogółem
Siano łąkowe			Pastwisko			
W zł na 1 ha						
Robotnicy	429	500	464	36	67	51
Konie	43	74	58	1	6	4
Traktory	367	317	342	53	72	62
Nasiona	—	—	—	2	21	11
Środki ochrony roślin	—	—	—	—	0	0
Nawozy mineralne	580	790	683	591	717	651
Nawożenie organiczne	42	33	38	291	312	301
Razem koszty bezpośrednie	1461	1714	1585	974	1195	1080
Koszty ogólnoprodukcyjne	428	483	455	580	628	603
Koszty ogólnogospodarcze	558	766	660	567	755	658
Razem koszty brutto	2447	2963	2700	2121	2578	2341
Wartość stanowiska	—	—	—	5	21	13
Koszt produkcji siana	2447	2963	2700	—	—	—
„ „ „ zielonki	—	—	—	2116	2557	2328
Plon q/ha	38	47	43	157	192	174
Koszt 1 q	64	63	63	13	13	13
W procentach						
Robotnicy	17,5	16,9	17,2	1,7	2,6	2,2
Konie	1,8	2,5	2,1	0,0	0,2	0,2
Traktory	15,0	10,7	12,7	2,5	2,8	2,6
Nasiona	—	—	—	0,1	0,8	0,5
Środki ochrony roślin	—	—	—	—	0,0	0,0
Nawozy mineralne	23,7	26,6	25,3	27,9	27,9	27,8
Nawożenie organiczne	1,7	1,1	1,4	13,7	12,1	12,8
Razem koszty bezpośrednie	59,7	57,8	58,7	45,9	46,4	46,1
Koszty pośrednie	40,3	42,2	41,3	54,1	53,6	53,9
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 44

Nakłady na 1 ha w jednostkach naturalnych

Wyszczególnienie	Tereny północno-zachodnie	Tereny środkowo-południowe	Ogółem	Tereny północno-zachodnie	Tereny środkowo-południowe	Ogółem
Żyto						
Robotnikodni	5,6	8,1	6,8	5,4	7,4	6,5
Koniodni	1,0	2,0	1,5	1,0	1,7	1,4
Traktorodni	1,5	2,0	1,7	1,6	1,8	1,7
Kombajnodni	0,25	0,33	0,29	0,28	0,27	0,27
Nawozy azotowe kg N	58	65	61	67	60	63
Nawozy fosforowe kg P ₂ O ₅	50	73	60	52	71	62
Nawozy potasowe kg K ₂ O	60	101	79	85	103	94
Pszenica ozima						
Robotnikodni	6,6	8,9	7,9	7,1	10,1	8,7
Koniodni	1,1	1,9	1,6	1,1	2,3	1,6
Traktorodni	1,6	1,7	1,7	1,6	1,8	1,7
Kombajnodni	0,22	0,17	0,19	0,15	0,12	0,14
Nawozy azotowe kg N	39	47	43	67	58	62
Nawozy fosforowe kg P ₂ O ₅	38	60	50	39	53	46
Nawozy potasowe kg K ₂ O	89	84	86	63	72	70
Jęczmień jary						
Robotnikodni	6,6	8,9	7,9	7,1	10,1	8,7
Koniodni	1,1	1,9	1,6	1,1	2,3	1,6
Traktorodni	1,6	1,7	1,7	1,6	1,8	1,7
Kombajnodni	0,22	0,17	0,19	0,15	0,12	0,14
Nawozy azotowe kg N	39	47	43	67	58	62
Nawozy fosforowe kg P ₂ O ₅	38	60	50	39	53	46
Nawozy potasowe kg K ₂ O	89	84	86	63	72	70
Groch						
Robotnikodni	·	14,7	14,7	5,7	8,1	6,9
Koniodni	·	2,3	2,3	0,8	1,0	0,9
Traktorodni	·	1,6	1,6	1,5	1,6	1,6
Kombajnodni	·	0,16	0,16	0,25	0,27	0,26
Nawozy azotowe kg N	·	29	29	25	18	21
Nawozy fosforowe kg P ₂ O ₅	·	64	64	50	47	49
Nawozy potasowe kg K ₂ O	·	120	120	86	74	80
Strączkowe pastewne na ziarno						
Robotnikodni	6,2	10,5	8,3	29,0	33,9	31,0
Koniodni	1,0	1,9	1,4	3,1	5,3	4,0
Traktorodni	1,8	2,2	1,9	3,7	5,0	4,3
Kombajnodni	0,45	0,49	0,47	·	·	·
Nawozy azotowe kg N	131	130	130	75	73	74
Nawozy fosforowe kg P ₂ O ₅	60	84	71	52	60	56
Nawozy potasowe kg K ₂ O	87	130	108	83	97	89
Rzepak ozimy						
Robotnikodni	53,2	43,1	46,2	53,6	50,0	51,7
Koniodni	1,1	1,9	1,6	7,0	6,0	6,5
Traktorodni	2,1	2,7	2,5	3,4	2,1	3,3
Nawozy azotowe kg N	160	201	188	120	97	108
Nawozy fosforowe kg P ₂ O ₅	107	82	90	73	53	63
Nawozy potasowe kg K ₂ O	159	139	146	102	105	103
Buraki cukrowe						
Robotnikodni	53,2	43,1	46,2	53,6	50,0	51,7
Koniodni	1,1	1,9	1,6	7,0	6,0	6,5
Traktorodni	2,1	2,7	2,5	3,4	2,1	3,3
Nawozy azotowe kg N	160	201	188	120	97	108
Nawozy fosforowe kg P ₂ O ₅	107	82	90	73	53	63
Nawozy potasowe kg K ₂ O	159	139	146	102	105	103
Buraki pastewne						
Robotnikodni	53,2	43,1	46,2	53,6	50,0	51,7
Koniodni	1,1	1,9	1,6	7,0	6,0	6,5
Traktorodni	2,1	2,7	2,5	3,4	2,1	3,3
Nawozy azotowe kg N	160	201	188	120	97	108
Nawozy fosforowe kg P ₂ O ₅	107	82	90	73	53	63
Nawozy potasowe kg K ₂ O	159	139	146	102	105	103
Zielonki w plonie głównym						
Robotnikodni	4,4	4,5	4,5	5,0	5,9	5,5
Koniodni	0,6	0,8	0,7	1,1	1,6	1,3
Traktorodni	1,8	1,9	1,9	1,1	1,1	1,1
Nawozy azotowe kg N	41	42	42	25	18	22
Nawozy fosforowe kg P ₂ O ₅	27	33	30	29	39	35
Nawozy potasowe kg K ₂ O	48	52	50	32	63	48
Siano motylkowych						
Robotnikodni	4,7	5,9	5,3	0,4	0,8	0,6
Koniodni	0,9	1,6	1,2	0,0	0,1	0,0
Traktorodni	1,4	1,2	1,3	0,2	0,3	0,2
Nawozy azotowe kg N	42	53	47	43	51	47
Nawozy fosforowe kg P ₂ O ₅	35	50	42	37	43	40
Nawozy potasowe kg K ₂ O	65	70	68	57	65	61
Siano łąkowe						
Robotnikodni	4,7	5,9	5,3	0,4	0,8	0,6
Koniodni	0,9	1,6	1,2	0,0	0,1	0,0
Traktorodni	1,4	1,2	1,3	0,2	0,3	0,2
Nawozy azotowe kg N	42	53	47	43	51	47
Nawozy fosforowe kg P ₂ O ₅	35	50	42	37	43	40
Nawozy potasowe kg K ₂ O	65	70	68	57	65	61
Pastwisko						
Robotnikodni	4,7	5,9	5,3	0,4	0,8	0,6
Koniodni	0,9	1,6	1,2	0,0	0,1	0,0
Traktorodni	1,4	1,2	1,3	0,2	0,3	0,2
Nawozy azotowe kg N	42	53	47	43	51	47
Nawozy fosforowe kg P ₂ O ₅	35	50	42	37	43	40
Nawozy potasowe kg K ₂ O	65	70	68	57	65	61

Tabela 45

Nakłady na bydło mleczne i jałowiznę w 1968/69 r.

Wyszczególnienie	Tereny północno- zachod- nie	Tereny środko- wo-po- łudniowe	Ogółem	Tereny północno- zachod- nie	Tereny środko- wo-po- łudniowe	Ogółem
Bydło mleczne			Jałowizna			
	W zł na 1 krowę rocznie			W zł na 1 sztukę rocznie		
Pasze ogółem	6507	6643	6575	4328	4822	4594
w tym: treściwe	1139	1224	1182	953	1234	1105
okopowe	436	323	378	310	287	298
Ściółka	380	376	378	253	250	251
Utrzymanie buhaja (lub in- seminacja)	106	126	116	—	—	—
Robotnicy	1831	1799	1815	643	769	711
Siła pociągowa	424	500	463	237	298	270
Koszty wet.-hodowlane	240	242	241	147	149	148
Utrzymanie budynków	617	517	566	292	276	283
Razem koszty bezpośrednie	10105	10203	10154	5900	6564	6258
Koszty pośrednie	2338	2553	2448	986	1074	1033
Razem koszty brutto	12443	12756	12602	6886	7638	7291
Wartość obornika	2300	2300	2300	1260	1260	1260
Razem koszty netto	10143	10456	10302	5626	6378	6031
Przyrost (ubytek) wartości	-56	-16	-36	2887	2816	2849
Koszt produkcji mleka	10199	10472	10338	—	—	—
Mleczność roczna ltr	2932	2862	2896	—	—	—
Koszt 1 litra mleka	3,48	3,66	3,57	—	—	—
W procentach						
Pasze	52,3	52,1	52,2	62,9	63,0	63,0
Ściółka	3,1	2,9	3,0	3,7	3,3	3,4
Utrzymanie buhaja	0,9	1,0	0,9	—	—	—
Robotnicy	14,7	14,1	14,4	9,4	10,1	9,8
Siła pociągowa	3,4	3,9	3,7	3,4	3,9	3,7
Koszty wet.-hodowlane	1,9	1,9	1,9	2,1	2,0	2,0
Utrzymanie budynków	5,0	4,1	4,5	4,2	3,6	3,9
Razem koszty bezpośrednie	81,3	80,0	80,6	85,7	85,9	85,8
Koszty pośrednie	18,7	20,0	19,4	14,3	14,1	14,2
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 46

Nakłady na cielęta i młode bydło opasowe w 1968/69 r.

Wyszczególnienie	Tereny północno- zachod- nie	Tereny środko- wo-po- łudniowe	Ogółem	Tereny północno- zachod- nie	Tereny środko- wo-po- łudniowe	Ogółem
Cielęta						
Młode bydło opasowe						
	W zł na 1 sztukę rocznie					
Pasze ogółem	4202	4746	4479	3976	4172	4064
W tym: treściwe	1065	1230	1147	1107	1376	1228
okopowe	—	—	—	479	478	479
mleko	2263	2714	2493	—	—	—
Ściółka	128	123	126	256	234	246
Robotnicy	664	632	648	709	771	737
Siła pociągowa	55	81	68	213	254	232
Koszty wet.-hodowlane	35	37	36	122	112	117
Utrzymanie budynków	203	154	178	273	173	228
Opał	39	31	35	—	—	—
Razem koszty bezpośrednie	5326	5804	5570	5549	5716	5624
Koszty pośrednie	876	991	935	1173	1256	1211
Razem koszty brutto	6202	6795	6505	6722	6972	6835
Wartość obornika	230	230	230	1150	1150	1150
Koszt przyrostu	5972	6565	6275	5572	5822	5685
Przyrost roczny na 1 sztuce						
kg	210	216	213	229	217	223
Koszt 1 kg przyrostu	28,4	30,4	29,5	24,3	26,8	25,5
Waga sztuki z urodzenia kg	35	35	35	—	—	—
Waga sztuki wstawionej kg	—	—	—	158	171	164
Waga sztuki odchowanej kg	158	171	164	—	—	—
Waga sztuki sprzedanej kg	—	—	—	305	323	313
Koszt sztuki z urodzenia	600	600	600	—	—	—
Koszt sztuki wstawionej	—	—	—	4093	4734	4405
Koszt sztuki odchowanej	4093	4734	4405	—	—	—
Koszt sztuki sprzedanej	—	—	—	7665	8808	8204
Przyrost dzienny kg	0,574	0,592	0,583	0,627	0,595	0,612
Koszt 1 kg żywca	25,9	27,7	26,9	25,1	27,3	26,2
W procentach						
Pasze	67,7	69,8	68,9	59,1	59,8	59,5
Ściółka	2,1	1,8	1,9	3,8	3,4	3,6
Robotnicy	10,7	9,3	10,0	10,5	11,1	10,8
Siła pociągowa	0,9	1,2	1,0	3,2	3,6	3,4
Koszty wet.-hodowlane	0,6	0,5	0,6	1,8	1,6	1,7
Utrzymanie budynków	3,3	2,3	2,7	4,1	2,5	3,3
Opał	0,6	0,5	0,5	—	—	—
Razem koszty bezpośrednie	85,9	85,4	85,6	82,5	82,0	82,3
Koszty pośrednie	14,1	14,6	14,4	17,5	18,0	17,7
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 47

Nakłady na chlewnię macior i tucz trzody chlewnej w 1968/69 r.

Wyszczególnienie	Tereny północno- zachod- nie	Tereny środko- wo-po- łudniowe	Ogółem	Tereny północno- zachod- nie	Tereny środko- wo-po- łudniowe	Ogółem
	Chlewnia macior			Tucz trzody chlewnej		
	W zł na 1 sztukę			W zł na 100 kg		
	rocznie			przyrostu		
Pasze ogółem	5461	5266	5396	1798	1736	1773
W tym: treściowe	2869	3006	2970	1206	1148	1183
okopowe	998	708	901	409	324	373
mleko pełne	170	499	280	—	—	—
mleko chude	858	282	666	134	96	119
Ściółka	130	113	124	49	51	49
Opał	93	54	80	29	17	24
Utrzymanie knura	745	427	639	—	—	—
Robotnicy	1218	1106	1181	197	200	199
Siła pociągowa	178	144	167	51	50	50
Koszty wet.-hodowlane	256	258	256	68	61	66
Utrzymanie budynków	466	316	416	95	81	89
Razem koszty bezpośrednie	8547	7684	8259	2287	2196	2250
Koszty pośrednie	916	658	831	374	394	382
Razem koszty brutto	9463	8342	9090	2661	2590	2632
Wartość obornika	760	760	760	141	140	142
Razem koszty netto	8703	7582	8329	2520	2450	2490
Ubytek wartości macior	-343	-468	-385	—	—	—
Koszt produkcji prosiąt	9046	8050	8714	—	—	—
Liczba odchowanych prosiąt	15,5	13,1	14,7	—	—	—
Koszt 1 prosięcia	584	615	593	—	—	—
Koszt 1 kg przyrostu	—	—	—	25,2	24,5	24,9
Waga sztuki wstawionej kg	—	—	—	17	13	16
Waga sztuki sprzedanej kg	—	—	—	115	108	112
Koszt sztuki wstawionej	—	—	—	584	615	593
Koszt sztuki sprzedanej	—	—	—	3054	2942	2983
Przyrost dzienny kg	—	—	—	0,368	0,356	0,363
Koszt 1 kg żywca	—	—	—	26,6	27,2	26,6
	W procentach					
Pasze	57,6	63,1	59,4	67,5	67,0	67,3
Ściółka	1,4	1,4	1,4	1,8	2,0	1,9
Opał	1,0	0,6	0,9	1,1	0,7	0,9
Utrzymanie knura	7,9	5,1	7,0	—	—	—
Robotnicy	12,9	13,3	13,0	7,4	7,7	7,6
Siła pociągowa	1,9	1,7	1,8	1,9	1,9	1,9
Koszt wet.-hodowlane	2,7	3,1	2,8	2,6	2,4	2,5
Utrzymanie budynków	4,9	3,8	4,6	3,6	3,1	3,4
Razem koszty bezpośrednie	90,3	92,1	90,9	85,9	84,8	85,5
Koszty pośrednie	9,7	7,9	9,1	14,1	15,2	14,5
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 48

Nakłady na utrzymanie inwentarza żywego w jednostkach naturalnych

Wyszczególnienie	Tereny północno- zachod- nie	Tereny środko- wo-po- łudniowe	Ogółem	Tereny północno- zachod- nie	Tereny środko- wo-po- łudniowe	Ogółem
	Bydło mleczne na 1 krowę rocznie			Jałowizna na 1 sztukę rocznie		
Robotnikodni	25,2	26,7	26,0	8,8	9,8	9,4
Pasze: treściwe q	4,2	4,6	4,4	3,4	4,5	4,0
okopowe q	12,8	10,2	11,5	7,8	9,4	8,6
	Cielęta na 1 sztukę rocznie			Młode bydło opasowe		
Robotnikodni	11,0	10,9	11,0	8,4	9,0	8,7
Pasze: treściwe q	3,7	4,3	4,0	4,0	4,9	4,4
okopowe q	—	—	—	9,3	13,0	11,0
mleko ltr	1471	1255	1361	—	—	—
	Chlewnia macior na 1 maciorę rocznie			Tucz trzody chlewnej na 100 kg przyrostu		
Robotnikodni	14,3	13,5	14,0	2,4	2,5	2,4
Pasze: treściwe q	9,9	10,3	10,0	4,1	4,1	4,1
okopowe q	16,8	10,0	14,5	5,5	5,1	5,3

Tabela 49

UKŁAD II
Nakłady na produkcję żyta zebranego w 1968 r.

Wyszczególnienie	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Szczecin, Koszalin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	Ogółem
W zł na 1 ha								
Robotnicy	733	757	383	479	657	483	513	575
Konie	108	113	35	23	51	45	62	66
Traktory	536	518	282	485	480	360	413	438
Kombajny	283	329	151	425	292	277	223	289
Młocarnia	98	20	47	—	40	22	69	40
Nasiona	542	574	554	632	592	610	622	598
Środki ochrony roślin	4	21	31	14	11	27	5	17
Nawozy mineralne	974	863	637	1292	891	794	707	864
Nawożenie organiczne	1670	1863	1387	1416	1668	1495	1622	1605
Sznurek	41	20	33	—	43	25	33	26
Razem koszty bezpośrednie	4989	5078	3540	4766	4725	4138	4269	4518
Koszty ogólnoprodukcyjne	919	706	657	553	693	607	737	690
Koszty ogólnogospodarcze	2566	1796	1435	1667	1769	1461	1361	1674
Koszt stanowiska	536	486	444	443	305	466	358	443
Razem koszty brutto	9010	8066	6076	7429	7492	6672	6725	7325
Wartość słomy	1191	1141	899	887	410	902	951	989
Koszt produkcji ziarna	7819	6925	5177	6542	7082	5770	5774	6336
Plon q/ha	24,5	23,1	17,3	20,7	16,0	18,9	17,8	20,0
Koszt 1 q ziarna	319	300	299	316	443	306	324	317

W procentach

Robotnicy	8,2	9,5	6,3	6,4	8,8	7,2	7,6	7,8
Konie	1,2	1,4	0,6	0,3	0,7	0,7	0,9	0,9
Traktory	5,9	6,4	4,6	6,5	6,4	5,4	6,1	6,0
Kombajny	3,1	4,1	2,5	5,7	3,9	4,2	3,3	3,9
Młocarnia	1,1	0,2	0,8	—	0,5	0,3	1,0	0,5
Nasiona	6,0	7,1	9,1	8,5	7,9	9,1	9,2	8,2
Środki ochrony roślin	0,0	0,3	0,5	0,2	0,1	0,4	0,1	0,2
Nawozy mineralne	10,8	10,7	10,5	17,4	11,9	11,9	10,6	11,8

Tabela 50

Nakłady na produkcję pszenicy ozimej zebranej w 1968 r.

Wyszczególnienie	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Szczecin, Koszalin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	Ogółem
	W zł na 1 ha							
Robotnicy	655	724	555	483	698	464	479	554
Konie	94	114	57	40	41	36	58	61
Traktory	450	460	633	443	511	369	397	443
Kombajny	244	278	294	319	145	286	253	275
Młocarnia	57	39	16	19	80	51	42	41
Nasiona	681	763	1119	858	893	841	815	839
Środki ochrony roślin	103	88	84	46	69	76	35	69
Nawozy mineralne	916	1014	951	825	1181	909	741	904
Nawożenie organiczne	1669	1849	2095	1654	1668	1465	1657	1684
Sznurek	29	33	5	21	26	33	17	25
Razem koszty bezpośrednie	4898	5362	5809	4708	5312	4530	4494	4895
Koszty ogólnoprodukcyjne	905	822	1159	763	817	768	914	850
Koszty ogólnogospodarcze	2536	2118	3338	2219	2141	1858	1616	2162
Koszt stanowiska	536	496	410	478	305	481	381	458
Razem koszty brutto	8875	8798	10716	8168	8575	7637	7405	8365
Wartość słomy	1044	1110	1459	1046	920	974	1004	1064
Koszt produkcji ziarna	7831	7688	9257	7122	7655	6663	6401	7301
Plon q/ha	25,2	28,0	36,6	27,2	19,3	24,9	21,8	26,2
Koszt 1 q ziarna	311	274	253	262	397	268	294	279
	W procentach							
Robotnicy	7,4	8,2	5,2	5,9	8,1	6,1	6,5	6,6
Konie	1,1	1,3	0,5	0,5	0,5	0,5	0,8	0,8
Traktory	5,1	5,2	5,9	5,4	6,0	4,8	5,4	5,3
Kombajny	2,7	3,2	2,7	3,9	1,7	3,7	3,4	3,3
Młocarnia	0,6	0,4	0,1	0,2	0,9	0,7	0,6	0,5
Nasiona	7,7	8,7	10,4	10,5	10,4	11,0	11,0	10,0
Środki ochrony roślin	1,2	1,0	0,8	0,6	0,8	1,0	0,5	0,8
Nawozy mineralne	10,3	11,5	8,9	10,1	13,8	11,9	10,0	10,8

Tabela 51

Nakłady na produkcję jęczmienia jarego zebranego w 1968 r.

Wyszczególnienie	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Szczecin, Koszalin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	Ogółem
W zł na 1 ha								
Robotnicy	671	969	692	503	654	493	637	649
Konie	78	125	73	39	73	38	70	68
Traktory	430	437	557	409	504	389	426	427
Kombajny	198	48	199	232	300	264	180	194
Młocarnia	100	199	127	105	57	37	130	110
Nasiona	622	598	784	636	649	642	632	635
Środki ochrony roślin	54	127	8	28	30	81	104	73
Nawozy mineralne	822	717	930	734	599	746	420	686
Nawożenie organiczne	1669	1849	1941	1700	1689	1469	1729	1692
Sznurek	33	120	37	16	26	38	24	45
Razem koszty bezpośrednie	4677	5189	5348	4402	4581	4197	4352	4579
Wartość słony								
Koszty ogólnoprodukcyjne	995	766	793	695	902	718	979	818
Koszty ogólnogospodarcze	2754	1966	2590	1993	2625	1840	1718	2063
Koszt stanowiska	536	496	392	478	363	487	363	458
Razem koszty brutto	8962	8417	9123	7568	8471	7242	7412	7918
Wartość słony								
Koszt produkcji ziarna	834	806	885	760	842	705	802	784
	8128	7611	8238	6808	7629	6537	6610	7134
Plon q/ha								
Koszt 1 q ziarna	28,9	27,2	29,3	25,8	26,9	25,2	24,3	26,2
	281	280	281	264	284	259	272	272
W procentach								
Robotnicy	7,5	11,5	7,6	6,6	7,7	6,8	8,6	8,1
Konie	0,9	1,5	0,8	0,5	0,9	0,5	0,9	0,9
Traktory	4,8	5,2	6,1	5,4	5,9	5,4	5,7	5,4
Kombajny	2,2	0,6	2,2	3,1	3,5	3,6	2,4	2,5
Młocarnia	1,1	2,4	1,4	1,4	0,7	0,5	1,8	1,4
Nasiona	6,9	7,1	8,6	8,4	7,7	8,9	8,5	8,0
Środki ochrony roślin	0,6	1,5	0,1	0,4	0,4	1,1	1,4	0,9

Tabela 52

Nakłady na produkcję owsa zebranego w 1968 r.

Wyszczególnienie	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Szczecin, Koszalin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	Ogółem
W zł na 1 ha								
Robotnicy	803	953	686	784	781	581	673	740
Konie	78	134	45	68	38	40	78	73
Traktory	492	429	407	471	437	399	440	438
Kombajny	197	64	119	158	53	215	76	137
Młocarnia	110	154	156	365	288	95	223	197
Nasiona	579	582	606	588	620	605	636	602
Środki ochrony roślin	88	173	10	52	77	67	54	82
Nawozy mineralne	967	731	794	848	825	856	746	819
Nawożenie organiczne	1593	1848	1387	1594	1668	1531	1622	1629
Sznurek	80	90	42	83	63	43	64	68
Razem koszty bezpośrednie	4987	5158	4252	5011	4850	4432	4612	4785
Wartość słomy								
Koszty ogólnoprodukcyjne	820	613	836	572	715	715	856	709
Koszty ogólnogospodarcze	2345	1572	1824	1619	1773	1605	1548	1677
Koszt stanowiska	506	496	444	457	305	459	358	441
Razem koszty brutto	8658	7839	7356	7659	7643	7211	7374	7612
Wartość słomy								
Koszt produkcji ziarna	733	719	855	669	696	753	768	730
	7925	7120	6501	6990	6947	6458	6606	6882
Plon q/ha								
Koszt 1 q ziarna	23,7	21,5	23,8	21,2	17,2	23,4	21,8	22,0
	334	331	273	330	404	276	303	313
W procentach								
Robotnicy	9,3	12,2	9,4	10,2	10,2	8,1	9,1	9,7
Konie	0,9	1,7	0,6	0,9	0,5	0,6	1,1	1,0
Traktory	5,7	5,5	5,5	6,1	5,7	5,5	6,0	5,8
Kombajny	2,3	0,8	1,6	2,1	0,7	3,0	1,0	1,8
Młocarnia	1,3	2,0	2,1	4,8	3,8	1,3	3,0	2,6
Nasiona	6,7	7,4	8,2	7,7	8,1	8,4	8,6	7,9
Środki ochrony roślin	1,0	2,2	0,1	0,7	1,0	0,9	0,7	1,1

Tabela 53

Nakłady na produkcję grochu zebranego w 1968 r.

Wyszczególnienie	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Szczecin, Koszalin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	Ogółem
	W zł na 1 ha							
Robotnicy	1035	1702	-	610	-	.	-	1227
Konie	120	139	-	22	-	.	-	97
Traktory	342	389	-	519	-	.	-	425
Kombajny	334	-	-	321	-	.	-	163
Młocarnia	-	153	-	-	-	.	-	77
Nasiona	2625	2723	-	2363	-	.	-	2586
Środki ochrony roślin	1317	318	-	75	-	.	-	403
Nawozy mineralne	892	653	-	877	-	.	-	767
Nawożenie organiczne	1886	1664	-	1904	-	.	-	1781
Razem koszty bezpośrednie	8551	7741	-	6691	-	.	-	7526
Koszty ogólnoprodukcyjne	784	432	-	365	-	.	-	468
Koszty ogólnogospodarcze	2413	1290	-	1130	-	.	-	1424
Razem koszty brutto	11748	9463	-	8186	-	.	-	9418
Wartość stanowiąca	1000	1000	-	1000	-	.	-	1000
Wartość słomy	823	440	-	390	-	.	-	487
Koszt produkcji ziarna	9925	8023	-	6796	-	.	-	7931
Plon q/ha	19,6	11,5	-	9,5	-	.	-	12,2
Koszt 1 q ziarna	506	698	-	715	-	.	-	650
	W procentach							
Robotnicy	8,8	18,0	-	7,5	-	.	-	13,0
Konie	1,0	1,5	-	0,3	-	.	-	1,0
Traktory	2,9	4,1	-	6,3	-	.	-	4,5
Kombajny	2,8	-	-	3,9	-	.	-	1,7
Młocarnia	-	1,6	-	-	-	.	-	0,8
Nasiona	22,3	28,8	-	28,8	-	.	-	27,5
Środki ochrony roślin	11,2	3,4	-	0,9	-	.	-	4,3
Nawozy mineralne	7,6	6,9	-	10,7	-	.	-	8,2
Nawożenie organiczne	16,2	17,5	-	23,3	-	.	-	18,9
Razem koszty bezpośrednie	72,8	81,8	-	81,7	-	.	-	79,9
Koszty pośrednie	27,2	18,2	-	18,3	-	.	-	20,1
Razem koszty brutto	100,0	100,0	-	100,0	-	.	-	100,0

Tabela 54
Nakłady na produkcję strączkowych pastewnych na ziarno zebranych w 1968 r.

Wyszczególnienie	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Szczecin, Koszalin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	Ogółem
W zł na 1 ha								
Robotnicy	837	722	501	467	359	477	773	604
Konie	48	43	13	47	—	35	81	40
Traktory	458	346	524	402	432	360	447	410
Kombajny	287	49	480	355	806	180	209	262
Młocarnia	136	269	—	—	—	82	158	105
Nasiona	1101	1229	2083	1239	725	1196	1531	1298
Środki ochrony roślin	—	106	111	255	83	9	—	64
Nawozy mineralne	463	305	1075	607	385	512	347	529
Nawożenie organiczne	1770	1748	1976	1539	1711	1439	1772	1659
Sznurek	—	—	—	—	—	—	—	—
Razem koszty bezpośrednie	5100	4817	6763	4911	4501	4290	5318	4971
Koszty ogólnoprodukcyjne	392	498	715	414	410	333	672	452
Koszty ogólnogospodarcze	1103	1384	2176	1155	1076	874	1419	1229
Razem koszty brutto	6595	6699	9654	6480	5987	5497	7409	6652
Wartość stanowiska	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
Wartość słomy	395	504	223	11	—	213	349	281
Koszt produkcji ziarna	5200	5195	8431	5469	4987	4284	6060	5371
Plon q/ha	10,1	15,3	21,7	13,6	13,0	10,9	17,5	13,6
Koszt 1 q ziarna	515	340	389	402	384	393	346	395
W procentach								
Robotnicy	12,7	10,8	5,2	7,2	6,0	8,7	10,4	9,1
Konie	0,7	0,6	0,1	0,7	—	0,6	1,1	0,6
Traktory	6,9	5,2	5,4	6,2	7,2	6,5	6,0	6,2
Kombajny	4,4	0,7	5,0	5,5	13,5	3,3	2,8	3,9
Młocarnia	2,1	4,0	—	—	—	1,5	2,1	1,6
Nasiona	16,7	18,3	21,6	19,1	12,1	21,8	20,8	19,5
Środki ochrony roślin	—	1,6	1,1	3,9	1,4	0,2	—	1,0
Nawozy mineralne	7,0	4,6	11,1	9,4	6,4	9,3	4,7	8,0

Tabela 57

Nakłady na produkcję buraków cukrowych zebranych w 1968 r.

Wyszczególnienie	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Szczecin, Koszalin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	Ogółem
	W zł na 1 ha							
Robotnicy	4656	4452	6060	3752	-	5394	4943	4601
Konie	108	104	26	51	-	38	137	72
Traktory	596	686	952	647	-	447	458	655
Kombajn buraczany	-	362	166	337	-	-	-	228
Nasiona	338	366	225	305	-	388	444	335
Środki ochrony roślin	412	80	227	566	-	165	-	287
Nawozy mineralne	2389	1952	1811	2221	-	1965	1776	2050
Nawożenie organiczne	1767	1849	2272	1705	-	1612	1772	1814
Razem koszty bezpośrednie	10266	9851	11739	9584	-	10009	9530	10042
Koszty ogólnoprodukcyjne	2902	2651	3154	2522	-	2606	3292	2731
Koszty ogólnogospodarcze	8770	6761	9384	7209	-	7368	6588	7483
Razem koszty brutto	21938	19263	24277	19315	-	19983	19410	20256
Wartość liści	3931	3721	4266	3800	-	4235	4118	3890
Koszt produkcji korzeni	18007	15542	20011	15515	-	15748	15292	16366
Plon q/ha	349	331	379	338	-	376	318	346
Koszt 1 q korzeni	52	47	53	46	-	42	48	47
	W procentach							
Robotnicy	21,2	23,1	25,0	19,5	-	27,1	25,5	22,7
Konie	0,5	0,5	0,1	0,3	-	0,2	0,7	0,4
Traktory	2,7	3,6	3,9	3,3	-	2,2	2,4	3,2
Kombajn buraczany	-	1,9	0,7	1,7	-	-	-	1,1
Nasiona	1,5	1,9	0,9	1,6	-	1,9	2,3	1,7
Środki ochrony roślin	1,9	0,4	0,9	2,9	-	0,8	-	1,4
Nawozy mineralne	10,9	10,1	7,5	11,5	-	9,8	9,1	10,1
Nawożenie organiczne	8,1	9,6	9,4	8,8	-	8,1	9,1	9,0
Razem koszty bezpośrednie	46,8	51,5	48,4	49,6	-	50,1	49,1	49,6
Koszty pośrednie	53,2	48,9	51,6	50,4	-	49,9	50,9	50,4
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	-	100,0	100,0	100,0

Tabela 62

Nakłady na produkcję pastwiska w 1968 r.

Wyszczególnienie	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Szczecin, Koszalin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	Ogółem
	W zł na 1 ha							
Robotnicy	65	112	43	47	32	40	27	51
Konie	1	9	1	7	4	2	2	4
Traktory	86	82	82	67	50	54	35	62
Nasiona	-	63	-	-	14	-	7	11
Środki ochrony nasion	-	-	-	-	4	-	-	0
Nawozy mineralne	533	594	778	884	682	522	594	651
Nawożenie organiczne	718	545	358	39	194	372	143	301
Razem koszty bezpośrednie	1403	1405	1262	1044	980	990	808	1080
Koszty ogólnoprodukcyjne	725	633	864	594	616	487	567	603
Koszty ogólnogospodarcze	1005	771	869	689	656	516	487	658
Razem koszty brutto	3133	2809	2995	2327	2252	1993	1862	2341
Wartość stanowiąca	-	76	-	-	-	-	13	13
Koszt produkcji zielonki	3133	2733	2995	2327	2252	1993	1849	2328
Plon q/ha	206	204	252	196	144	135	139	174
Koszt 1 q	15	13	12	12	16	15	13	13
	W procentach							
Robotnicy	2,1	4,0	1,4	2,0	1,4	2,0	1,5	2,2
Konie	0,0	0,3	0,0	0,3	0,2	0,1	0,1	0,2
Traktory	2,7	2,9	2,7	2,9	2,2	2,7	1,9	2,6
Nasiona	-	2,2	-	-	0,6	-	0,4	0,5
Środki ochrony roślin	-	-	-	-	0,2	-	-	0,0
Nawozy mineralne	17,1	21,2	26,0	38,0	30,3	26,2	31,8	27,8
Nawożenie organiczne	22,9	19,4	12,0	1,7	8,6	18,7	7,7	12,8
Razem koszty bezpośrednie	44,8	50,0	42,1	44,9	43,5	49,7	43,4	46,1
Koszty pośrednie	55,2	50,0	57,9	55,1	56,5	50,3	56,6	53,9
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabela 63 c.d.

Wyszczególnienie	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin Rzeszów	Szczecin, Koszalin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	Ogółem
	Groch							
Robotnikodni	11,2	21,3	-	6,7	-	.	-	14,7
Koniodni	2,7	3,4	-	0,4	-	.	-	2,3
Traktorodni	1,8	1,5	-	1,7	-	.	-	1,6
Kombajniodni	0,33	-	-	0,32	-	.	-	0,16
Nawozy azotowe kg N	15	25	-	43	-	.	-	29
" fosforowe kg P ₂ O ₅	72	67	-	56	-	.	-	64
" potasowe kg K ₂ O	213	83	-	130	-	.	-	120
	Strączkowe pastewne na ziarno							
Robotnikodni	9,8	8,8	5,6	5,4	4,5	5,1	8,4	6,9
Koniodni	1,6	1,2	0,3	9,7	-	0,8	1,7	0,9
Traktorodni	1,7	1,4	1,7	1,7	1,8	1,4	1,7	1,6
Kombajniodni	0,29	0,05	0,48	0,35	0,81	0,18	0,21	0,26
Nawozy azotowe kg N	14	17	34	20	25	29	-	21
" fosforowe kg P ₂ O ₅	44	40	114	60	-	34	35	49
" potasowe kg K ₂	81	48	170	76	100	61	79	80
	Rzepak ozimy							
Robotnikodni	11,7	14,3	6,9	7,1	7,6	6,3	5,6	8,3
Koniodni	2,3	3,3	0,6	0,7	0,7	0,8	1,5	1,4
Traktorodni	0,2	1,8	2,1	2,0	2,1	1,7	1,7	1,9
Kombajniodni	0,44	0,41	0,40	0,58	0,51	0,44	0,49	0,47
Nawozy azotowe kg N	130	119	130	132	146	127	139	130
" fosforowe kg P ₂ O ₅	74	81	59	86	106	71	40	71
" potasowe kg K ₂ O	145	116	115	124	154	90	63	108
	Ziemiaki							
Robotnikodni	36,8	34,6	36,6	35,3	22,2	28,5	28,8	31,0
Koniodni	7,5	5,6	4,7	5,1	0,3	2,7	3,5	4,0
Traktorodni	3,8	4,9	3,0	6,0	5,1	4,0	3,5	4,3
Nawozy azotowe kg N	106	83	48	44	35	97	48	74
" fosforowe kg P ₂ O ₅	57	44	68	71	96	58	42	56
" potasowe kg K ₂ O	95	63	65	153	50	97	64	89

Tabela 63 c.d.

Wyszczególnienie	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Szczecin, Koszalin, Zielona Góra	Olsztyn Białystok	Ogółem
Buraki cukrowe								
Robotnikodni	45,1	46,7	56,4	38,9	-	53,3	46,8	46,2
Koniodni	2,2	2,7	0,6	1,0	-	0,8	2,8	1,6
Traktorodni	2,6	2,8	2,8	2,6	-	1,7	1,6	2,5
Nawozy azotowe kg N	202	201	122	200	-	193	168	188
„ fosforowe kg P ₂ O ₅	117	57	162	95	-	70	69	90
„ potasowe kg K ₂ O	164	109	221	159	-	112	130	146
Buraki pastewne								
Robotnikodni	46,9	51,3	33,9	48,8	61,0	52,1	59,1	51,7
Koniodni	6,2	6,4	2,6	4,8	12,6	6,0	9,3	6,5
Traktorodni	2,6	2,7	3,9	4,0	2,0	3,2	3,5	3,3
Nawozy azotowe kg N	68	77	96	121	105	117	129	108
„ fosforowe kg P ₂ O ₅	53	29	63	69	72	71	76	63
„ potasowe kg K ₂ O	77	185	121	128	160	92	113	103
Zielonki w plonie głównym								
Robotnikodni	5,3	4,6	5,8	4,1	4,0	4,0	4,4	4,5
Koniodni	0,8	0,1	0,8	0,5	1,2	0,6	0,6	0,7
Traktorodni	2,0	2,1	2,2	1,8	1,7	1,9	1,8	1,9
Nawozy azotowe kg N	56	35	22	35	66	54	25	42
„ fosforowe kg P ₂ O ₅	26	39	13	35	24	28	30	30
„ potasowe kg K ₂ O	34	65	43	55	33	58	32	50
Siano motylkowych								
Robotnikodni	6,7	5,0	6,9	6,0	6,6	4,6	4,8	5,5
Koniodni	2,1	1,5	0,8	1,5	1,3	0,8	1,5	1,3
Traktorodni	1,5	0,8	1,4	1,3	0,9	1,1	1,0	1,1
Nawozy azotowe kg N	32	19	28	9	14	31	11	22
„ fosforowe kg P ₂ O ₅	37	55	13	30	35	31	34	35
„ potasowe kg K ₂ O	52	92	35	55	28	39	14	48
Siano łąkowe								
Robotnikodni	7,5	4,5	6,3	6,3	6,7	4,6	4,0	5,3
Koniodni	0,2	1,3	0,8	1,7	1,3	0,8	1,1	1,2
Traktorodni	1,4	0,8	1,8	1,6	1,1	1,4	1,1	1,3

Tabela 63 c.d.

Wyszczególnienie	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Szczecin, Koszalin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	Ogółem
Nawozy azotowe kg N	39	47	58	61	63	36	40	47
„ fosforowe kg P ₂ O ₅	63	44	36	55	37	39	30	42
„ potasowe kg K ₂ O	84	68	112	79	35	56	55	68
				Pastwisko				
Robotnikodni	,7	1,4	0,4	0,5	0,4	0,4	0,3	0,6
Koniodni	0,0	0,2	0,0	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
Traktorodni	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,2
Nawozy azotowe kg N	38	43	62	59	54	37	42	47
„ fosforowe kg P ₂ O ₅	58	37	37	45	30	40	32	40
„ potasowe kg K ₂ O	87	48	62	77	49	51	63	61

Tabela 66

Nakłady na cielęta 1968/69 r.

Wyszczególnienie	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Szczecin, Koszalin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	Ogółem
	W zł na 1 sztukę rocznie							
Pasze ogółem	4112	4799	4369	4898	5284	4225	4087	4479
w tym: treściwe	1242	1411	1224	933	1363	920	1184	1147
okopowe	—	—	—	—	—	—	—	—
mleko	1941	2482	2361	3251	3445	2354	2089	2493
Ściółka	127	127	121	127	98	136	120	126
Robotnicy	716	689	807	509	609	577	711	648
Siła pociągowa	130	68	49	68	72	52	68	36
Koszty wet.-hodowlane	48	31	41	41	31	31	32	36
Utrzymanie budynków	176	149	281	107	244	195	177	178
Opał	48	24	96	32	19	20	37	35
Razem koszty bezpośrednie	5357	5887	5772	5782	6357	5236	5226	5570
Koszty pośrednie	1280	810	1066	967	1109	767	932	935
Razem koszty brutto	6637	6697	6838	6749	7466	6003	6158	6505
Wartość obornika	230	230	230	230	230	230	230	230
Razem koszty netto	6407	6467	6608	6519	7236	5773	5928	6275
Przyrost roczny na 1 sztuce kg	233	198	227	235	199	188	231	213
Koszt 1 kg przyrostu	27,5	32,7	29,1	27,7	36,4	30,7	25,7	29,5
Waga sztuki z urodzenia kg	35	35	35	35	35	35	35	35
Waga sztuki odchowanej kg	171	163	141	177	175	167	146	164
Koszt sztuki z urodzenia	600	600	600	600	600	600	600	600
Koszt sztuki odchowanej	4340	4786	3685	4533	5696	4652	3453	4405
Przyrost dzienny kg	0,638	0,543	0,622	0,644	0,545	0,514	0,633	0,583
Koszt 1 kg żywca	25,4	29,4	26,1	25,6	32,5	27,9	23,7	26,9
	W procentach							
Pasze	61,9	71,6	63,9	72,6	70,7	70,4	66,5	68,9
Ściółka	1,9	1,9	1,8	1,9	1,3	2,3	1,9	1,9
Robotnicy	10,8	10,3	11,8	7,5	8,1	9,6	11,5	10,0

Tabela 68

Nakłady na chlewnię macior w 1968/69 r.

Wyszczególnienie	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Szczecin, Koszalin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	Ogółem
W zł na 1 maciorę rocznie								
Pasze ogółem	7397	5059	5255	4346	4683	5458	5518	5396
w tym: treściwe	3467	3025	2739	2658	2836	2799	3026	2970
okopowe	1340	580	1646	558	612	1114	631	901
mleko pełne	1605	244	168	260	400	116	265	280
mleko chude	159	450	403	-	183	797	1079	666
Ściółka	97	120	121	117	104	135	122	124
Opał	149	33	208	68	8	91	66	80
Utrzymanie knura	495	479	398	306	322	767	792	639
Robotnicy	1405	1159	1217	836	919	1215	1225	1181
Siła pociągowa	392	94	142	101	89	219	117	167
Koszty wet.-hodowlane	339	225	179	378	155	234	314	256
Utrzymanie budynków	359	369	-563	182	245	483	413	416
Razem koszty bezpośrednie	10633	7538	8083	6334	6525	8602	8567	8259
Koszty pośrednie	1019	576	1044	546	657	797	1093	831
Razem koszty brutto	11652	8114	9127	6880	7182	9399	9660	9090
Wartość obornika	760	760	760	760	760	760	760	760
Razem koszty netto	10892	7354	8367	6120	6422	8639	8900	8330
Ubytek wartości macior	-124	-514	-465	-393	-745	-305	-380	-385
Koszt produkcji prosiąt	11016	7868	8832	6513	7167	8944	9280	8715
Liczba odchowanych prosiąt	20,7	11,4	16,3	10,8	13,0	13,7	18,3	14,7
Koszt prosięcia	532	690	542	603	551	653	507	593
W procentach								
Pasze	63,5	62,3	57,5	63,2	65,3	58,1	57,1	59,4
Ściółka	0,8	1,5	1,3	1,7	1,4	1,4	1,3	1,4
Opał	1,3	0,4	2,3	1,0	0,1	1,0	0,7	0,9
Utrzymanie knura	4,2	5,9	4,4	4,4	4,5	8,2	8,2	7,0
Robotnicy	12,1	14,3	13,3	12,2	12,8	12,9	12,7	13,0

Tabela 69

Nakłady na tucź trzody chlewnej w 1968/69 r.

Wyszczególnienie	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Szczecin, Koszalin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	Ogółem
W zł na 100 kg przyrostu								
Pasze ogółem	1523	1778	1412	.	1949	1813	1850	1773
w tym: treściwe	1130	1127	670	.	1226	1269	1198	1183
okopowe	269	273	404	.	536	406	404	373
mleko chude	55	135	306	.	60	81	196	119
Ściółka	41	58	42	.	45	56	37	49
Opał	19	15	51	.	21	28	25	24
Robotnicy	136	238	220	.	203	184	218	199
Siła pociągowa	78	35	34	.	45	62	34	50
Koszty wet.-hodowlane	64	58	41	.	64	67	77	66
Utrzymanie budynków	26	108	128	.	97	90	96	89
Razem koszty bezpośrednie	1887	2290	1928	.	2424	2300	2337	2250
Koszty pośrednie	454	342	384	.	433	381	359	382
Razem koszty brutto	2341	2632	2312	.	2857	2681	2696	2632
Wartość obornika	161	122	82	.	167	161	126	142
Koszt przyrostu	2180	2510	2230	.	2690	2520	2570	2490
Koszt 1 kg przyrostu	21,8	25,1	22,3	.	26,9	25,2	25,7	24,9
Waga sztuki wstawionej kg	12	14	15	.	12	17	16	16
Waga sztuki sprzedanej kg	113	105	30 ^a	.	103	117	111	112
Koszt prosięcia	532	690	.	.	551	653	507	593
Koszt sztuki sprzedanej	2734	2974	.	.	2999	3173	2948	2983
Przyrost dzienny kg	0,461	0,302	0,319	.	0,336	0,373	0,368	0,363
Koszt 1 kg żywca	24,2	28,3	.	.	29,1	27,1	26,6	26,6
W procentach								
Pasze	65,1	67,6	61,1	.	68,2	67,6	68,5	67,3
Ściółka	1,8	2,2	1,8	.	1,6	2,1	1,4	1,9
Opał	0,8	0,6	2,2	.	0,7	1,0	0,9	0,9
Robotnicy	5,8	9,0	9,5	.	7,1	6,9	8,1	7,6

Tabela 69 c. d.

Wyszczególnienie	Warszawa, Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Szczecin, Koszalin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	Ogółem
Siła pociągowa	3,3	1,3	1,5	.	1,6	2,3	1,3	1,9
Koszty wet.-hodowlane	2,7	2,2	1,8	.	2,2	2,5	2,9	2,5
Utrzymanie budynków	1,1	4,1	5,5	.	3,4	3,4	3,6	3,4
Razem koszty bezpośrednie	80,6	87,0	83,4	.	84,8	85,8	86,7	85,5
Koszty pośrednie	19,4	13,0	16,6	.	15,2	14,2	13,3	14,5
Razem koszty brutto	100,0	100,0	100,0	.	100,0	100,0	100,0	100,0

a) Sprzedaż warchlaków.

Tabela 70

Nakłady na utrzymanie inwentarza żywego w jednostkach naturalnych

Wyszczególnienie	Warszawa Łódź, Katowice, Kielce	Poznań, Bydgoszcz	Gdańsk	Wrocław, Opole	Lublin, Rzeszów	Szczecin, Koszalin, Zielona Góra	Olsztyn, Białystok	Ogółem
Robotnikodni Pasze: treściwe q okopowe q	24,3 5,5 14,7	24,1 4,7 11,4		Bydło mleczne - na 1 krowę rocznie 24,4 28,8 30,1 5,2 3,6 5,5 6,5 8,7 4,9		25,7 3,8 15,4	25,0 4,5 12,1	26,0 4,4 11,5
Robotnikodni Pasze: treściwe q okopowe q	8,5 5,8 14,2	8,8 3,5 5,4		Jatowizna - na 1 sztukę rocznie 8,1 10,8 10,9 4,3 3,8 6,4 5,8 6,9 11,1		9,2 3,3 8,2	8,7 3,1 8,1	9,4 4,0 8,6
Robotnikodni Pasze: treściwe q mleko ltr	10,2 4,4 958	10,0 4,9 1197		Ciętła - na 1 sztukę rocznie 10,5 12,3 11,7 4,3 3,2 4,7 1856 1672 954		10,9 3,3 1391	11,4 4,1 1387	11,0 4,0 1361
Robotnikodni Pasze: treściwe q okopowe q	8,8 3,7 23,4	8,1 4,6 5,1		Młode bydło opasowe - na 1 sztukę rocznie 7,6 9,6 10,1 5,0 4,9 6,4 - 16,3 15,1		8,7 4,0 10,6	8,1 3,8 8,7	8,7 4,4 11,0
Robotnikodni Pasze: treściwe q okopowe q	19,1 11,3 20,2	12,1 10,5 7,6		Chlewnia macior - na 1 maciorę rocznie 16,6 12,4 13,1 10,3 9,6 9,1 25,3 6,0 11,0		14,1 9,8 16,7	14,3 9,8 14,7	14,0 10,0 14,5
Robotnikodni Pasze: treściwe q okopowe q	2,4 4,2 3,6	2,4 3,8 4,3		Tuczy trzody chlewnej - na 100 kg przyrostu 3,0 . 2,8 2,5 . 4,5 6,2 . 9,1		2,5 4,3 5,3	2,1 4,1 5,5	2,4 4,1 5,3

ВОПРОСЫ ЭКОНОМИКИ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА

Себестоимость и рентабельность сельскохозяйственной продукции в Польше

СОДЕРЖАНИЕ

Здзислав Гроховски — Анализ себестоимости, доходности и рентабельности продукции в крестьянских хозяйствах в 1968 и 1969 годах	3
Розалья Баханьска — Себестоимость, доходность и рентабельность продукции в крестьянских хозяйствах в 1968 и 1969 годах	31
Эдвард Еленьски, Зофия Капшик — Себестоимость основных продуктов в Государственных сельскохозяйственных предприятиях в 1968/69 году . .	59

PROBLEMS OF AGRICULTURAL ECONOMICS

Costs and Rentableness of Agricultural Production in Poland

CONTENTS

Zdzisław Grochowski — Analysis of Costs and Rentableness of Agricultural Production in Individual Peasant Farms in 1968 and 1969 .	3
Rozalia Bochańska — Costs and Rentableness of Agricultural Production in Individual Peasant Farms in 1968 and 1969	31
Edward Jeleński, Zofia Kaprzyk — Costs of Basic Agricultural Products in the State Farms in 1968/69	59

ZAGADNIENIA EKONOMIKI ROLNEJ

Koszty i opłacalność produkcji rolnej w Polsce

TREŚĆ

Zdzisław Grochowski — Analiza kosztów, opłacalności i dochodowości produkcji w gospodarce chłopskiej w 1968 i 1969 roku	3
Rozalia Bochańska — Koszty, opłacalność i dochodowość produkcji w gospodarce chłopskiej w 1968 i 1969 roku	31
Edward Jeleński, Zofia Kaprzyk — Koszty podstawowych produktów rolnych w Państwowych Gospodarstwach Rolnych w 1968/69 roku	69